T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

YATIRIM PROJELERİNİN FİNANSMANI: IRAK ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA (İLAÇ VE TIBBİ MALZEMELER GENEL ŞİRKETİ- SAMARRA / IRAK GENEL SİGORTA ŞİRKET DURUMU ÜZERİNDE BİR ÇALIŞMA)

Khudhur Zubair Hamzah ABRU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mercan HATİPOĞLU

Çankırı – 2022

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

YATIRIM PROJELERİNİN FİNANSMANI: IRAK ŞİRKETLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA (İLAÇ VE TIBBİ MALZEMELER GENEL ŞİRKETİ- SAMARRA / IRAK GENEL SİGORTA ŞİRKET DURUMU ÜZERİNDE BİR ÇALIŞMA)

Khudhur Zubair Hamzah ABRU

ORCID: 0000-0001-9880-7053

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mercan HATİPOĞLU

Çankırı – 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ iv
TEZ KABUL VE ONAY v
ÖNSÖZ vi
ÖZET vii
ABSTRACT viii
KISALTMALAR ix
TABLO LİSTESİ x
ŞEKİL LİSTESİ xi

1. GİRİŞ 1

1.1. Araştırma Problemi 1
1.2. Araştırma Amacı 1
1.3. Konuyu Seçme Nedenleri 2
1.4. Araştırma Hipotezleri 2
1.5. Araştırmanın Önemi 3
1.6. Metodoloji 3
1.7. Önceki Çalışmalar 3

2. ÇALIŞMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ 8

2.1. Finansal Yönetimin Teorik Çerçevesi 8
2.1.1. Finansal yönetim tanımı 8
2.1.2. Finansal yönetimin işlevleri 8
2.1.2.1. Mali kontrol 8
2.1.2.2. Mali düzenleme 9
2.1.2.3. Mali teşvik 9
2.1.2.4. Finansal planlama 9

3. FİNANSMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ 10

3.1. Finansman Kararı 10
3.1.1. Karar alma işlemi kavramı 10
3.1.2. Karar alma işlemi adımları 10
3.1.3. Finansman kavramı 11
3.1.4. Finansman kararı kavramı 12
3.2. Finansman Kaynakları (Türleri) 12
3.2.1. Süre bakımından finansman 12
3.2.2. Kaynağa göre finansman payları 13

4. YATIRIM PROJELERİ 16

4.1. Yatırım Projeleri Kavramı 16
4.2. Yatırım Projelerinin Sınıflandırılması 16
4.2.1. Yatırımın niteliği açısından 17

4.2.2. Projeleri büyüklüklerine göre sınıflandırma 17
4.2.3. Yatırım projelerinin hukuki şekil bakımından sınıflandırılması 19
4.3. Yatırım Projelerinin Önemi 19
4.4. Yatırım Özellikleri ve Belirleyicileri 20
4.4.1. Yatırım özellikleri 20
4.4.2. Yatırım belirleyicileri 21
4.4.3. Yatırım araçları 24
4.5. Yatırım Kararı Kavramı 26
4.6. Yatırım Kararı Verme ve Yatırım Projesini İnceleme Aşamaları 26
4.7. Yatırım Projesinin Aşağıda Beyan Edildiği Gibi İncelenmesi 28
4.7.1. Yatırım projesine ilişkin teknik çalışması / etüt 28
4.7.2. Projenin Ekonomik Etüdü 30
4.7.3. Projenin Finansal Çalışması 31

5. IRAK'TA YABANCI YATIRIM 33

5.1 Irak'ın Ekonomik Büyümesi Hakkında Kısa Bilgi 33
5.2. Yatırım Sponsoru Olan Kuruluşlar 44
5.2.1. Ulusal yatırım kurumu / heyeti 45
5.2.2. Bölgesel yatırım komisyonları 45
5.2.3. Erbil bölgesel yönetimi yatırım kurulu 45
5.3. Irak'ta Yatırım Yasası 46
5.3.1. Yatırım hukukunun özellikleri 46
5.3.2. Yatırımcılara verilen teminatlar 47
5.3.3. Vergi muafiyetleri 48
5.3.4. Yabancı yatırımları çekme stratejisi 49
5.4. Irak'ta Yatırımın Önündeki Engeller 50
5.5. Irak'taki Yatırımla İlgili Farklı Meseleler 52
5.5.1. Yatırım lisanslarının verilmesine ilişkin prosedürler 52
5.5.2. Irak'ta yatırımların geliştirilmesine dair Ekonomik iş birliği ve kalkınma örgütü yönergeleri 54

6. PRATİK VE UYGULAMA ALANI BİRİNCİ ARAŞTIRMA KONUSU ... 57

6.1. Samarra İlaç Ve Tıbbi Malzemeler Üretim Genel Şirketinin Durumu Hakkında Çalışma 57
6.1.1. Şirketle ilgili özet bilgi 57
6.1.2. İnsan kaynakları 58
6.1.3. Piyasa ve satışlar 59
6.1.4. Proje sistemi ve uygulama planı 59
6.1.5. Fırsatlar ve Riskler 60

7. IRAK SİGORTA ŞİRKETİNE İLİŞKİN YATIRIM ARAŞTIRMASI 64

7.1. Şirketin Tanımlanması 64
7.1.1. Şirketin çalışmasına ilişkin özet bilgi 64
7.1.2. Şirketin temin ettiği belgeler 65
7.1.3. Şirketin kuruluşu 65
7.1.4. Şirketin Sermayesi 66
7.1.5. Yakın gelecek için genişlemeler 66
7.2. Şirketin Mali Durumunun Analiz Çalışması 67

7.2.1. Gerekli ilk konu: finans konusunun analizi 67
7.2.2 İkinci gerekli konu: Projenin finansman yapısının analizi 69
7.2.3. Üçüncü gerekli konu: şirketin mali tarafının değerlendirilmesi 73
7.3. Şirket Getirisinin Düşüş Nedenleri 76
7.3.1. Şirketin temel faaliyeti (Afetler ve tazminatlar) 76
7.3.2. Şirketin yatırım politikası 77

8. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 78

KAYNAKÇA 81

ÖZGEÇMİŞ 86

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Yatırım Projelerinin Finansmanı /Irak Şirketlerine Uygulama (İlaç Ve Tıbbi Malzemeler Genel Şirketi- Samarra/ Irak Genel Sigorta Şirket Durumu Üzerinde Bir Çalışma)* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

04/08/2022

İmza

Khudhur Zubair Hamzah ABRU

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Khudhur Zubair Hamzah ABRU tarafından hazırlanan *Yatırım Projelerinin Finansmanı/Irak Şirketlerine Uygulama (İlaç Ve Tıbbi Malzemeler Genel Şirketi-Samarra/Irak Genel Sigorta Şirket Durumu Üzerinde Bir Çalışma)* başlıklı bu çalışma, 24.08.*2022* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* başarılı bulunarak jürimiz *tarafından İşletme* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Mercan HATİPOĞLU	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Erol YENER	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Murat Mustafa KUTLUTÜRK	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun...../..../ 201.. tarih ve..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile yatırım projelerinin finansmanının gerçekliği ve eğilimleri gözden geçirilmiş, ırak ülkelerinde yatırımların hareketi ile karakterize edilen, iklimi vurgulayan Irak'ta hakim olan yatırım, yatırımın önündeki engeller, Irak'ın büyüklüğünün ve olumlu etkisi Neredeyse var olmayan büyüme pratik yönden araştırma yoluyla ekonominin bu tür yatırımları çekme ve çekme yeteneği üzerinedir.

Sigorta sektörü, taşıdığı büyük önem nedeniyle gelişmiş ülke ekonomilerinin dayandığı en önemli sektörlerden biridir. Ekonomik ve sosyal kalkınmada sigortacılık faaliyeti, sigortalılarla çeşitli sigorta sözleşmeleri akdeden sigorta şirketlerinde temsil edilmektedir. Karşılaştıkları prim veya abonelik bedelini içeren sigorta poliçeleri düzenleyerek karşılaştıkları riskleri teminat altına almak sigortalı, aldığı teminatı öder. Samarra İlaç Şirketi, insan ilaçlarını uluslararası standartlarda sağlamak için en iyi ve en büyük yerel kaynaklardan biri olarak kabul edilir. Bölgenin önde gelen ilaç firmalarından biri haline gelene kadar büyüme yolunda devam etmektedir.

Tez döneminde arada çok uzun mesafeler olmasına rağmen çalışmamın her aşamasında bana yol gösteren, uygun materyallere ulaşmamı sağlayan, konu ile ilgili bilgi ve birikimini benimle paylaşan, konu bağlamında nitelikli bir bilimsel ürün ortaya koyabilmem için beni yönlendiren danışman hocam Doç. Dr. Mercan HATİPOĞLU çalışmanın tamamlanma sürecinde bana her zaman destek olan aileme ve ayrıca canım babama ve canım anneme de en içten teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum, Allah onlara rahmet etsin. Sevgili eşime de en içten teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

04/08/2022

Khudhur Zubair Hamza ABRU

ÖZET

Tezin Başlığı : Yatırım Projelerinin Finanasmanı /Irak Şirketlerine Uygulama (İlaç ve Tıbbi Malzemeler Genel Şirketi- Samarra/ Irak Genel Sigorta Şirket Durumu Üzerinde Bir Çalışma)
Tezin Yazarı : Khudhur Zubair Hamza ABRU
Danışman : Doç. Dr. Mercan HATİPOĞLU
Anabilim Dalı : İşletme
Tezin Türü : Yüksek Lisans
Kabul Tarihi :

Yatırım kararları, özellikle de finansman kararları, şirketlerin hayatı ve geleceği ile ilgili en önemli ve en tehlikeli kararlardan biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü yatırım projeleri, iki finansman kaynağına bağlı olduğundan iç finansmana ve dış finansmana sahiptir. Kendi kendine yeterliliğe ulaşan üretkenliği artırarak toplumun tüm ekonomik hedeflerine ulaşmak için etkili bir araçtır. Bu çalışma, finansman yöntemlerini incelemeyi, her proje için en uygun yöntemi belirlemeyi, yatırım projelerine ve yatırımın en önemli unsurlarına ışık tutmayı ve ardından yatırım projesinin hayatta kalması ve büyümesinde finansmanın rolünü bilmenin yanı sıra bilmeyi amaçlamaktadır. Ardından, yatırım projesinin hayatta kalması ve büyümesinde finansmanın rolünü bilmek ve yatırım projelerinin finansmanını teşvik eden en önemli mekanizmaları bilmektir. Araştırma problemi, finansman kararının hizmet yatırım projeleri üzerindeki etkisinin izini sürmekti. Araştırmacı, sorunu tanımlamak ve tartışmak için konu literatürüne ve hem Türk hem de yabancı önceki çalışmalara atıfta bulunarak betimsel yaklaşımı kullanmıştır. Yatırım projeleri, araştırmacı birkaç varsayımda bulunmuştur. Bunlardan en önemlileri şunlardır: Finansmansız bir yatırım projesinin kurulması mümkün olmadığı için yatırım projeleri için finansman büyük önem taşımaktadır ve bu açıdan finansman kararı önem taşımaktadır. Araştırmacı, pratik uygulamayı, birincisi Irak sigorta şirketinin yatırım durumu ile ilgili ikincisi ise Samarra/Irak'ta bulunan ilaç firmasında bir yatırım kararının fizibilite çalışması olmak üzere iki ayrı uygulamada gerçekleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yatırım finans, şirket, proje

ABSTRACT

Thesis Title	**:** Finance of Investment Projects/Application to Iraq Companies (Pharmaceutıcal and Medical Equipment General Company-Samarra/Iraq General Insurance Company Status)
Author	**:** Khudhur Zubair Hamza ABRU
Supervisor	**:** Assoc. Prof. Dr. Mercan HATİPOĞLU
Department	**:** Business Administration
Thesis Type	**:** Master's Thesis
Date	**:**

Investment decisions, especially financing decisions, are considered as one of the most important and dangerous decisions regarding the life and future of companies. Because investment projects depend on two sources of financing, they have internal financing and external financing. It is an effective tool to achieve all the economic goals of society by increasing productivity achieving self-sufficiency. This study aims to examine financing methods, to determine the most suitable method for each project, to shed light on investment projects and the most important elements of investment, and then to know as well as know the role of financing in the survival and growth of the investment project. Next is to know the role of finance in the survival and growth of the investment project and to know the most important mechanisms that promote the financing of investment projects. The research problem was to track the impact of the financing decision on service investment projects. The researcher used the descriptive approach, referring to the subject literature and previous studies, both Turkish and foreign, to describe and discuss the problem. Investment projects, the researcher made several assumptions. The most important of these are as follows: Since it is not possible to establish an investment project without financing, financing is of great importance for investment projects and in this respect, the financing decision is important. The researcher carried out the practical application in two separate applications, the first of which is the investment situation of the Iraqi insurance company and the second is the feasibility study of an investment decision in a pharmaceutical company located in Samarra / Iraq.

Keywords: Investment finance, company, project

KISALTMALAR

A.Ş.	Anonim Şirket
BD	Bugünkü Değer
BDM	Birim Değişken Maliyet
F.	Finans
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
I.	Yatırım
IMF	Uluslararası Para Fonu
JIIC	Genel Irak Sigorta Şirketi
NIC	Ulusal Yatırım Otoritesi Irak (National Investment commission)
NICI	Irak Ulusal Yatırım Otoritesi
PROJ.	Proje
TM	Toplam Maliyet

TABLO LİSTESİ

Tablo No: **Sayfa**

Tablo 5.1 Irak'ta (2004-2018) dönemi için yoksulluk ve işsizlik oranları 34
Tablo 5.2 Petrol ve petrol dışı gelirlerden elde edilen GSYİH ve sabit fiyatlarla (1988 = 100) Irak'ta (2004-2018) dönemi için gelirlerin GSYİH yüzdesi milyon dinar..... 35
Tablo 5.3: Yıllık Enflasyon Oranı 36
Tablo 5.4: Irak'ta (2016-2020) dönemi için makroekonomik tahminler 43
Tablo 6.1: Al Rafideen Bankası kredisinin geri ödeme..... 63
Tablo 6.2: İslami Bankası Katılımının geri ödeme planı..... 63
Tablo 7.1: Irak sigorta şirketinin kıyaslanmış finansman oran verileri..... 67
Tablo 7.2: Irak sigorta şirketinin çalışma alanlarına göre gelişen üretim işlerinin rakamları. 68
Tablo 7.3: Irak sigorta şirketinin sermaye katılımı sağladığı diğer şirketler..... 70
Tablo 7.4: Şirketin para politikasının gelişmesi 72
Tablo 7.5: Irak sigorta şirketinin nakit oranı kıyaslama çizelgesi 74
Tablo 7.6: Irak sigorta şirketinin kıyaslama kazanç oranları..... 74
Tablo 7.7: Irak sigorta şirketinin getiri oranlarının kıyaslanması 75

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**

Şekil 7.1: 2018 – 2020 yılları arasında şirketin üretimindeki gelişme rakamı..... 68
Şekil 7.2:Irak sigorta şirketinin 2005–2011 yılları arasında gerçekleşen para işletme gelişimi..... 71
Şekil 7.3 Şirketin mali sonuçları..... 73
Şekil 7.4: Şirketin mali getirisinin gelişimi..... 75

1. GİRİŞ

Yatırım projeleri, büyüme çarkını hareket ettirmeye katkıda bulunan en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilir ve bireysel, kurumsal ve hatta ulusal düzeyde şartların iyileştirilmesi de dahil olmak üzere servetin oluşturulması ve katlanması için başarılı yöntemdir ve öz yeterliliği sağlayan üretim düzeylerini yükselterek toplumun tüm ekonomik hedeflerine ulaşmasında etkili bir araçtır. Finansman, finansal karar vericilerin, hedeflenen yatırım projesinin doğası için gerekli ve uygun finansman kaynaklarını araştırarak en iyiyi seçmesi ve bunları en iyi şekilde kullanmasıdır.

Bu çalışma, finansman yöntemlerini incelemeyi ve projeye uygun yöntemi belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın amacına ulaşmak için araştırmacı, çalışmayı iki ana bölüme ayırmıştır. Birinci bölüm finans ve yatırımın teorik çerçevesini ele aldı, bu bölümde tanımlar, önemi, özellikleri, karşılaştırma yöntemleri ve konuyla ilgili her şey teorik olarak tartışıldı. İkinci bölüm pratik yönü kapsar. İki ayrı yatırım durumu sunulmuş ve tartışılmıştır. Birincisi Irak sigorta şirketiyle, ikincisi Samarra'daki ilaç şirketiyle ilgilidir. Araştırma sonuç ve önerilerle sonlandırılmıştır.

1.1. Araştırma Problemi

Proje için uygun finansman kaynakları bulma ve finanse etme kararı, mevcut sınırlı alternatifler çerçevesinde projelerin ve yatırımcıların ilerlemesinin karşılaştığı en önemli konulardan biridir ve bu karar nihayetinde projenin gelecekteki başarısını ve sürekliliği etkileyecektir, bunun için araştırma problemi aşağıdaki ana sorulara odaklanmıştır:

Finansman kararının hizmet yatırım projelerine etkisi nedir?
Yatırım projelerinden ne anlamalıyız ve önemi nedir?
Yatırım projeleri için finansman kararının önemi nedir?
Bir yatırımcı nasıl finansman kararı verebilir?

1.2. Araştırma Amacı

Bu araştırmanın amacı, aşağıdaki hedeflere ulaşmaya çalışmaktır:

- Finansman yöntemlerini incelemek ve her proje için en uygun yöntemi belirlemek.

- Yatırım projelerine ve yatırımın en önemli unsurlarına ışık tutmak.
- Yatırım projesinin hayatta kalması ve büyümesinde finansın rolünü bilmek.
- Yatırım projelerini finanse etmek için en önemli teşvik mekanizmalarını bilmek.

1.3. Konuyu Seçme Nedenleri

Bu konuyu seçmemizin nedenlerinden birkaçı;

- Finansman konularını araştırmak için kişisel istek, çünkü bu, projelerin başlatılmasında başlangıç noktasıdır ve sürekliliğinde belirleyici noktadır.
- Bu uzmanlık alanındaki danışmanımın deneyimlerinden yararlanmak.
- Irak hükümetine yatırımların önemi ve finansman yolları hakkında fikir vermek.
- Bölgede bu tür araştırmalara var olan ihtiyaç.

1.4. Araştırma Hipotezleri

Araştırmanın amacına ulaşmak için araştırmacı aşağıdaki hipotezleri formüle etmeyi önermektedir:

- Yatırım projeleri, ekonomik kalkınmanın sağlanmasında ve ülkenin varlığının katlanmasında önemli bir rol oynamaktadır.
- Finansman, projelerin mali ihtiyaçlarının karşılanması ve büyümelerinin ve sürekliliğinin sağlanması için ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelir.
- Irak, bazı engellere rağmen, girişimcilere yardımcı olmak için çeşitli finansal desteklerden yararlanmaya çalışan gelişmekte olan ülkeler arasında yer almaktadır.
- Yatırım projeleri işsizlere iş imkanı sağlıyor.
    - Finansman kararı, karar verici tarafından geniş kapsamlı bir araştırmaya tabi tutulur.
    - Finansmansız bir yatırım projesinin kurulması mümkün olmadığından, yatırım projeleri için finansman büyük önem

taşımaktadır ve bu açıdan finansman kararı da önem kazanmaktadır.

1.5. Araştırmanın Önemi

Araştırma, önemini bir yandan yatırım projelerine ve diğer yandan nasıl finanse edildiklerine, özellikle de başlangıçta önemli finansman gerektiren projelere bakış açısının artmasından almaktadır ve genel olarak araştırmanın önemi aşağıdaki unsurlarda ortaya çıkar:

- Finansman, projelerin tamamlanmasının tüm yeni veya mevcut formlarında tamamlanmasına yardımcı olur.
- Yatırım projeleri, çeşitli sektörlerde sürdürülebilir kalkınmayı sağlar ve istihdamı doğrudan etkiler
- Irak'taki yatırım projelerinin önemli rolünü tanımak.
- Konunun ülke ekonomisinin içinde bulunduğu mevcut durum nedeniyle kazandığı önem, küçük ya da büyük projelere ve yatırımlara dikkat etmeye çağırır.

1.6. Metodoloji

Araştırmacı, problemi tanımlamak ve tartışmak için konu literatürüne ve önceki çalışmalara (Türk ve yabancı) atıfta bulunarak betimsel yaklaşımı kullanmıştır. Araştırmacı, araştırmaya konu olacak yatırım projesini seçerken, bağımlı değişken (finans) ile bağımsız değişken (yatırım projeleri) arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmada analitik yöntemi ve istatistiksel araçları izleyecektir.

1.7. Önceki Çalışmalar

1) Mazhoud Abdul Majeed'in (Girişim Sermayesi Şirketleri Aracılığıyla Yatırım Projelerinin Finanse Edilmesinde Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve Açıklanmasının Önemi) başlıklı çalışması, 2018.

Çalışma, modern ekonomilerin, finansmanın öneminin ortaya çıkması ve büyümesi ve geleneksel ve özel finansman modelleri arasında yatırım projeleri için finansman kaynaklarının çokluğu ve çeşitliliği ile ayırt edildiğini göstermiştir. Finansman modellerinin bu çokluğu, özellikle rekabet yoğunluğunun artması ve dünyanın tanık

olduğu devasa teknolojik gelişmenin yanı sıra, fiyatlardaki büyük enflasyon ile birlikte, ekonomik kuruluşların karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmek için çok önemli olmuştur.

Riskli sermaye şirketleri, banka finansmanında finansal açıdan tökezleyen projelere ek olarak, özellikle küçük, orta ve gelişmekte olan projeler olmak üzere birçok yatırım projesi türü için riskleri uzmanlaşmış finansman kaynakları arasında ve ana finansman kaynağı olarak görmekte, aynı zamanda projeler, belirli bir süre için kar ve zarar yoluyla yatırıma katılmak için bunların ötesine geçmektedir. Ondan sonra projeden çıkmaya karar verir ve hisselerini satar ve tekrar başka bir projeye yatırım yapar. Riskli sermaye şirketleri aracılığıyla yatırım projelerinin finansmanını etkinleştirmek için araştırmacılar tarafından sunulan teorik yorumlara rağmen Bununla birlikte, uygulanan gerçeklik, özellikle projenin ilk çalışma aşamasında bilgi asimetrisi sorununun çözümünde, Risk-girişim ilişkisini düzenlemek için önerilen çözümlerin uygulanmasının zorluğuna ek olarak uygulamalı uygulama ile teorik çerçeve arasında büyük bir boşluk ve boşluğun varlığını kanıtlamıştır. Ayrıca Projelerin derinlemesine incelenmesini finanse etmenin maliyeti, risk sermayesi şirketlerinden finansmana erişimlerinin sınırlandırılmasına katkıda bulunmuştur. Yukarıda bahsedilen çeşitli engellerin aşılmasında teorik çerçevenin ve pratik rehberliğin eksikliği, bu sorunların odak noktasının yatırım projelerinin değeri olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, yatırım projelerinin risk sermayesi şirketlerinden finansman sağlamalarının önündeki en önemli engel, yatırım projelerinin kendisidir. Girişim sermayesi şirketleri aracılığıyla yatırım projelerinin finansmanı sorununu ele alan çeşitli akademik araştırmalar ve çalışmalar, bu finansman kaynağının elde edilmesinde karşılaşılan en önemli engellere çözüm getirmede yatırım projelerini ihmal etmiştir. Bu araştırma çalışması, risk sermayesi şirketleri aracılığıyla yatırım projelerinin finansmanında entelektüel sermayenin ölçülmesi ve açıklanmasının önemini ve kullanımlarını göstermeye çalışmaktadır.

2) Fethi Hun'un (Yatırım projelerinin finansmanında finansal fizibilite çalışmasının önemi Ulusal Gençlik İstihdamını Destekleme Ajansı ANSEJ Biskra Şubesi çerçevesinde finanse edilen yatırım projelerinin örnek olay incelemesi) başlıklı çalışması, 2013.

Çalışmada, yatırım projeleri için ekonomik fizibilite çalışmaları ile ölçüm yapılmasının rasyonel bir yatırım kararı verilebilmesi ve optimal bir finansman yapısı geliştirilebilmesi için gerekli olduğuna değinildi. Ekonomik fizibilite çalışmaları, önerilen projeyi kabul etme veya reddetme konusunda bir karara varmak için bu projelerin uygulanabilirliğini test etmeyi ve bunlarla ilgili çeşitli yönleri tanımayı, yani oluşturulup oluşturulmayacağını belirlemeyi sağlar. Hiç şüphe yok ki, yatırımcının projesi için ekonomik fizibilite çalışması yapamaması veya aldığı karar, sadece belirsiz değil, aynı zamanda hareket eden ve beklenmeyen bir hedefi vurmaya çalışmak gibidir. Ekonomik fizibilite çalışması, gelecekle ilgili ve dolayısıyla bu kararları etkileyen birçok iç ve dış değişkenin varlığından kaynaklanan belirli bir risk derecesi ışığında yatırım ve finansman karar vermeyi desteklemek için yüksek derecede öneme sahip bilimsel bir araç olan ekonomi teorisinin özünden üretilmiştir. Ekonomi teorisi, yatırım ve istihdam için mevcut ekonomik kaynakların nispeten kıt olduğunu ve bu nedenle mal ve hizmet üretmek için kullanıldığında birden fazla kullanıma sahip olabileceğini düşünür ve dolayısıyla optimal olarak kullanılmalıdır ve mevcut alternatiflerden bir alternatifin tahsisi ve seçimi ile ilgili bir sorun vardır. Sonuç olarak, bu koşullar ışığında yatırım kararları vermek için bilimsel metodolojiyi ortaya koyan ekonomik fizibiliteyi incelemek için bir bilimin varlığına ihtiyaç duyuldu.

3) Fatma El-Hac Kuveydir'in, Yatırım projelerinin sürekliliği için bir araç olarak 2009 - 2012 döneminde Cap-ti Danışmanlık Hizmetleri Şirketinin durumunun incelenmesi başlıklı çalışması, 2012.

Bu çalışma, finansman kararının (uygun finansman kaynaklarının seçilmesi) yatırım projelerine etkisi ve bu projelerin sürekliliği ve başarısındaki rolü veya bu çalışmanın danışmanlık hizmetleri şirketinin durumuna projeksiyonu ile ilgilenmektedir. Mevcut finansman alternatiflerinin bilimsel ve doğru bir analizi yoluyla finansman kararının rasyonelleştirilmesi ihtiyacını ve bunun özellikle şirketlerin kurulmasıyla ilgili olarak yatırım projeleri üzerindeki etkisini inceleyerek, bütünüyle doğrulayan bazı sonuçları ortaya çıkardık.

4) Sabuhi SAFAROV'un (Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde gerçek seçenekler, enerji sektöründe bir yöntem ve uygulama) başlıklı çalışması, 2009

Yatırım projelerinin reel opsiyon teorisi kullanılarak değerlendirilmesine opsiyon yaklaşımı denir. Reel opsiyonlar yaklaşımı yatırımı, Proje değerlendirmede kullanılan diğer tekniklere göre en önemli avantajı projelerin dinamik olarak değerlendirilmesidir. Örneğin, NBD yönteminde gerçek seçenekler yaklaşımı kapsamında proje kabul edilir veya reddedilir. Diğer seçeneklere ek olarak projeyi erteleme seçeneği de bulunmaktadır. Diğer seçeneklere ek olarak projeyi erteleme seçeneği de bulunmaktadır. Ayrıca reel opsiyonlar yaklaşımında projeden sonra projenin daha sonra sona erdirilmesi, küçültülmesi veya genişletilmesi olasılıklarının da olması beklenir. Bu nedenle, reel opsiyon yaklaşımı kullanılırken yatırım projelerinin değerlendirilmesi ve yönetimi önemlidir. Bu çalışmada yatırım projelerinin değerlendirilmesinde geleneksel olarak yatırım, yatırım projeleri ve opsiyon kavramları gerçek opsiyon yöntemi incelenerek kullanılmaktadır. Reel opsiyonlar yolunda enerji sektörü üzerinde uygulamalı bir çalışma yapılmıştır.

5) Nasr Abdulkerim'in (Oslo 93 Anlaşması Öncesi ve Sonrası Filistin Mali Olmayan Kamu Ortaklık Şirketlerinin Finansman Kaynakları, Karşılaştırmalı bir çalışma) başlıklı çalışması, 1998.

Bu çalışmada aşağıdaki ana hedeflere ulaşmaya çalışıldı:

(1) Finansal olmayan halka açık ortaklık şirketlerinin finansman yapısı konusuna ilişkin kapsamlı bir literatür taraması yapmak.

(2) Filistinli mali olmayan halka açık şirketlerin finansman davranışlarını izlemek ve teşhis etmek ve bunu gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerindeki muadillerinin davranışlarıyla karşılaştırmak.

(3) Bu şirketlerin finansman davranışlarında meydana gelen değişiklikleri değerlendirmek.

(4) Oslo Anlaşmasının ardından genel olarak Filistin ekonomisinin ve özel olarak finans sektörünün tanık olduğu gelişmeler ışığında önümüzdeki aşamada Filistinli şirketler için gelecekteki finansman eğilimlerini öngörmek. Filistin'deki finansal olmayan halka açık anonim şirketlerden seçilmiş bir örneğinin en son yayınlanan mali tablolarının içeriğinin analiz edilmesinin sonuçları, bu şirketlerin ilk finansman kaynağı olarak normal hisse senedi verilişine ve ayrılmış karlara, ikinci

finansman kaynağı olarak dayandığını göstermiştir. Tüm borçlanma türlerinde ise en sonda yer almakta ve bu davranış 1993 yılı öncesi ve sonrası olmak üzere iki dönemde de devam etmiştir. Bu düzenleme, modern teoriler tarafından talep edilen ve gelişmiş ülkelerdeki anonim şirketlerin başarmayı başardığı optimal finansman karması ile hiç uyumlu değildir ancak öte yandan gelişmekte olan ülkelerdeki şirketlerin finansman patikaları ile uyumludur. Bu şirketlerden bir örneklem grubunun yöneticileriyle ve Batı Şeria'nın belli başlı şehirlerindeki bir dizi güçlü ve etkili para borsasının sahipleriyle yapılan görüşmelerin sonuçları, anonim şirketlerin 1993 öncesi ve sonrası iki dönemde yayınlanan mali tablolarda genellikle yer almayan kayıt dışı finansman kullandığını göstermedi. Bu sonuçlar, bu şirketlerin finansman yapılarında, yatırım yaptıkları fonların ortalama maliyetini artıran ve dolayısıyla rekabet güçlerini zayıflatan zararlı bir bozulmanın varlığını açıkça göstermektedir.

2. ÇALIŞMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

2.1. Finansal Yönetimin Teorik Çerçevesi

2.1.1. Finansal yönetim tanımı

Finansal Yönetim; finansal analiz, proje değerlendirme, mali tablo ve raporların hazırlanması ve yorumlanması, tahmini bütçelerin hazırlanması, birleşme, yeniden yapılanma, yönlendirme ve kontrol gibi özel fonksiyonların uygulanması yoluyla çeşitli finansal faaliyetleri yürüten bölümdür. Kurumun değerini kazanması ve en yüksek kâr yüzdesini elde etmesi veya iflas, tasfiye riskinden korunabilmesi için likiditeyi sürdürmesi gerekir. Finans bölümü, şirketin en önemli hedefine ulaşması için gerekli sermayeyi elde etmenin en iyi yollarını bulmakla ve bu fonu kullanmanın en iyi yöntemlerini araştırmakla sorumlu departmandır. Ticari kuruluşlarda, çeşitli hizmet sektörlerinde ve işlerinde, finansal ve hesap hareketlerinin izlenmesi, bütçe olarak bilinen olgunun hazırlanması ile ilgili yetkileri üstlenen bir finansal yönetim bulunur (Aydın, 2012). Finansal yönetim, kurumun hedeflerini gerçekleştirmesini ve kendisi için belirlenen zamanda üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesini sağlamayı amaçlayan nakit akışı yönetimiyle ilgili idari alan veya idari işlevler dizesidir (Berk, 2010).

Aynı zamanda şu şekilde de bilinir: “Kurumun içindeki fon akışını düzenlemek, planlamak, kontrol etmek ve kuruluş bireyleri için finansal teşvikleri içeren bir işlev mekanizmadır" (Karan, 2013).

2.1.2. Finansal yönetimin işlevleri

2.1.2.1. Finansal planlama

Kolektif çabanın koordinasyonuna rehberlik eden yöntemlerin seçimi, mevcut alternatiflerle ilgili olduğundan finansal yönetimin temel işlevini temsil etmektedir. Bu nedenle plan, yapılacak bir faaliyet için önceden belirlenmiş bir yol olarak kabul edilir ve finansal planlamanın önemi, gelecekteki finansal sorunları ve problemleri ele aldığı için bu finansal yönetim kararlarını karakterize eden özel niteliklerden kaynaklanmaktadır. Projenin finansal yönetiminin, gerekli fon miktarını önceden bilmesi, satın alma ve depolama operasyonlarını finanse etmesi, önümüzdeki dönemde

vadesi gelen yükümlülüklerini ödemesi veya ertelenmiş satış operasyonlarını finanse etmesi zorunludur. Projenin genişlemesi ve işin karmaşıklığı, finansal planlamaya olan ihtiyacın artmasına neden olmuştur (Tuncel ve Diğerleri, 2021:1).

2.1.2.2. Mali kontrol

Mali kontrol, fiilen gerçekleşen ile planlananın karşılaştırılabilmesi için kullanılabilecek kriterler belirlendikten sonra, planlama ile ilgili alınan kararların değerlendirilmesi; yani sapmanın tespit edilip düzeltilmesi, bu düzeltmenin takibinin yapılması ve her şeyden önce etkin bir bilgiye erişimin doğru ve hızlı bir şekilde güvence altına alındığı, kontrolün esnek olduğu, yöntemlerinin plan değişikliğine ve performans gerçeğine göre ayarlanabildiği, yöntemlerinin tesis içindeki yönetim kademelerine paralel ve uygun olduğu iyi bir iletişim sistemidir (Tuncel ve Diğerleri, 2021:1).

2.1.2.3. Mali düzenleme

Düzenleme, hedeflerine verimli bir şekilde ulaşmak için proje tarafından yürütülen faaliyetlerin belirlenmesini temsil eder ve daha sonra bu faaliyetleri, işteki görev atamasını temsil eden belirli temellere göre çalışan bireylere dağıtır ve birleştirir. Böylece her birinin yetki ve sorumluluklarını netleştirmiş olur. Bu ise işi tanımlamak ve sorumluluğu belirlemek içindir, çünkü yetkiler, karar verme, emir ve talimat verme konusunda meşru bir hakkı temsil etmektedir (Tuncel ve Diğerleri, 2021:1).

2.1.2.4. Mali teşvik

Teşvik, projede görev yapan ve çeşitli yönetim kademelerinde görev alan bireyler arasında idari iş birliği oluşturmak, onları çalışmayı sevmeye teşvik etmek, onları samimiyete ve işe bağlılığa yönlendirmek için morallerini yükseltmek olarak açıklanabilir. Burada, işçiler arasında kendi arzularını tatmin eden bir duygu yaratmanın önemi, proje hedeflerine ulaşılmasıyla bağlantılıdır. Finansal teşvik, çeşitli yönetim seviyeleri arasında verimli bir iletişim sistemi gerektirmektedir (Tuncel ve Diğerleri, 2021:1).

3. FİNANSMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

3.1. Finansman Kararı

Yatırımcıya sunulan sınırlı finansal kaynaklar göz önüne alındığında, finansman kararı şimdiye kadarki en zor kararlardan biridir. Bu nedenle finansman kararı almak bir tür derinlemesine ve dikkatli çalışmayı gerektirir. Bu bölümde karar vermenin en önemli adımlarını tartışacağız.

3.1.1. Karar alma işlemi kavramı

Karar verme süreci, amaca ulaşmak maksadıyla iki veya daha fazla olası alternatif arasından bir alternatifin bazı kriterlere dayalı olarak seçilmesi işlemidir. Böylece karar, düşünme ve eylem arasında bir aracı olarak kabul edilir. Karar, bizi gerçek eyleme bağlayan bir köprü gibidir (Yescombe, 2002).

Kararlar; büyük kararlar veya küçük kararlar olarak kategorize edilebildiklerinden, önem derecelerine göre değişir. Finansal alan, diğer yönetim alanları gibi, karar verme yetkisini ve karar vericinin daha çok sağlıklı kararların almasını sağlayacak nitelik ve becerilere sahip olmasını gerektirir (Yılmaz, 2009).

3.1.2. Karar alma işlemi adımları

Yönetim ve organizasyon alanındaki uzmanlar, karar verme sürecinin bazı bilimsel adımlar atmayı gerektirdiğini düşünmektedirler. Bu adımlarda uygulanacak herhangi bir kısaltma, muğlaklığına ve belirsizliğine sebep olmakta ve gerçek anlamda bilimsel sonucun ortaya çıkmasını engellemektedir. Bu adımlar ise şunlardır (Şamiloğlu, 2008).

a. Sorunun Belirlenmesi: Karar verme sürecindeki ilk adım, karar verilmesi gereken sorun veya konunun tanımlanmasıdır ve bu belirlemedir. Sonraki adımların etkinliğini belirlediği için büyük önem taşımaktadır.

b. Sorunun Tasnif Edilmesi: Kararı kimin vermesi gerektiğini ve kime danışılması gerektiğini bilmek için sorunu sınıflandırmak gerekir. Bu sınıflandırma olmadan nihai kararı etkin eyleme dönüştürmek çok zordur.

c. Alternatif Çözümlerin Geliştirilmesi: Belirtilen bu iki adımdan sonra, yeni sınırları bulabilmemiz için soruna birkaç alternatif çözüm belirlemek gerekli hale gelir.

d. Tüm Alternatiflerin Değerlendirilmesi: Alternatif çözümleri belirledikten sonra bunların dezavantajlarını ve avantajlarını belirleyerek her bir alternatifi değerlendiririz. Bu adım geleceği tahmin etmeyi gerektirir çünkü bir sonraki sadece ileride ortaya çıkar.

Adımların aşağıdaki gibi olduğunu düşünenler vardır

1. Temel hedefin belirlenmesi

2. Karar almayla ilgili tüm bilgiler

3. Karardaki temel veya kontrol edici faktörleri belirleyerek işlemi tamamlamak için uygun faktörleri belirlemek

4. Doğru alternatifi seçmek

(Akçay, 2014).

3.1.3. Finansman kavramı

Finansman, üretim veya hizmet olsun ülke ekonomisi ve kuruluş düzeyinde yeniden üretim sürecinin devamlılığının sağlanması için mevcut nakit ödeneklerin yaratılması, dağıtılması ve kullanılması süreci olarak tanımlanmaktadır (Seyidoğlu, 1998).

Ya da başka bir deyişle, "finans" teriminin bir kavramının ekonomi dilinde, parasal değerin veya parasal değere sahip ayni değerler şeklinde çeşitli ve farklı kaynaklardan gerekli finansmanı sağlamak, bunları maddi değerlerin oluşumunda kullanmak, devamlılığını sağlamak olarak tanımlanmaktadır.

Geniş anlamda finansman tanımı, kullanımı maddi değerlerin ve mülkiyet ilişkilerinin yapısında değişikliklere yol açan tüm finansal işlemleri ve eylemleri içerir. Genellikle belirli bir bütçe çerçevesinde sermayenin kaynaklarını ve bileşenlerini, haklarını ve diğer mali yükümlülükleri gösterir (Fairchild, 2012).

3.1.4. Finansman kararı kavramı

Finansman kararı, kurum veya yatırımcının yatırımlar için gerekli fonları nasıl elde ettiğine bakar ve bu karar (finansman kararı) yatırım kararı ile yakından ilgilidir. Çünkü yatırım projesinin getiri oranı ile finansman maliyeti arasında bir karşılaştırma olacaktır. Finansal kaynaklar sınırlı olduğu için yatırımcı veya kurum, düşük maliyetle yüksek kârlılığı garanti eden ve iflas riskini azaltan yatırım projelerini seçmelidir (Fairchild, 2012).

3.2. Finansman Kaynakları (Türleri)

Bazen birçok insan yatırım projelerinin türlerini sınıflandırmayı zor bulur; Bunun nedeni, proje türlerinin sınıflandırıldığı birçok kriterin bulunmasıdır; Kriterler arasındaki farklılıklar projelere çeşitli isimler ve sınıflandırmalar verdiğinden, yatırım projesinin sonuçlarına ulaşmak için yapılan fizibilite çalışmalarının da bazı sınıflandırmaları vardır (Kazem, 2002).

3.2.1. Süre bakımından finansman

Bu çeşitli yatırım türleri ve biçimleri, kaynak ve sınırlı yetenekler, yatırımcıyı bu türler arasından bu kritere göre uygun seçimi yapma zorunluluğu karşısında zorlar. Yatırımlar, fonların istihdam veya yatırım süresine göre sınıflandırılır (Kazem, 2002).

3.2.1.1. Kısa vadeli finansman

Kısa vadeli finansman genellikle bir yıllık bir dönem içindir ve en fazla iki yılı geçmemelidir. Bazı ekonomistler bu limiti sadece 18 ay olarak yapsalar da minimum süre bir güne kadar olabilir (Sykes, 1965).

Kısa vadeli finansman, hammadde sağlanması, işçi ücretlerinin ödenmesi ve diğer harcamalar, yani üretim döngüsünün finansmanı ile ilgilenir ve bunun bir kısmı gelecekteki satışları finanse etmek için tahsis edilebilir. Böylece iş döngüsünün finansmanına katkıda bulunur. Kısa vadeli finansman, bankalardan ticari bono, kredili mevduat hesabı ve finansman kredisi iskontosu gibi çeşitli şekillerde borçlanarak veya tedarikçilerden kolaylık sağlanarak yapılır (Mawutor, 2014).

3.2.1.2. Orta vadeli finansman

Orta vadeli finansman, vadesi iki ila beş yıl arasındadır ve azami yedi yıla kadar uzayabilir (Esty ve Sesia, 2005).

Orta vadeli finansman kaynakları, şirketin yatırımlarının kalıcı kısmını finanse etmek, uzun vadeli varlıklarına yapılacak ilaveleri finanse etmek için kullanılır. Bu kaynaklar, bir yıldan fazla ve on yıldan kısa bir sürede geri ödenebilir olma özelliği taşır (Fight, 2006).

3.2.1.3. Uzun vadeli finansman

Uzun vadeli finansman, vadesi beş veya yedi yıldan fazla olan ve bir üst sınırı olmayan finansmandır. Yirmi yıl veya daha fazla bir süreyle olabilir.

Uzun vadeli finansman kaynaklarına olan ihtiyaç, kuruluşların yapmayı planladıkları açılımlar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu tür finansman, bir yılı aşan bir süre için ödemeye değerdir. Bu nedenle sabit kıymetlere tercih edilir. Buradan hareketle genellikle işletmelerin hızını ve yönünü belirleyen uzun vadeli finansmanın büyük önemi vardır. Tesisin gerek mevcut faaliyetleri gerekse genişleme ve iyileştirme amaçlarıyla ihtiyaç duyduğu finansmanlardan ihtiyaçlarını karşılamak için hisseleri yönetmek mali yöneticinin temel görevlerinden biridir (Heaton, 2002).

3.2.2. Kaynağa göre finansman payları

Kurumların çeşitli yatırım ve işletme faaliyetlerini finanse etmeleri için birçok finansman kaynağı vardır. Kurumun, mali işlevi aracılığıyla, çeşitli mevcut ve uygun kaynak türlerini belirlemeye çalıştığı durumlarda önceden var olan çeşitli ihtiyaçları karşılamak ve farklı finansman kaynakları arasında değiş tokuş yapmak için ileriye dönük Kurumun sermayesinin ağırlıklı maliyetini azaltmak, mevcut finansman kaynaklarını ve bunları elde etme koşullarını ve bu finansman kaynaklarının maliyetini belirlemeye çalışır (Benoit, 1996).

3.2.2.1. İç finansman kaynakları

Kurumun faaliyetlerini finanse etmesine izin verdiği için en yaygın kullanılan iç finansman Sömürücü başka bir kaynağa başvurmadan kendisi, bu nedenle kurum onunla ilgili masrafları azaltmaya isteklidir. Mümkün olduğu kadar çok üreterek veya

mümkün olan en büyük karı elde etmeye çalışarak ve bu, fazlalık üretmesini sağlar. Nakit, bize yöneticilerin yetenek ve verimliliğini gösterdiği için kurumu daha istikrarlı bir konuma getirir (Benoit, 1996).

Kendi kendini finanse etmenin en önemli türleri şunlardır:

1) Dağıtılmamış Kârlar: Kurumu büyütmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan, hissedarlara dağıtılmayan yıllık kârdır. Pay sahiplerine dağıtılmayan kâr, bir finansal kaynağın oluşmasının temel unsurlarından biridir (Gervais, 2010).

2) İhtiyaç Akçeleri: Kurumun faaliyetlerini genişletmek ve gelecekteki risklerle yüzleşmek için kullandığı ihtiyaçları karşılamaya yönelik dağıtılmış sonucun bir parçasıdır Çünkü öz sermayenin bir parçası haline gelen varlıklarını finanse etmek için kullandığı iç fon kaynaklarından biri olarak kabul edilir (Gervais, 2010).

3) Ayrılan Miktarlar: Bunlar, amortismana tabi tutulmamış varlıkların olası kaybını tahmin eden masraflara karşılık gelirdir (Gervais, 2010).

3.2.2.2. Dış finansman kaynakları

Dış finansman, projenin yasal biçiminden bağımsız olarak ana finansman kaynaklarından biri olarak kabul edilir. Çoğu zaman, kurumun faaliyetlerini genişletmek veya yeni yatırımlar kurmak için fonlara ihtiyacı vardır ve bu, onu yerel veya yabancı, bankalarda veya finansal piyasada mevcut tasarruflara başvurmaya iten şeydir. Kaynakların yetersiz olması durumunda finansman ihtiyaçlarını karşılamak için finansal yükümlülükler (krediler, tahviller, hisseler) Kendi kendini finanse etme kurumda mevcuttur (Fight, 2006).

3.2.2.2.1. Ticari Kredi

1 – Ticari Kredi Tanımı:

Tanım 01:

1) Ticari Kredi: Tedarikçi tarafından, malları yeniden satmak veya mamul malların üretimi için hammadde olarak kullanmak amacıyla satın alırken alıcıya verilen kısa vadeli bir finansmandır. Ticari kredi, finansal yönetim açısından tedarikçinin ticaret amacıyla mal satın alması karşılığında elde ettiği ve bazen ödeme koşulları olmaksızın

kredi verilmesi durumunda bedelsiz olarak elde edilen kısa vadeli kolaylıklar olarak tanımlanabilir (Tinsley, 2000).

2) Senetler / Tahviller: İktisadi kuruluşlar tarafından verilen uzun vadeli kredilerin bir kısmına veya yüzdesine uygun borçlanma araçlarıdır. Tahvil vadesinde geri ödenebilir ve sahibine belirli bir tarihte dönemsel olarak elde ettiği sabit veya değişken faiz ile sahibine geri döner (Altaş, 2012).

İhraççı taraf ile yatırımcı taraf arasında yapılan bir sözleşme ve antlaşmadır.Bu sözleşme, yatırımcının ihraççıya satma olasılığı ile pazarlığa açık belirli bir faiz oranı ve sınırlı bir süre ile borç vermesini gerektirir (Sylvie, 1984).

4. YATIRIM PROJELERİ

Yatırım kararı, yatırımcının aldığı en önemli, zor ve en tehlikeli kararlardan sayılmaktadır. Bu karar, yatırım kararının sağlamlığını temin etmek için dikkate alınması gereken bir dizi ilke ve etkenlere dayanmaktadır. Bu başlıkta yatırım projelerinin en önemli özelliklerini ve dayandıkları ilkeleri ele alacağız. Bu nedenle konuyu birkaç alt başlığa ayırdık (Marrison, 2001).

4.1. Yatırım Projeleri Kavramı

Yatırımın Tanımı: Gelecekteki daha fazla tüketimden elde edilebilecek ilerideki bir faydayı elde etmek amacıyla mevcut tüketimi doyurmaktan elde edilebilecek mevcut bir avantajı feda etmek anlamına gelir (Balçık, 1992: 1).

Proje: Belirli bir süre boyunca beklenen faydaları elde etmek için belirli kaynakların kullanıldığı ve fonların üzerinde anlaşmaya varıldığı bir faaliyettir. Proje; tarımsal, endüstriyel, turistik, hizmet veya gayrimenkul olabileceği gibi, yerel, ulusal veya uluslararası bir proje olabilecek büyük veya orta ölçekli bir proje de olabilir (Okka, 1982).

Yatırım Projesi: Belirli hedeflere ulaşmak için üretim öğelerini ve bir mal veya hizmetin sağlanmasını veya bir mal ve hizmet grubunu birleştirmek ve karıştırmak için çalışan bir organizatör tarafından sahip olunan veya yönetilen bağımsız bir varlığa sahip her kuruluştur (Yülek, 1983).

Yatırım Projesi: Gerek özel yatırımcı düzeyinde gerekse de devlet düzeyinde veya bir bütün olarak toplum düzeyinde, yeni üretim kapasitesi yaratmak için finansal ve insan kaynaklarının tahsis edilmesi veya mevcut üretim kapasitesini ikmal edilmesi veya mevcut üretim kapasitesini geri getirilmesi veya gelecekteki finansal faydaları elde etmek için mevcut üretim kapasitesini değiştirmek ve yenilemekle ilgilidir (Arman,2012).

4.2. Yatırım Projelerinin Sınıflandırılması

Yatırım projeleri aşağıdaki kriterlere göre sınıflandırılabilir:

4.2.1. Yatırımın niteliği açısından

1. Endüstri

Bu tür, üretim faaliyetlerini gerçekleştirmekte ve üretim süreçlerinde hammadde veya yarı mamul ürünlerin kullanıldığı tüm imalat projelerini veya bir malın bileşen parçalarının belirli bir üretim hattında birleştirilmesini içermekte olup şu kısımlara bölünmüştür.

A- Endüstriyel aşamalar bazında; maden çıkarma, analitik, sentetik ve dönüşüm projelerini içerir.

B- Üretilen malın cinsine göre; sermaye mallar, tüketim malları projeleri vardır.

C- Sanayinin toplum için öneminin temeline göre: Tamamlayıcı endüstriler olarak adlandırılan birincil ve ikincil endüstriler bulunmaktadır (Munns ve Bjeirmi, 1996).

2- Ticari Projeler: Emtia ticaretini içeren ve farklı sektörler arasında aracılık rolü üstlenen projelerdir. Ayrıca mal ve ürünlerin üretim yerlerinden tüketim yerlerine taşınması ve dağıtımı ile ilgili faaliyetlerde bulunan projelerdir. Bu tür faaliyetler; taşıma, yükleme, boşaltma, paketleme, depolama ve dağıtım işlemlerini kapsar (Munns ve Bjeirmi, 1996).

3- Hizmet Yatırım Projeleri: Bu grup, mal üretmeyen veya dağıtmayan projeleri içerir. Bunun yerine telekomünikasyon sektörü, oteller, hastaneler gibi maddi olmayan hizmetler ile bankalar ve sigorta şirketleri gibi finansal kuruluşlara hizmet sunar (Munns ve Bjeirmi, 1996).

4- Sosyal Yatırım Projeleri: Sosyal kulüpler, bakım evleri ve benzer faaliyetleri kapsar (Munns ve Bjeirmi, 1996).

4.2.2. Projeleri büyüklüklerine göre sınıflandırma

Projeler; küçük, orta, büyük veya en büyük projeler olmak üzere ayrılmıştır.

A- Küçük Projeler

Küçük projeler; yerel ihtiyaçları karşılayan, üretkenliği artıran, yerel kaynakları kullanan ve ithalatı azaltan tüketici gıda veya el sanatları işletmelerine dayanmaktadır.

Bu nedenle mikro işletmeler ekonomik kalkınmada büyük bir rol oynamaktadır (Emiroğlu, 2002).

Küçük işletmeler, genç mezunları, yani yarı vasıflı ve vasıfsız işçi çalıştırma kabiliyetiyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Gençlerin enerjilerine yatırım yapmak ve yeteneklerini geliştirmek için iş başında eğitim ilkesini benimser.

Sermayesi kısıtlı bir işletme olduğu için kurulması kolay ve üretim kapasitesi yüksektir. Yerel koşullara uyum sağlama yeteneği ile de öne çıkmaktadır ve büyük şirketlere kıyasla daha düşük risk profiline sahiptir (Emiroğlu, 2002).

B- Orta Ölçekli Projeler

Aynı şey orta ölçekli işletmeler için de geçerlidir. Çünkü bunlar aynı zamanda büyük sermaye veya ileri teknolojiye ihtiyaç duymazlar. Birçok sanayileşmiş ve gelişmekte

olan ülkede önemli sektörlere dayalıdırlar. Bunun nedeni yerel pazarın ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan, devlete yapılan ödemelerdeki açığın giderilmesine katkıda bulunan ve böylece ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasına yardımcı olan üretim ve hizmet projeleriyle ilgilenmesidir (Emiroğlu, 2002).

Rolü ekonomik kalkınma ile sınırlı değildir, aynı zamanda sosyal yönü de içermektedir. Orta ölçekli projeler, yüksek nitelik ve beceri gerektirmediği, işsizliği azalttığı, toplumdaki gençlerin enerjisini yükselttiği ve toplumda akademik ve mesleki gelişim değerlerini yaydığı için yeni mezunlar ve az deneyime sahip olanlar için iş fırsatları sağlar (Emiroğlu, 2002).

C- Büyük veya Mega projeler

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin aksine, büyük işletmeler işlerinde büyük sermayeye bağımlıdırlar ve büyük küresel endüstrilere yatırım yaparlar. Dolayısıyla bu tür projeler ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır (Emiroğlu, 2002).

Büyük kuruluşlar her zaman iş gereksinimlerine ve rekabet gücüne göre yüksek nitelikli ve deneyimli insanları işe almaya çalışır ve çok sayıda çeşitli uzmanlık alanındaki kişileri istihdam eder, ödüllendirici maaşlar verir. Bu da bireysel gelir düzeyini ve yaşam standardını artırır (Emiroğlu, 2002).

4.2.3. Yatırım projelerinin hukuki şekil bakımından sınıflandırılması

Herhangi bir projenin yasal şekli; sermaye, ortakların sorumluluğu, projenin süresi vb. gibi mali yönleriyle güçlü bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca eğitim, faaliyet türü, hükümetin derecesi ve kontrolü gibi finansal olmayan yönlerde önem arz etmektedir. Ayrıca herhangi bir eyalet kanun tasarısının hukuki şeklini, ekonomik sistemini, piyasa koşullarını ve projeyi kontrol eden diğer faktörleri de kontrol eder. Projenin hukuki şekli çok önemlidir çünkü projenin adını, sermayesini ve müşterilerine, finansörlerine (Güvemli, 2001) ve alacaklılarına verdiği güvenin boyutu buna bağlıdır. Böylece bu husus aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

A- Bir kişinin sahip olduğu bireysel projeler: Bu kişi genellikle bu projeleri yönetir ve yönetim faaliyetlerinin sonucunu kendisi yüklenir.

B- Dayanışma şirketleri ve ortak girişim şirketleri gibi şirket şeklini alan toplu projeler

C- Anonim şirketler ve limitet şirketler gibi fon / mal varlıkları projeleri (Güvemli, 2001).

4.3. Yatırım Projelerinin Önemi

Kurumsal yatırım projelerinin önemi, ruhun beden için önemi ile eşdeğerdir. Nasıl beden ruhtan ayrıldığında yok oluyorsa, kurumlar da yatırım projelerinin durdurulmasıyla yaşayamazlar. Böylece başta iş adamları, müteahhitler, sermaye sahipleri, tüccarlar, yatırımcılar ve her türlü iş arayanlar olmak üzere bireyler projelerin kurulmasında kişisel hırsları için bir sığınak ve kendi dünyalarını kontrol edebilecekleri yaratıcılık buldukları için bu projelere yönelirler. Üretken, yapısal, kalkınma ve kalkınma hareketlerinin aktif olduğu ülke ekonomisinin hareket etmesi ve canlandırılmasında da projeler önemlidir (Djuatio, 2004).

İlgilenenlere iş teklifi sunması, işsizliğin yükünü azaltması, ödemeler dengesi açığının ve yine birçok sorun olan enflasyonun azaltılmasına katkıda bulunması nedeniyle, önemi aynı zamanda ekonomik ve sosyal sorunların çözümüne olan katkısının boyutunu da vurgulamaktadır. Ayrıca çoklu faydalar ve yaratıcılığı yönlendirdiği için rekabet düzeyini etkinleştirmeye katkısı da vardır.

- Bireysel geliri artırmak ve sosyal refahı sağlamak

- Ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinin artırılması

- Artan milli gelir ve gayri safi hasıla

- İş imkanları sağlamak

- Hayır işleri ve sosyal kurumların ve faaliyetlerin desteklenmesine katkıda bulunmak (Djuatio, 2004).

4.4. Yatırım Özellikleri ve Belirleyicileri

4.4.1. Yatırım özellikleri

- **Yatırılan Sermaye**: Projenin tamamlanmasında kullanılan harcamadır ve aşağıdakileri içerir (Corbel, 2003 S.12).

- Çizim veya üretim maliyeti dışındaki satın alma fiyatı

- Satın alma ile ilgili masraflar

- %100'den az katma değer ücretine ilişkin vergi indirimlerinden yararlanan iade edilmeyen katma değer (faaliyetler için) ücreti

- Her yeni yatırımda olduğu gibi işletme sermayesi ihtiyacının artması, genellikle stoklarda, müşteri haklarında ve tedarikçilerin borçlarında artışa yol açar

- **Proje Süresi**: Projeden beklenen kazancın iyi bir şekilde değerlendirilmesi için genellikle sahiplik süresi ile tahmin edilen yatırım döneminin belirlenmesi gerekir (Corbel, 2003 S.12).

- **Projeden kaynaklanan hazine akışları**: Alınan tahsilatlar ile ödenen harcamalar arasındaki farktan kaynaklanan nakit getirileridir. Burada nakit akışı projenin likit nakit girdileri olarak tanımlanır ve aşağıdaki formül ile hesaplanır:

- **Nakit akışı = nakit girişleri- nakit harcamaları:** Yani, ertelenmiş gelir ve giderler ile muhasebeye kaydedilen ve nakit olarak düşülmeyen amortisman gibi hayali giderler bu hesaba dâhil etmez. Yatırımdan kaynaklanan nakit akışının diğerinden ayrılan özelliği, yıl boyunca sürekli olmasıdır (Corbel, 2003 S.12).

- **Kalan Değer**: Yatırımın sonunda kalan değeri, yatırımın başlangıç maliyetinin amortismana tabi tutulmuş kısmını temsil edecek şekilde tahmin edilir ve yatırımın

birikmiş değerinden yatırımın orijinal değeri çıkarılarak kalan değer hesaplanır (Corbel, 2003 S.12).

4.4.2. Yatırım belirleyicileri

Yatırımın etkinliğini etkilemede büyük rol oynayan birbiriyle ilişkili bir dizi faktör vardır ve bunlar doğrudan ve dolaylı olarak ikiye ayrılabilir.

1- Doğrudan Faktörler

Ekonominin üretim kapasitesini doğrudan etkilediği ve bu faktörler arasında yatırımın etkinliği ile ilgili olduğu için doğrudan faktör adını almıştır.

A- Ekonomik Fazlalık

Herhangi bir ülkedeki yatırım düzeyi, öncelikle ulusal ekonominin alanlarında elde edilen çıktı eksi amortismanları temsil eden ekonomik fazlaya veya ekonomide gerçekleşen çıktı üreticilerin eksi tüketim ve getirileri, toplumsal kamu harcamalarına ek olarak ekonomide gerçekleşen çıktıya bağlıdır.

Optimal yatırım oranının belirlenmesi, bir ekonomik fazlanın oluşma hızına bağlıdır ve bu fazla, ancak kapsamlı ekonomik kalkınmayı hedefleyen bir kalkınma politikası çerçevesinde, özellikle de bunu sağlayan unsurlara sahip gelişmekte olan ülkelerde etkili olabilir. Ancak yatırımların finansmanında olumlu rolünü yerine getirememektedir (Usta, 2003).

B- Çalışma / İş

Tüm yeni yatırımların yeni emek gerektirmesi ve istihdam hacminin üretim, emek yoğunluğu ve sermaye arasındaki ilişkinin belirlenmesinde devlet veya proje sahibi tarafından benimsenen felsefenin doğasına bağlı olması nedeniyle iş ve yatırım arasında yakın bir ilişki vardır ve işgücü, çalışma çağındaki nüfusu içerir. İş ve yatırım arasındaki ilişki, aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir dizi faktöre bağlıdır:

1- Nüfus Hacmi

Her tasarruf, yatırıma yönlendirildiği için yüksek nüfus artış oranlarının tasarruf hacmi ve ardından yatırım hacmi üzerindeki etkisiyle ekonomik büyüme üzerinde olumsuz

bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Mal ve hizmetlere olan talebi artıracak, yani tüketimin gelire oranındaki artış, yatırıma ayrılan gelir yüzdesini azaltacaktır.

2- Nüfusun Yaş Yapısı

Nüfus artış hızlarındaki pozitif yöndeki ivme, çalışma çağındaki nüfus oranının azalmasına, dolayısıyla tüketim oranlarının artmasına ve nüfusa ayrılan payın azalmasına neden olduğu için nüfusun yaş yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.

3- Çevreye Göre Nüfus Yapısı

Kırsaldan kente göçün neden olduğu nüfus demografisindeki değişimler, tasarruf hacmini ve ardından yatırımları olumsuz etkilemekte ve tarım sektöründen sanayiye işgücü aktarımı bu sektörde üretimin azalmasına neden olmakta ve sanayi üretim maliyetlerinin artması, dolayısıyla bu süreçte kaynakları olumsuz yönde etkilemekte, tasarrufa ve ardından yatırıma, dolayısıyla ekonomik kalkınmaya da olumsuz etki yapmaktadır (Usta, 2003).

C- Milli gelir

Milli gelir, aşağıdaki yönlerden toplam yatırım hacminin belirlenmesini etkileyen faktörlerden biri olarak kabul edilir:

1- Milli Gelirin Büyüklüğü

Diğer faktörlerin sabit kaldığı varsayıldığında, yatırım artan tasarruflarla arttığı ve azaldıkça azaldığı için yatırımın gelir ile doğrudan bir ilişkisi vardır. Bireyleri tasarruf etmeye teşvik ederek gelirdeki artışı yatırım kanallarına yönlendirme ile de ilgilidir. Bu da daha büyük yatırımlar yapma olasılığın artmasına neden olur.

2- Milli Gelirin Yapısı

İktisadi sektörlerin kalkınma açısından yapısı ne kadar dengeli olursa, tasarrufların artırılması ve yatırımın yapılması o kadar mümkün olur ve buna bağlı olarak yatırımların milli gelirin büyük bir yüzdesini veren sektörlere odaklanması ve dolayısıyla yatırımların yoğunlaşması gerekir. Yatırımın finansmanına ve gerekli gelişmenin sağlanmasına katkıda bulunan bir ekonomik fazlanın elde edilmesi sağlanmış olur.

3- Milli Gelirin Dağılımı

Yani toplum gruplarının milli gelir içindeki payını belirlemede milli gelir dağılımı demektir. Gelir dağılım şekli, toplum gruplarının tasarruf hacmi üzerindeki etkisiyle yatırım hacmini belirleyen etkili faktörlerden biri olarak kabul edilir. (Usta, 2003).

D- Tüketim

Tüketim, ekonomik planlar için tahmin edileni aşan oranlarda tüketim büyüme oranlarındaki her artış, tasarruf hacmini etkileyerek, hedeflenen yatırımların finansmanını engellediğinden ve ardından ekonomik büyüme oranlarını düşürdüğünden, tüketim yatırım hacmini etkiler. Yatırım kanallarına yönelik tüketim planlaması ve rasyonalizasyon gerektirir. Yatırım, maliye politikası yoluyla üretim kapasitesini ve yatırım birikimini artırmayı amaçlar.

E- Buluşlar

Buluşlar, daha fazla yatırım gerektiren yeni üretim yöntemlerine ihtiyacı ortaya çıkarır ve bu durumda, buluşların ortaya çıkmasıyla ortaya çıkan sermayenin marjinal yeterliliğinde bir artış anlamına gelir.

F- Genel Fiyat Eğilimi:

Fiyatların yükselmesi gelir düzeyini olumsuz etkiler. Çünkü fiyatların yükselmesi paranın satın alma gücünün düşmesine ve ardından bireyin reel gelir düzeyinin düşmesine dolayısıyla da yaşam standardının düşmesine neden olur (Usta, 2003).

2- Dolaylı Faktörler

Şunlardır:

A - Öznel Faktörler

Bu faktörler, bireyin gelirini tüketim ve tasarruf arasında dağıtma davranışını etkilediğinden, gelecekteki gelir görüşüne ek olarak sosyal faktörleri veya sözde gelenek ve görenekleri de içerir. Gelir için beklenen gelecek görünümü yatırımları da etkiler. Refah durumunda, gelecekte geçerli olacaktır. Böylece gelecekle ilgili güvenceye yol açar, bu da tüketimlerinde artışa ve tasarrufta azalmaya neden olur ve

gelecek hakkında karamsarlık durumunda bunun tersi meydana gelir (Müftüoğlu, 1989).

B- Gelir ve Üretim Düzeyine İlişkin Beklentiler

Yatırım harcamalarının artmasında gelir beklentileri önemli bir rol oynar. Bu nedenle iş adamlarının yeni projeler oluşturma ve yeni ekipman edinme kabiliyetleri, gelecekteki gelir düzeyine bağlıdır.

Bu durum, mutlak gelir düzeyi ile yatırım harcamaları arasında doğrudan bir ilişki olduğu anlamına gelir (Müftüoğlu, 1989).

C- Faiz Oranı

Faiz oranı, toplum üyelerinin tasarruf arzusunu etkilediği için yatırım kararları üzerindeki etkisi ile üretim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bankacılık sisteminin yüksek faiz oranları, mümkün olan en büyük fazla gelirin geri çekilmesine yol açmaktadır. İktisadi kalkınmaya hizmet eden yatırım alanlarında istihdam edilmek üzere faiz oranlarının düşmesi durumunda ise faiz oranlarının düşmesi ve faiz oranlarının yatırım projelerinin fırsat maliyetini etkilemesi durumunda işletme borç almak durumunda kalır. Faiz oranı bir projeye yapılan yatırımı doğrudan etkiler. (Müftüoğlu, 1989).

4.4.3. Yatırım araçları

Yatırım aracı, yatırımcının yatırım yaptığı tutar karşılığında elde ettiği gerçek veya finansal varlık olarak tanımlanır ve teknik olarak yatırım ortamı olarak adlandırılır ve aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1- Menkul Kıymetler

Hisse senedi, ipotek gibi bir mülkiyet aracının ne olduğu ve ne olmadığı da dahil olmak üzere sahibine sağladığı haklar açısından yatırımcıya sağladığı avantajlar nedeniyle, tahviller ve mevduat sertifikaları ve diğerleri gibi borçlar ve bunlardan beklenen gelir açısından çağımızın en önde gelen yatırım araçlarından biridir (Kızılyallı, 1970).

2- Gayrimenkul

İki şekilde yatırım yapılır:

A-Doğrudan: Yatırımcının bir gayrimenkul (bina ve arazi) satın alması

B-Dolaylı: Yatırımcının, gayrimenkul konusunda uzmanlaşmış finansal kuruluşlardan birinin finansal portföyüne katılarak bir gayrimenkul bankasının ihraç ettiği tahvili satın alması ve bu kuruluşların menkul kıymet ihraç etmesiyle sağlanır. Genellikle fon sağlamak için kullandıkları fonları elde ettikleri tahvillerdir. Gayrimenkul inşaatını veya satın alımını finanse eder ve gayrimenkul yatırımları, finansmanın uzun vadeli olması nedeniyle yüksek derecede güvenlik ve daha yüksek maliyetler ile ön plana çıkmaktadır (Kızılyallı, 1970).

3- Mal

Emtialar, bunlar için özelleşmiş piyasalar (altın borsası, pamuk borsası) kurulduğu ölçüde, bu emtiaları yatırıma uygun kılan özel avantajlara sahiptir. Emtia ticareti, emtia ticaretinin genellikle daha riskli olması dışında birçok açıdan menkul kıymetlere benzemektedir. Menkul kıymet ticareti yapmaktan daha iyidir, çünkü ikincisi yüksek derecede likidite ile ön plana çıkar (Kızılyallı, 1970).

4- Ekonomik Projeler

Ticari, sınai ve tarımsal arasında en yaygın ve çeşitlendirilmiş gerçek yatırım araçlarından biri olarak kabul edilir ve bazıları ticaret veya mal üretimi veya hizmet sağlama konusunda diğer tüm yatırımlardan daha fazla uzmanlaşmıştır.

5- Yabancı Para Birimleri

Döviz piyasaları günümüzde yatırımcılardan büyük ilgi görmektedir. Tüm dünyaya yayılmıştır ve faiz oranları, likidite, kredi riskleri gibi kendisine yatırım yapmanın risk derecesini artıran ekonomik ve politik koşullara aşırı duyarlılığı ile diğer piyasalardan ayrılmaktadır. Aynı zamanda, borsa için mevcut olan fiziksel çerçeveden yoksun, ancak modern iletişim araçları kullanılarak ele alınan bir piyasa olarak da bilinir.

Döviz piyasası, yabancı para birimlerine yatırım yapmanın kazanç ve risklerini belirlemede önemli bir rol oynayan döviz kuru üzerinden işlem görmektedir.

6- Kıymetli Madenler

Altın, gümüş gibi değerli madenlere yapılan yatırımlar, gerçek yatırımlar için bir alan olarak kabul edilir ve menkul kıymetlerin yanı sıra organize finansal piyasalarda

bulunurlar. Genel olarak değerli madenlere ve özel olarak altına yapılan yatırımlar, döviz piyasasında olduğu gibi, doğrudan alım ve satım, takas faiziyle bankalara yatırılan altın mevduatları ve altınla takas dahil olmak üzere çeşitli biçimlerde gerçekleşmektedir (Kızılyallı, 1970).

7- Yatırım Fonları

Bir yatırım fonu, daha çok, yatırım alanında uzmanlığı yüksek bir kurum tarafından, hissedarları için kişilerin birikimlerini biriktirmek ve daha sonra farklı alanlarda yatırım yapmak üzere biriktirmek amacıyla oluşturulmuş, fon varlıklarının yönetimini sağlamak amacıyla makul risk seviyelerinde sabit vadeye sahip bir finansal kap gibidir. Fon, genellikle menkul kıymet alım satımı ve gayrimenkul alım satımı gibi faaliyetlerde bulunur ve birikimleri olan ve bunları işletme deneyimi olmayanlara birikimlerini bir başkasına devretme olanağı sağlamasıyla farklılık gösterir. İşlemler bir komisyon karşılığında onları yöneten profesyonel uzman grup tarafından gerçekleştirilir.

Araştırmacı, yatırımda en önemli araçların arsa ve altın olduğuna inanmaktadır, çünkü bunlar değer kaybetmezler ve zamanla değerleri artar (Kızılyallı, 1970).

4.5. Yatırım Kararı Kavramı

- Yatırım kararı, yatırım yapılacak fon tutarının belirlenmesinin yanı sıra bu yatırımlara konu olan varlıkların türünü seçmeyi amaçlayan karardır. Yatırım kararı, geleceğe yönelik etkiler nedeniyle kurum veya yatırımcı için riskler içerir. Yatırım projeleri tam olarak bilinmemektedir (İnankur, 1989).

- Yatırım kararı, gelecekte kar elde etmek için şu anda bilinen bir miktarda paranın uzun bir süre boyunca tahsis edilmesini içeren ve farklı derecelerde risklere tabi olan karardır (Cebeci, 1970).

- Yatırım kararı: Bir diğer grup ise şöyle değerlendirmektedir: Yatırım kararının gelecekte bir getiri elde etme niyetiyle uzun bir süre için büyük bir finansal taahhüt içerdiğine inanmaktadır (Aşıkoğlu ve Büker, 1997).

4.6. Yatırım Kararı Verme ve Yatırım Projesini İnceleme Aşamaları

Yatırım kararı aşağıdaki aşamalara göre verilir (Göker, 1996).

1- Stratejik hedeflerin tanımlanması: Hedef belirleme aşaması, karar verme sürecinin en önemli aşamalarından biridir. Hedefin yanlış belirlenmesi, uygulandığında çözüm bulunmasına yol açacağından, asıl sorunun çözülmesine yol açmayacaktır. Bu nedenle, bir hedefin kesin olarak tanımlanması, çözümün neredeyse yarısının tamamlanmasını temsil eder.

Bu nedenle, sonraki tüm adımlara rehberlik ettiği ve rehberlik ettiği için bu adıma dikkat edilmelidir. Hedeflerin belirlenmesi, doktora giden hastaya ve doktorun hastalığı (sorunu) yanlış teşhis edip ardından yanlış ilacı reçete etmesine (karar) benzetilebilir (Göker, 1996).

2- Problem analizi: Problem analizi, kuruluşun faaliyetlerini etkileyen iç çevre faktörlerinin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesini ve ardından kuruluşun faaliyetlerini etkileyen dış çevre faktörlerinin ayrı ayrı, genel ve operasyonel düzeyde izlenmesini ve burada hüküm süren fırsat ve risklerin belirlenmesini içerir ve daha sonra, dış çevrede hüküm süren Fırsatlar ve riskler ile kuruluşun bir bütün olarak ve faaliyetlerinde mevcut olan güçlü ve zayıf yönleri arasındaki stratejik boşluğun boyutunu belirlemek. Kararların çoğu, ya bilgi mevcut olmadığı için ya da onu elde etmek için çok zaman, çaba ve paraya mal olduğu için, eksik bilgi temelinde verilir. Sağlam bir karar vermek için tüm gerçekleri bilmek gerekli değildir, ancak kararın içerdiği risk derecesinin ve doğruluğunun tahmin edilebilmesi için hangi bilgilerin eksik olduğunu bilmek gerekir (Göker, 1996).

3- Bilgi toplama: Kararınızı vermeden önce ilgili bazı bilgileri toplayın: hangi bilgilerin gerekli olduğu, en iyi bilgi kaynakları ve nasıl elde edileceği. Bu adım, dahili ve harici "çalışma"yı içerir. İçeride bazı bilgiler var: Öz değerlendirme sürecinde arayacaksınız. Diğer bilgiler haricidir: İnternette, kitaplarda, diğer insanlardan ve diğer kaynaklardan bulabilirsiniz (Göker, 1996).

4- Kararın uygulanması ve takibi: Yöneticinin görevi, en iyi alternatif seçildikten sonra sona ermez, daha ziyade başkalarının çabalarıyla fiili uygulama aşamasına geçer, alınan karar hakkında onları bilgilendirmekle başlayıp, boyutlarını açıklayarak ve kabullerini arttırmaya çalışmaktan geçer. yanı sıra daha etkin ve verimli olacak şekilde uygulamaya motive etmek ve uygulamanın takibini yapmak ve oluşabilecek sapmaları düzeltmekle sonlandırmak. Bu karardan sorumlu kişi, uygulanması ve bunun için

hazırlanması için gerekli prosedürleri ve ayrıca uygulama hızını dikkate almalıdır. Bir dizi operasyonel plan formüle ederken, atmış olduğu tüm incelenen adımlara rağmen uygulama sırasında ortaya çıkabilecek bir dizi beklenmedik sonucu da hesaba katmalıdır. Uygulama sürecine, istenen sonuçlara ulaşılması yoluyla alınan kararın etkinliğini ve verimliliğini doğrulamak ve varsa sapmaları (düzeltmek) sağlamak için periyodik bir değerlendirme süreci eşlik etmelidir; Yöneticinin bir karar vermesi ve sonra bunu unutması ve sonuçlarını değerlendirmeyi ihmal etmesi yanlıştır (Göker, 1996).

4.7. Yatırım Projesinin Aşağıda Beyan Edildiği Gibi İncelenmesi

4.7.1. Yatırım projesine ilişkin teknik çalışması / etüt

Teknik analiz, projeyi yapıp yapmama konusunda nihai kararın alınmasında büyük önem taşır ve farklı teknik alternatiflerin proje üzerinde beklenen etkilerini inceleme fırsatı sunduğu için iş planının önemli bir parçası olduğuna şüphe yoktur. İstihdam düzeyi, altyapı gereksinimleri, diğer endüstriler, ödemeler dengesi ve kapasite, derinlik derecesi ve çaba miktarı ve ayrıntılar, projenin boyutuna ve maldaki teknolojik ilerlemenin derecesine, ayrıca karmaşıklığına, teknik alternatiflerine ve maliyet tahminlerinde istenen doğruluk derecesine bağlıdır.

Teknik çalışma, çalışmayı raporlayanın teknik çalışmanın sonuçlarının nihai bir tasvirini ve bunlardan en önemlilerini hazırlamasını sağlayan birçok konuyu içerir.

A- Projenin büyüklüğünün veya projenin üretim kapasitesinin tahmin edilmesi

Pazarlama açığına ilişkin toplanan veriler ışığında olası üretim hacmi belirlenir ve yıllık üretim adet sayısı belirlenerek projenin üretim kapasitesi yıllık bazda belirlenir. Projenin büyüklüğü, aynı tip proje için tanınan ekonomik büyüklüklerin dikkate alınması gibi diğer esaslara göre belirlenebilir. Fizibilitesi çalışılan projenin büyüklüğü belirlenirken önemli olan hususlardan biri, projeye yeterli esnekliği sağlamak için değişen büyüklüklerin belirlenmesi ve üretimin artması veya azalmasının toplam maliyetler ve dolayısıyla birim maliyet üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır (Karalar, 1996).

B - Proje Yerinin Seçilmesi

Proje yerinin seçimi, proje başarısını doğrudan etkileyen önemli konulardan biridir. Proje yeri iki aşamada seçilir:

İlk aşama: Projenin genel yerinin seçilmesi

Projenin kurulacağı genel alan belirlenir. Bu alan bir coğrafi bölge, bir eyalet veya bir şehir olabilir. Projeler arası karşılaştırmada ulaşım maliyetinin yanı sıra diğer önemli faktörlerin yanı sıra ulaşım maliyeti de büyük bir ağırlık taşımaktadır. Pazarın projeye yakınlığı ve proje için vasıflı ve vasıfsız insan gücünün mevcudiyeti de önemli unsurlar arasındadır. Ayrıca ekonomik teşviklere ek olarak, yasal mevzuat ve proje alanında hammadde bulunabilirliği de dikkate alınmalıdır (Karalar, 1996).

İkinci aşama: Projenin tam olarak yerinin seçilmesi

Bu aşamada, proje seçilen coğrafi alan içinde belirlenir ve bu seçim, işçiler ve çalışanlar için konaklama ve ulaşım gibi günlük yaşam hizmetlerinin mevcudiyeti dahil olmak üzere çeşitli faktörlere bağlıdır (Karalar, 1996).

C - Arazi ve bina maliyetlerinin tahmin edilmesi

Bir bina veya arsa satın alınması durumunda, bedeli ile üzerinde yapılacak iyileştirme ve tadilat masrafları ile arsa ve kiralanan binalara ilişkin diğer tüm masrafların bilinmesi gerekir (Karalar, 1996).

D - Üretim tipinin ve üretim süreçlerinin belirlenmesi

Girdileri çıktılara dönüştürmek için kullanılan üretim faaliyetleri anlamına gelir. Bu yöntemleri belirlemek ve aralarında bir karşılaştırma yapmak, en uygun olanı seçmek gerekir. En uygun üretim yöntemi seçiminin büyük ölçüde üretim yöntemlerine bağlı olduğuna dikkat edilmelidir. Üretimdeki teknik faktörler ve üretim süreçleri, yatırım ve işletme maliyetlerinin belirleyicisi olarak tanımlanır (Karalar, 1996).

E - Makine ve üretim ekipmanlarının seçimi

Belirli bir üretim ekipmanı türü seçilirken çevreye uygunluğu ve farklı koşulları incelenmeli, farklı makine ve ekipman alternatifleri arasından seçim yapılırken bunların temel ve kriterlerine göre yapılmalıdır.

1- Projenin tahmini üretim kapasitesi

2- Bu tür projede makine ve teçhizatta teknolojik gelişimin boyutu

3- Makinelerin işletme ve bakım maliyetleri ile işletme için gerekli işçi sayısı

4- Tüketim maliyetleri, kurulum ve inşaat giderleri

(Karalar, 1996).

F - Projenin iç planlaması

İster kısa ister uzun vadede olsun, projenin üretkenliği üzerinde belirleyici etkisi olan proje yönetiminin aldığı en önemli kararlardan biri proje sahasının seçilmesi, ekipman ve makinelerle donatılması ve her birinin proje sahasına yerleştirilmesidir. Dolayısıyla planlamanın bunları uygun olarak yapılması gerekir. Şüphesiz projenin dahil edilmesi veya planlaması bunlara bağlıdır. Ayrıca üretim türleri, üretim politikaları ve işletme koşulları da dikkate alınmalıdır (Karalar, 1996).

G - Malzeme ve hizmetler için projen ihtiyaçlarının tahmin edilmesi

Üretim için gerekli malzeme ve hammadde miktarlarının maliyetlerinin tahmin edilmesinin gerekli olduğu durumlarda, bu hammadde ve mamullerden üretime dahil olan doğrudan malzemelerin belirlenmesi, bu malzemelerin özelliklerinin belirlenmesi, gerekli miktarlarda malzemelerin ve fiyatlarının tahmin edilmesi ile yapılır (Karalar, 1996).

H- Proje ihtiyaçlarının bireylerden değerlendirilmesi

İlk kuruluş veya inşa döneminde ve projenin fiili işletimi sırasında bireylerin sayısı ve kalitesi anlamına gelir. Teknik çalışmadan ve bu çalışmanın sonuçlarından elde edilen bilgilerin toplanması ve analiz edilmesinden sonra finansal, ekonomik ve sosyal çalışmayı yürütenlerin işi kolaylaştırılacaktır (Karalar, 1996).

4.7.2. Projenin Ekonomik Etüdü

Ekonomik çalışma, pazarın ve ürünün incelenmesine bağlıdır.

A- Piyasa Araştırması: Pazar araştırması, bu pazarın büyüklüğünü tanımlamak ve belirlemek için ürünün sunulacağı pazarla ilgili verilerin toplanmasını ve analizini gerektirir. Proje ürünlerine olan talebin tahmin edilmesine ilişkin çalışma, bu çalışmaların en önemlilerinden biri olarak kabul edilir, çünkü talep hacminin tahmini,

beklenen çıktıların hacminin ve buna bağlı olarak gerekli üretim hacminin belirlenmesini gerektirir (Kıvanç, 1985).

B- Ürün: Ürün bazında yapılan analiz, ürünün normal bir ürün mü yoksa tüketiciler tarafından tüketim önceliğinin olup olmadığının ve özelliklerinin bilinmesini amaçlar. Alternatif ürün, yani başka bir ürünle değiştirme imkânı da olabilir. Piyasadaki rekabet bağlamında genellikle iki durum vardır (Kıvanç, 1985).

*** Tekelci Durum**: Pazarda çok az rekabetin olduğu ve en düşük maliyetle alternatif bir teknoloji ürünü sunan yeni rakiplerin girmesi durumunda riskin devam ettiği durumdur.

*** Tekelci Olmayan Durum**: Alternatif ürünlerin varlığından dolayı ürünlerin fiili tekel durumuna gelmesinin engellendiği durumdur. Kurumların pazar payını almak için çalışan güçlü dağıtım ağları oluşturması gerekir (Kıvanç, 1985).

4.7.3. Projenin Finansal Çalışması

Finansal çalışma, finansman açısından proje için en iyi seçeneğin seçilmesine yardımcı olması sebebi ile yatırım projesi için çok önemlidir. Ayrıca çeşitli finansal kararların alınmasına yardımcı olur. Bunun yanında projenin mali durumunu teşhis etmek için bir araç olarak kabul edilir. Mali çalışma şunları içerir:

A- Mali Tahminler: Tahmini ciro üzerinden finans yetkilisi, işletme için işletme sermayesi ihtiyacını tahmin eder. Müşteriler açısından temsil edilen temel faaliyetlerden, envanter şartlarından, tedarikçilerin şartlarından ve faaliyetin temel faaliyetleri için gerekli sermaye ihtiyacına dayalı olarak ve gerekli olan ihtiyaçlar belirlendikten sonra ortaya çıkan ihtiyaçlardır. Finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında, finansman kaynağı arama aşaması, bankalardan orta ve uzun vadeli borçlanma ve devletin sağladığı sübvansiyonların yanı sıra çeşitli bayilerin sermayenin katılımına açılmasından kaynaklanmaktadır (Ayanoğlu, 1996).

B- Finansman Kaynaklarının Araştırılması: Bu adım, herhangi bir ekonomik faaliyette finansman kaynakları büyük önem taşıdığından, projenin kurulması veya kurumun kurulması için en önemli zorluk olarak kabul edilir. Bu nedenle finansal ihtiyaçların belirlenmesi ve finansman kaynaklarının aranması, projenin kurallarının belirlenmesi veya kurum kurulmasının temelidir (Ayanoğlu, 1996).

Araştırmacı şuna inanmaktadır; Finansal çalışma, projenin fizibilite çalışmasındaki en önemli parçasıdır.

5. IRAK'TA YABANCI YATIRIM

5.1. Irak'ın Ekonomik Büyümesi Hakkında Kısa Bilgi

Falcının düşük ekonomik büyüme oranlarında önemli bir bozulma yaşayan ülkelerden biri olması ve Irak'ın da aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin temel ekonomik sektörlerde büyüme oranlarını artırmayı amaçlaması, kalkınma politikasının yanı sıra mutlaka olması gereken bir durumdur. Rantiye ekonomisi olgusunu ortadan kaldırmak için izlenmelidir. Irak ekonomisi iç içe geçmiş birçok zorlukla karşı karşıyadır ve güvenlik, ekonomik, siyasi ve sosyal istikrarsızlık ışığında dış ve iç zorluklar da dahil olmak üzere genişlemeye başlamıştır. Bunun sonucu, Irak'ı siyasi ve ekonomik çatışmalar ve kendi çıkarları için rakip rakipler arasında hesaplaşmalar için bir arena haline getiren ABD işgali oldu. Devletin Irak ekonomisinin karşılaştığı çeşitli zorluklarla yüzleşmek için ekonomik bir stratejik vizyonunun olmamasının yanı sıra çeşitli ayık olmayan şirketlerden ithalat yapmanın yanı sıra, ithal edilen malların çoğu sınır geçişlerinde incelenemiyor. Ekonomik yolsuzluğa Irak'ta gıda güvensizliğinin nedeni ise, gıda maddelerinde kendi kendine yeterliliğe yönelik başarılı tarımsal planların olmaması ve bu ana ve diğer sektörlerde yabancı ve yerli yatırımların olmamasıdır. Bu, Irak'ın temel ve lüks üretim ve gıda malzemelerinin (%85) sağlanmasında uluslararası pazarlara bağımlılığına yol açtı. Bu nedenle Irak ekonomisi, yoksulluk, işsizlik, enflasyon, yıkılan altyapı ve yüksek üretim maliyetleri gibi Irak'ın geleceğini ve ekonomik, siyasi ve sosyal güvenliğini tehdit eden bir dizi ekonomik zorlukla karşı karşıyadır (Balasim, 2010).

Tablo 5.1, en yüksek işsizlik oranının 12,8 olduğu 2004 yılında toplam Irak nüfusunun %22,9'unu oluşturan yoksulluk oranına kıyasla, işsizlik oranının 2004 yılında toplam işgücünün %6,3'ünü oluşturduğunu göstermektedir. 2018 yılında, Irak'ta toplam nüfusun %35,0'ini oluşturan yüksek yoksulluk oranına kıyasla, küresel ekonomik durgunluk sonucunda uluslararası petrol fiyatlarındaki düşüş nedeniyle Irak'ta toplam işgücünün yüzdesi. Irak'ta, devletin genel bütçesini finanse etmek için petrol gelirlerine dayanan işsizlik ve yoksulluğun şiddetlenmesi. Valiliklere gelince, yoksulluk oranının %4,5'e ulaştığı Süleymaniye'yi ve en yoksul vilayetlerin %52,1 ile El-Muthanna valiliği olduğunu görüyoruz. Zorluk, GSYİH'nın %53'ünü ve toplam ihracatın %92'sinden fazlasını oluşturan petrol sektöründe olduğu için, ancak petrol

sektöründeki işgücü sayısı işgücünün %3'ünü geçmiyor ve bu da işsizliği artırıyor ve yoksulluk oranları. Bu petrol sektöründeki yatırım şirketlerinin çoğu, yerli işçilerin %30'una kıyasla yabancı işçilerin %65'ini istihdam etmenin yanı sıra, bunun sonucunda petrol sektörü dışında ekonomik sektörde yabancı ve yerli yatırımların olmaması kötüleşen güvenlik durumu ve çoğu devlet kurumunda kurumsal yolsuzluğun yayılması. Kuzey vilayetlerinde (Musul, Kerkük, Diyala, Anbar ve Salah al-Din) terör örgütlerine karşı verilen savaş ve kurumsal yolsuzluklar nedeniyle yoksulluk oranlarının artması ve buna bağlı olarak tek başına Musul valiliği nüfusun yaklaşık %5'ini kapsamaktadır. Irak'taki yoksulların sayısı ise yaklaşık %11'i Bağdat'ta içeriyor (Haider, 2015).

Tablo 5.1: Irak'ta (2004-2018) dönemi için yoksulluk ve işsizlik oranları

Yıl	Toplam işgücünün işsizlik oranı %	Toplam nüfusun yoksulluk oranı %
2004	6.3	22.9
2005	9.0	21.0
2006	8.9	20.3
2007	8.8	19.1
2008	8.6	18.4
2009	8.4	17.6
2010	8.5	16.9
2011	8.3	18.9
2012	8.2	22.5
2013	8.0	18.0
2014	9.3	30.0
2015	10.6	30.0
2016	10.7	30.0
2017	10.8	22.5
2018	12.8	32.0

Kaynak: Irak Cumhuriyeti, Planlama Bakanlığı - 2018 yılı için Bu anket, vilayetlerin IŞİD tarafından işgal edilmesi nedeniyle vilayetleri (Musul, Anbar, Salah al-Din) içermemektedir.

Tablo 5.2'de ise, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile petrol ve petrol dışı gelirlerin her birinin toplam gelirlere katkısını, Tablo 5.2'de olduğu gibi göstermektedir: Petrol gelirlerinin

toplam gelirlerden yüzdesi nerede? 2004 yılında petrol dışı gelirler için %1,1'e kıyasla %98,9 olarak gerçekleşti

Tablo 5.2: Petrol ve petrol dışı gelirlerden elde edilen GSYİH ve sabit fiyatlarla (1988 = 100) Irak'ta (2004-2018) dönemi için gelirlerin GSYİH yüzdesi milyon dinar.

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	Toplam Gelir	Petrol Geliri	Petrol Dışı Gelir 4	Petrol Gelirinin Toplam Gelire Oranı	Petrol Dışı Gelirlerin Toplam Gelirlere Oranı
2004	53235358,7	32982739	32627203	345 536	98,9	1,1
2005	64000065,6	40502890	39480069	1, 022,821	97,5	2,5
2006	95587954,8	49055545	48461658	593887	98,8	1,2
2007	107828462,5	54599451	53201460	1,991397	97,4	3,6
2008	157026061,6	80252182	79266345	837985	98,8	1,1
2009	130643200,4	55209353	51874544	3,809334	93,1	6,9
2010	162064565,5	70178223	66819670	3,358,553	95,2	4,8
2011	217327107,4	103740338	98094444	5,645,894	94,5	5,5
2012	254225490,7	119817224	116160781	3, 656,443	96,9	3,1
2013	273587529,2	113840076	109650692	4,189,384	96,3	3,7
2014	266420384,5	105553850	98511504	7, 042,346	93,3	6,7
2015	199715699,9	57215315	51312600	5,902,715	89,7	10,3
2016	203869832,2	5440927	4426706	1,014,221	81,4	18,6
2017	224636323,2	79011421	65071900	13,939,521	82,4	17,6
2018	258035199,6	106569833	95619820	10,950,013	89,7	10,3

Kaynak: Anbar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt (12), Sayı (30), Irak, 2020, s. 54-63.

2018 yılında gayri safi yurtiçi hasılaya katkı sağlayan toplam gelirlerin petrol dışı gelirler içindeki %10,3'e kıyasla, petrol gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı azalarak %89,7 olarak gerçekleşmiş olup, bu gelirlerin genel bütçenin finansmanına yol açtığı görülmektedir. Bu bütçenin finansmanı petrol gelirlerine bağlı olan Irak devletinin. Irak'ta birbirini takip eden hükümetlerin ekonomiyi bir durgunluk durumundan bir toparlanma durumuna canlandırma konusundaki ilgisizliği. Petrol fiyatlarındaki düşüş Irak ekonomisini etkiledi. Ve ekonomik sektörlerdeki kurumsal yolsuzluğun adam kayırmacılık ve adam kayırmacılık yoluyla yayılması ve ayrıca tehditler ve adam kaçırmalar dahil birçok engelin yanı sıra devletteki bazı yetkililer de dahil olmak üzere Irak meselelerinde uzmanların planlarını geliştirmedeki ciddiyet eksikliği nedeniyle. Irak ekonomisinin karşı karşıya olduğu zorluklardan biri olan yüksek enflasyon oranı ve Tablo 5.3'te de görüldüğü gibi.

Tablo 5.3: Yıllık Enflasyon Oranı

Yıl	Genel Enflasyon Oranı %
2004	27,0
2005	37,0
2006	47,0
2007	30,0
2008	14,0
2009	7,9
2010	6,8
2011	6,5
2012	5,6
2013	2,4
2014	1,6
2015	1,4
2016	1,3
2017	1,5
2018	1,4

Kaynak: Fares Karim, The Irak Economy, Opportunities and Challenges of an Analytical Study of Economic Indicators and Human Development, Journal of Baghdad College of Economic Sciences, Üniversite Sayısı (27), Irak, 2011, s.33

Yukarıdaki Tablo 5.3 ile enflasyon oranındaki artış ve düşüş arasında bir dalgalanma görülmektedir, çünkü bu oran 2004 yılında %27,0 olarak gerçekleşmiştir, çünkü enflasyon oranındaki artış nakit akışındaki artıştan kaynaklanmıştır. devlet harcamalarındaki artış, mal ve hizmet fiyatlarında artışa neden oldu. 2018'de enflasyon oranı %1,0'a düştü ve bunun nedeni terörle mücadele sonucunda nakit akışının azalmasıydı ve paranın çoğu silah ve teçhizat alımına gidiyor, ancak mal ve hizmet fiyatları tüketicilere sağlananlar azalmadan değişmeden kalmış, bu da vatandaşların gelirlerini olumsuz yönde etkilemiştir.

Buna göre, Iraklı ekonomist, çalışma ve doğru planlama yoluyla, Irak'ın ekonomik yapıdaki bu sapmaları ve dengesizlikleri ve cılız ekonomik performansı bir ortamda aşmasını sağlayacak yapısal reform ve dengeli ve çeşitlendirilmiş ekonomik reform elde edebilir. Performansta koordinasyonu dengeleyen ve iki para politikası vizyonundaki kafa karışıklığını gideren bir yol, planların hazırlanmasına bağlı olan ve gider-gelir dengesi ile genel bütçe açığının kapatıldığı ekonomik veri ve göstergelere dayanmaktadır. Kaynakların hesaplanmasında petrol sektörüne değil, genel bütçeyi finanse eden gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesine dayanmak mümkün değildir. Irak, geçen yüzyılın doksanlı yıllarının başından beri, ekonomik ambargonun BM Güvenlik

Konseyi kararıyla Irak'a getirildiği ve birkaç yıl sürdüğü için mali ve ekonomik olarak acı çekiyor.

Buna göre, aşağıdakiler de dahil olmak üzere Irak ekonomisinin karşı karşıya olduğu birçok zorluk vardır:

1-Kamu parasının harcamaları azaltarak ve gelirleri artırarak ve çeşitlendirerek bütçeye ayrılan fonları artıracak şekilde yönetilememesi: 2003 yılından bu yana kurumsal yolsuzluk olgusunun yaygınlaşması ve şiddetlenmesi, bu yolsuzluklar kayıp ve israfa yol açmıştır. Para aklama fenomenini yayan sahte projelerde kamu fonlarının, yoksulluk ve işsizlikte bir artış ve devlette küçük bir grubun büyük fonlara ve daha düşük bir yaşam standardına sahip olmasına yol açan para manipülatörlerinde bir artış nüfusun çoğunluğu için. Para manipülasyonunu önleyen hiçbir kontrol ve yasanın olmadığı ve Irak'ın milyarlarca dolar kaybettiği bu yasadışı işi umursamayanların olduğu ve Irak'ı ekonomilerimizin gelişmiş ülkelerinden biri haline getirebilecek olan bir yerde. 900'den fazla yatırım projesini paraya çevirmek için çok tahsis edildi, ancak bu projelerin yarısı tükenmedi ve geri kalanı ya sahte projeleri uygulamak ve kabul etmek için rüşvet teklif etmek için harcandı (Muhammed, 2010).

2-Irak ekonomisinin yönetiminde yetersiz mevzuat: 2004'te ABD valisi (Paul Bremer) mali yönetim, Irak menkul kıymetler piyasası ve kara para aklama dahil olmak üzere ekonomik çalışma için yasalar ve Merkez Bankası Yasası çıkardı. Ekonomik gelişmelere ayak uyduran yeni Irak gerçeğiyle uyumlu olması için Amerikan hükümdarı tarafından çıkarılan tüm yasaların gözden geçirilmesi ve temel değişikliklerin yapılması gerektiğinden, ne kadar yeni yatırım yasası çıkarıldı (Muhammed, 2010).

3- Yüksek yoksulluk ve işsizlik oranı: IŞİD'in 2014 yılında bazı valiliklere girmesinden sonra yoksulluk ve işsizlik oranının arttığı, devlet bütçe kanununda plansız projelere para harcandığı, işsizlik oranının %30'un üzerine çıktığı yerler ve yerinden edilenler için bir krizin mevcudiyeti nedeniyle yoksulluk %25'ten fazla Irak ekonomisini olumsuz yönde bırakıyorum. Devletin genel bütçesi üzerinde büyük bir baskı oluşturan bu bölgeleri terör örgütlerinden kurtarmak için çok para harcanmış, bu da mali ve parasal bir krize yol açmıştır (Muhammed, 2010).

4- Özel sektöre ilgi ve destek eksikliği, 2003'ten bugüne özel sektör olarak, hükümetin özel sektör tarafının gelişimi için stratejik bir plan geliştirme konusundaki zayıflığı ve motivasyon eksikliğinden muzdariptir. sanayi, turizm ve diğer alanlarda özel sektörün ekonomik faaliyetlerini etkilemiştir(Muhammed, 2010).

5- Irak ekonomisinin karşılaştığı zorluklardan biri olarak, devletin petrol gelirlerine büyük ölçüde bağımlı olması ve devlet gelirlerinin çeşitlendirilmemesi nedeniyle Irak devletinin genel bütçesini etkileyen fiyatların sürekli düşmesidir.Ancak son zamanlarda, petrol fiyatları iyi iyileşti, ancak Irak ekonomisinin toparlanmasında petroldeki artışın sömürülmesi konusunda net bir plan yok (Muhammed, 2010).

2003'ten sonra Irak ekonomisini ele almak

Irak, ekonomik kalkınma oranlarını yükseltmek için yatırım projelerinde plan ve programlar belirleyerek ve Irak ekonomisi ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri arasındaki farkı azaltmaya çalışarak kalkınma hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Irak, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sömürge kontrolünden kurtuldu ve ondan tam siyasi ve ekonomik bağımsızlığını kazandı. Irak, azgelişmişlik, işsizlik ve yoksullukta artış gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaya başladıktan ve mali tasarruflar da dahil olmak üzere doğrudan ulusal tasarruf hacmindeki azalmaya odaklanan birçok zorlukla karşı karşıya kaldı ve ekonomik süreci finanse edemedi. Irak, son yıllarda güvenlik, ekonomik, sosyal ve mali ve siyasi olmak üzere birçok krize maruz kalmıştır. Bu nedenle Irak, özellikle Irak, harap olan ekonomik gerçekliği ilerletmek için kalkınma planları (uzun, orta ve kısa vadeli) dahil olmak üzere başarılı planlar ve programlar çizerek gelişmiş ülkelerle olan mevcut açığı azaltmaya çalışıyor. kamu bütçelerinin finansmanında tek bir kaynak üzerinde (Muhammed, 2010).

Buna göre, ekonomik yozlaşmayı azaltıp terörü ortadan kaldırdıktan sonra Irak ekonomik gerçekliğini geliştirmeye yönlendiren radikal tedaviler, en zor zorluk, ekonomik gerçeklikte petrolün üç aylık etkileriyle (tarım ve tarım dahil) diğer ekonomik sektörlerin önündeki engelleri kaldırarak yüzleşmektir. Bu iki sektör verimliliği artırmakta, temel gıda maddelerinde kendi kendine yeterlilik üzerinde çalışmakta ve elektrik dahil olmak üzere ekonomik sektörlerin ihtiyaç duyduğu gerekli malları, otomobil yedek parçalarını ve olmadan üretilebilen gıda maddelerini üretmektedir. Yurt dışından ithal etmek. Bu, ekonomiyi hareket ettirmenin ve

çeşitlendirmenin mümkün olduğu bir kalkınma stratejisi çizerek ve gasp edilen toprakların terörizmden kurtarılmasından sonra hem Savunma hem de İçişleri Bakanlıklarında harcamaları azaltmaya çalışmakla sağlanır. Ekonomiyi çeşitlendirmek ve ithalatını azaltmak. Irak'ta üretilebilecek bazı emtialar ve devletin yatırımcılara sunduğu garantiler ve imtiyazlarla yatırımcıları petrol dışı sektörlere yatırım yapmaya teşvik etmek. Bu nedenle, tedavilerden biri de, çoğu tüketici sektör olmak ve devlete yük olmak yerine çeşitli ekonomik sektörleri işleterek ve üretken sektörler haline getirerek ekonomiyi dışa bağımlılıktan kurtarmaktır. Bunun yanı sıra kamu ve özel sektör başta olmak üzere devlet kurumlarının gözden geçirilmesi ve inşaat, ulaştırma, elektrik ve turizm sektörleri de dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde üretimin artırılmasına ve hayati tesislerin geliştirilmesine katkılarının artırılması. Irak ekonomisinin büyük finansal harcamalar gerektiren insan ve doğal kaynaklarını kullanmasını sağlamak, ayrıca bilimsel araştırma geliştirmeye olan ilgiyi ve çeşitli araştırma merkezleri tarafından sağlanan araştırmaları ve bunların sahadaki uygulamalarını, özellikle bilimsel araştırmaları artıracak ve artıracak. Sektörü geliştirmek ve Irak'ın ekonomik kapasitesini inşa etmek için kapsamlı bir strateji oluşturmak Büyümeyi artırmak ve Irak ekonomisini geliştirme sürecini hızlandırmak ve yerli ve yabancı yatırımcıları tehdit edebilecek riskleri ele almak için (Muhammed, 2010).

Faiz esas olarak Irak hükümeti tarafından başlatılıyor. Petrol sektörünün geliştirilmesinde aynı anda üretim ve ihracat sektörleri olabilecek diğer sektörler ihmal edilmiştir. Irak'ın genel bütçeden bağlı olduğu petrol sektörü, küresel petrol fiyatlarının sürekli düşmesi sonucu sürekli olarak gerilemeye maruz kalabilmekte ve ekonomik sektörlerin geri kalanı ihmal edilmektedir. Bu, Irak ekonomisini çeşitlendirebilecek diğer sektörlere olan ilgide bir dengesizlik olduğu anlamına geliyor. Üretici sektörlerin, özellikle de sanayi sektörünün performansının düşmesinin nedenlerinden biri, Irak gerçeğini canlandıracak başarılı stratejilerin bulunmamasıdır. sanayi sektörü, özellikle devlet kamu sektörü ve özel sektör. Bu nedenle Irak ekonomisi, Irak ekonomisinde diğer sektörler üzerinden çeşitlendirmenin olmaması ile sürekli olarak sadece petrol sektöründe gelişmeyi ve yatırım yapmayı hedeflemektedir (Muhammed, 2010).

Buna göre, etkileşimleri üzerinde çalışabilecek ve Irak ekonomisindeki dengesizlikleri giderebilecek modern ve başarılı ekonomik politikalar yoluyla ekonomik kalkınma için plan ve hedefler belirlemek mümkündür. Bu nedenle, siyasi ve güvenlik istikrarından sonra Irak'taki ekonomik ve finansal krizler sorununu çözecek en önemli tedavilerden biri, bu planlardaki hedeflere ulaşılmasıdır (Ali, 2012, 63-64).

1- Serbest piyasa mekanizmalarına geçişin etkileri: - Devletin ve toplumun, özel sektörün katılımıyla fiyatların nüfusun ihtiyaçları ile orantılı olduğu bir piyasada bir tür sistemi kabul etmesini gerektiren aşamaya geçmeliyiz. Irak ekonomisini canlandırmak için rekabetçi bir pazar yaratılmasında sektör.İki sektör arasında işbirliği ve karma bir sektör olabilir. Sorun. Devletin bir sonraki aşamadaki ekonomik rolü ve özel sektör ile kamu kesimi arasındaki ortaklığa bağımlılık: - Bu, fabrikaların yeniden inşasına ve bazı sanayi kuruluşlarında üretimin artırılmasına, kamu ve özel sektöre iş yapma fırsatı verilmesine katkıda bulunur. çeşitli sektörlere yatırım yapın (Ali, 2012, 63-64).

2- İnsan yeteneklerini geliştirmek ve geliştirmek ve özellikle bilimsel yeterliliklere sahip olanlar olmak üzere insan unsuruna dikkat etmek ve bu kesimin Irak'taki ekonomik durumu reforme etmek için çalışmasına izin vermek: - yani reforme edilebilir olanı reforme etmek, becerilerini geliştirmek ve geliştirmek ve odaklanmak çeşitli ekonomik sektörlerde bilimsel ve üretken yönlerde uzmanlaşmış yetkinlikler üzerine (Ali, 2012, 63-64).

3- Bazı ekonomik sektörlerdeki dengesizliklerin ele alınmasında yatırım önceliklerinin düzenlenmesi ve çözümlerin geliştirilmesi: - Ekonomi politikası, yatırımın nasıl önceliklendirileceği konusunda zorluklarla karşı karşıyadır ve altyapı sektörüne ilgi başladığından ve üretken sektörler için ekonomik ve sosyal öncelikler belirlenmelidir. önceliklerden biri olarak kabul edilir ve bu, bu yatırımlardan finansal bir getiri elde etmeden devlet harcamalarının maliyetidir (Ali, 2012, 63-64).

4- Tek ekonomiden kurtulmak, üretim alanında sektörler arası denkliği sağlamak ve sadece petrol sektörü gözetilmeksizin tüm sektörlere önem verebilmek ve artan oranlarda ekonomik çeşitliliğin artırılması için ekonomik çeşitlendirmenin önemi. diğer sektörlerin diğer ekonomik ve hizmet faaliyetlerine katkıları. Bu nedenle, ekonomik çeşitlendirmenin ekonominin etkili olabileceği görevleri vardır.Bütçe, gelir

kaynaklarının çeşitlendirilmesine bağlıdır. Tek ekonomi hastalığından kurtulmak ve Irak ekonomisini çeşitlendirmek için yerel ürüne güvenmek için Irak ekonomisi sektörlerindeki yapısal dengesizliklerle yüzleşmek. Irak'ın korunabilmesi ve ekonomisinin küresel verilere göre inşa edilebilmesi için tüm hükümet, siyasi ve halk kurumlarının çalışmasını gerektiren terörün (IŞİD) ortadan kaldırılmasından sonra, üretimde doğru planlama ve çeşitli sektörler arasında koordinasyonun sağlanması. sektörler, yerel verilere göre iç ithalat ve ihracat yapmakta ve Irak'ın bireysel ihtiyaç duyduğu tüketim ve lüks mallarda, ithal yabancı malları dikkate almadan ve dayanmadan Üretim ve verimliliği artırmak için çalışmaktadır. Bazı gelişmekte olan ülkelerde uygulanan ve kötüleşen ekonomik durumlarını Malezya, Hindistan, BAE ve diğer Arap ve uluslararası ülkeler gibi gelişmiş bir ekonomik gerçekliğe ilerletebilen ekonomik plan ve stratejilere uygun olarak gerçek ekonomik reformların benimsenmesi, doğru ekonomik çerçevelere göre faaliyet gösteriyordu. Buna göre, bu reformların Irak ekonomisinin sorunlarına çözüm getirebilecek en önemlileri arasında şunlar yer almaktadır:

A - İşsizliğin azaltılması, yoksulluğun azaltılması ve sosyal adaletin sağlanması: - Ekonomik reformun önünde duran asıl sorun yoksulluk ve işsizlik olduğundan, bu sorunlardan en öne çıkanı çalışabilecek durumda olanların iş imkanlarının azalmasıdır ve çalışma çağında olanlar, özellikle çeşitli uzmanlıklardan mezun olanlar, İşsizlik oranını azaltıyor (Yahya, 2015, 98).

B - Irak'taki çeşitli nüfuslara temel gıda sağlamak için tarım ve sağlık sektörüne dikkat ederek vatandaşlara gıda, ilaç ve çevre güvenliğini sağlamak. C - İyi yönetişim yoluyla devlet kurumlarını geliştirmek ve reforme etmek ve vatandaşlara en iyi hizmeti sunmak (Yahya, 2015, 98).

C - Bankacılık sektörünün ve finans sektörünün geliştirilmesi ve reforme edilmesi: - nakit akışını sağlamak ve hükümet harcamalarını azaltarak kamu borcunu azaltmak için aralarındaki koordinasyon ve işbirliği yoluyla ve çeşitli devlet kurumları arasında bir geçişin gölgesi altında çalışarak, rüşveti ortadan kaldırarak bürokrasiyi azaltmak ve kurumsal yolsuzluğu ortadan kaldırmak (Yahya, 2015, 98).

D - Özel sektördeki bazı bankaların likidite eksikliği nedeniyle uğradıkları finansal çöküşü ihracatı çeşitlendirerek ve ithalatı azaltarak ele alacak planlar geliştirmek (Yahya, 2015, 98).

E - Dış şoklara karşı önlem almak ve yerli ürünü yabancı mallarla rekabetten korumak: - Yerli ürünü desteklemek ve özendirmek, yerli pazarları yabancı ürünlerle işgal etme vaadinde bulunmak ve yabancı ürünlere gümrük vergilerini artırarak ve azaltarak onlara büyük vergiler uygulamak suretiyle yapılır. Yabancı mallarla rekabet edebilmek için yerel ürüne uygulanan harç ve vergiler. M - Deflasyonist ve tek taraflı ekonomik gerçekliği ilerletmek için doğal kaynaklar ve insan kaynakları dahil olmak üzere birden fazla kaynağa sahip bir ulusal ekonomi inşa etmek için çalışmak (Yahya, 2015, 98).

F- Üretim yapısının düzeltilmesi ve çeşitlendirilmesi: Üretim tabanının genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi ve verimliliğin artırılması, artan getiriler elde edebilmek ve yerel ürünü korumak için çalışmak, bu da sürdürülebilir ve dengeli kalkınmayı desteklemek için çalışmakta ve ekonomiyi kurtarmaktadır. petrol kaynağına bağımlılık tehlikesinin yanı sıra insan gücü işgücünün gelişimine katkıda bulunur, ekonominin ve toplumun verimli ve yüksek verimlilikle çalışmasını sağlar. Bu nedenle ekonomik sektörlerin gelişmesi ve gelişmesi, çeşitlendirilmesi konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir (Yahya, 2015, 98).

G- Genel bütçeyi finanse etmek için gelir kaynaklarını çeşitlendirmek amacıyla üretken ve rekabet avantajı sağlayan bazı verimlilik sektörlerine, sektörlerine ve faaliyetlerine odaklanmak. T - Ekonomik maruziyetin ele alınması ve rantiye ekonomisinin riskinin azaltılması: - Dış ticaretin yerli ürüne bölünmesi anlamına gelen ekonomik maruziyetin x 100'e bölünmesinden ve Irak ekonomisinin çeşitlendirilememesinden ve ithalatın artmasından bu yana yurtdışından miktar ve kalite ve ihracatın azaltılması, yani sadece petrol emtiasının ihracatı Irak ekonomisinin ticari maruziyetini ekonomik maruziyet derecesinde yüksek bir gösterge ile yapar (Yahya, 2015, 98).

Yukarıdakiler aracılığıyla, aşağıdaki tablo (4), dönem (2016-2020) için Irak'taki makroekonomik tahminleri göstermektedir: - Irak petrolünün ticaret dengesi, GSYİH büyümesindeki düşüş olarak (%13.0)'den (%1.2)'ye kadar. Dünyada yayılan ve

ekonomik durgunluğa yol açan salgının yanı sıra petrol piyasası fiyatlarındaki hızlanan ve sürekli düşüşün bir sonucu olarak ve buna bağlı olarak Dünya'nın incelenmesiyle Irak ekonomisine gelen beklentiler sonucunda ortaya çıkmıştır. Banka yaklaştı ve kamu maliyesinin gayri safi yurtiçi hasıladan dengesi olumsuz oldu (-14.2%) oldu ve bu olumsuz etki GSYİH'deki yavaşlayan büyümeden kaynaklanıyor.Kamudaki düşüşün artması bekleniyor. finans dengesi ulaşacak (-1,1%). Cari işlemler dengesi ise 2016 yılında (-%9.0) olurken, 2020 yılında cari işlemler dengesi (-%3.5) gerilemiş ve bu da cari dengedeki açık sonucunda gayri safi yurtiçi hasılayı etkilemiştir. Küresel ekonomilerin çoğunu etkileyen pandemi (Korona-19) nedeniyle petrol ihracatındaki düşüşün yanı sıra petrol fiyatlarındaki düşüşün, Irak ekonomisi de dahil olmak üzere küresel ekonomilerde gerilemeye yol açması sonucu. Yukarıda belirtilenlerden, Irak'taki petrol politikası şu anda yabancı yatırımı teşvik etme ve yatırımcıları çekmek için uygun ve teşvik edici bir yatırım ortamı sağlayarak yatırımları teşvik etmek için tavizler ve garantiler sağlayarak yatırım şirketlerinin girdiği uzmanlık ve modern teknolojiden yararlanma eğilimindedir, Ancak Irak ekonomisinin gelişmesinde zaman faktörü ve yüksek petrol fiyatlarından yararlanılması gerektiğinden, terörün tahrip ettiği bölgelerdeki yeniden yapılanma operasyonlarını finanse etmek için gerekli olan üretimi artırmak ve çeşitlendirmek ve gerekli finansal gelirleri sağlamaktır (Yahya, 2015, 98).

Tablo 5.4: Irak'ta (2016-2020) dönemi için makroekonomik tahminler

YIL	2016	2017	2018	2019	2020
GSYİH büyümesi Gerçek %	13,0	2,1-	1,9	1,2	2,9
Mali denge Gayri Safi Yurtiçi Üretim %	14,2	1,4-	1,2	1,1	1,1-
Cari hesap bakiyesi Gayri safi yurtiçi hasıla (%)	9,0-	1,2	2,1	1,2-	3,5-

Kaynak: Dünya Bankası Grubu, Orta Doğu ve Kuzey Afrika için Yeni Bir Ekonomi 2018, s. 70

Tersine ise, petrol fiyatlarında bir artış olduğunda bu, devletin kamu mali dengesini iyileştirecek ve doğru bir para ve maliye politikasının benimsenmesiyle Irak Merkez Bankası'na nakit likiditesi sağlayacaktır. Buna göre, Irak ekonomisi, bu yanlış politika ile devam ederse, Irak ekonomisi kısa sürede ve makroekonomik düzeyde çökecek, aynı zamanda siyasi, güvenlik ve hatta sosyal kalkınmanın yokluğu, isyancıların başını çektiği isyan gibi. Terörist IŞİD küresel ekonomik büyümeyi de etkilemiş, petrol

arzının artması ve buna olan talebin azalması uluslararası petrol fiyatlarında hızlı bir düşüşe neden olmuştur. Irak'ın ham petrol ihracatından elde ettiği gelirler yoluyla Irak ekonomisi, devletin ekonomik faaliyetteki eklemleri kontrol etmesi nedeniyle, dağıtıldığı petrol gelirlerini işletme ve yatırım bütçesinde kullanan devlettir, yanı sıra diğer bazı ekonomik sektörlerin gelişimi. Ancak, ekonomik kaynakların yönetimi sürecinde uygulanan yanlış totaliter politikalar sonucunda diğer sektörlerin gelişmesine bağlı olarak planlanan hedefler başarısız olmuş ve devlet, kamu sektörü aracılığıyla çoğu ekonomik faaliyete egemen hale gelmiştir. Aynı şekilde, diğer ekonomik sektörler de devletin ekonomik faaliyetleri üzerindeki kontrolünden uzak değildi, çünkü özel sektöre olan ilgi eksikliği onun rolünü azalttı ve özel sektörün yapmadığı ekonomik faaliyetler dışında Irak ekonomisi üzerinde hiçbir etkisi olmadı. rolünü azaltmış ve gelir getirmeyen ekonomik faaliyetler veya kamu gelirlerinde gelişme sağlamayan faaliyetler dışında Irak ekonomisi üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır. Irak, diğer ekonomik sektörlere aldırmadan petrol sektörünü geliştirmeye çalışmaktadır (Haider, 2015).

5.2. Yatırım Sponsoru Olan Kuruluşlar

Irak'ta 2006 yılındaki yatırım kanunu kapsamında kurulan, 2009 ve 2015 yıllarında yapılan değişikliklerle güçlendirilen birçok yatırım teşvik kuruluşu bulunmaktadır. Ulusal Yatırım Komisyonu, ülke çapında büyük projelerle ilgilenmekle görevlidir. Stratejik projeler ise şöyle tanımlanmıştır: Bölgesel yatırım kuruluşları daha küçük yerel projelere odaklanırken, Kürt Bölgesel Hükümetinde ise Yatırım Kurulu, Ulusal Yatırım Komisyonu'nunkine benzer işlevleri yerine getirmektedir. Ulusal Yatırım Kurumu ve bölgesel yatırım ajansları, hidrokarbon, bankacılık ve sigorta sektörleri dışındaki tüm yatırımları teşvik etmek ve kolaylaştırmakla görevlidir. Kapsamlı hizmet sunan merkezler olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu kuruluşlar, büyük altyapı projeleri için inşaat sözleşmeleri gibi bilgi sağlayabilir ve sözleşmeler imzalayabilir, yabancı ve yerli yatırımcılar için Ticaret Bakanlığı ile iş kayıt sürecini kolaylaştırabilir. Ulusal Yatırım Komisyonu ve bölgesel yatırım komisyonları da yatırım lisansları verir ve pazarlama faaliyetleri yürütür. Yani iş heyetlerine ev sahipliği yapar (Afif, 2007).

5.2.1. Ulusal yatırım kurumu / heyeti

Ulusal Yatırım Komisyonu, Irak'ta yatırımı teşvik eden ulusal komisyondur ve misyonu yatırımı gerçekleştirmek için federal politikalar ve stratejiler üretmek, politikaların uygulanması için planlar, sistemler ve yatırım yönergeleri geliştirmek ve bu uygulamaları takip etmektir. Ulusal Yatırım Komisyonu'nun diğer görevleri: Bakanlar Kurulu'na ve ilgili devlet kurumlarına öncelikli yatırımlar konusunda tavsiyelerde bulunmak ve kurumları Irak'ın imajını iyileştirmeye yönelik tedbirler almaları veya araçlar edinmeleri hakkında bilgilendirmektir. Ulusal Yatırım Komisyonu, ikili yatırım anlaşmaları da dahil olmak üzere uluslararası yatırım anlaşmalarının müzakerelerinden sorumludur. Örneğin Kasım 2015'te Ulusal Yatırım Komisyonu başkanı Irak Hükümeti adına 1965 Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü Antlaşması'nı onaylamıştır (Gazi, 2008).

5.2.2. Bölgesel yatırım komisyonları

Ulusal Yatırım Komisyonu'nun orta ve güney Irak'ta bölgesel yatırım teşvik ajansları olarak çalışan 15 bölgesel yatırım komisyonu bulunmaktadır. Bu komisyonlar ait oldukları bölgeden sorumlu bağımsız kuruluşlardır. Yatırım Kanunu, bölgesel yatırım komisyonlarına yatırım ruhsatı verme, proje planlama, bölgesel yatırım ortamını tanıtma ve ait oldukları bölgelerde şubeler açma yetkileri vermektedir. Ulusal Yatırım Komisyonu ile öncelikli sektörler ve faaliyetler hakkında bilgi alışverişinde bulunur, potansiyel ve mevcut yatırımcıların yatırım projelerini hayata geçirebilmelerini sağlamak için onlarla iş birliği yapar (Zeydan, 2004)

5.2.3. Erbil bölgesel yönetimi yatırım kurulu

Irak Kürdistan Bölgesi'ndeki yatırımlar, hidrokarbon kapsamı dışındaki projeler için geçerli olan 2006 Kürdistan Bölgesel Hükümeti Yatırım Yasası kapsamında yürütülmektedir. Hidrokarbon projeleri, 2007 Kürdistan Bölgesi Petrol ve Gaz Yasası kapsamında uygulanmaktadır. Kürdistan Bölgesel Hükümeti Yatırım Kurulu, uygun bir yatırım ortamı sağlamayı ve Kürdistan Bölgesi'nde yatırımları organize etmeyi, geliştirmeyi amaçlamaktadır. Kürdistan Bölgesel Hükümeti'nin Yatırım Yasası, Yatırım Kurulu'nun stratejik yatırım projeleri geliştirmek amacıyla şirketlere seçilmiş teşvikler sağlamasına izin vermektedir. Daha sonra konsey projeleri değerlendirir ve projelerin öngörülebilir ekonomik ve çevresel etkilerine göre teşvikler verir. Yatırım

Kurulu, bir projeyi onaylarken şirkete bedelsiz arsa verilmesini, on yıl süreyle kurumlar vergisinden ayrıca beş yıl süreyle gümrük vergilerinden muaf tutulmasını içeren yatırım ruhsatı verir. Ağustos 2006 ile Mayıs 2016 arasında Yatırım Kurulu, yatırım sektöründe değeri 47 milyar doları aşan 750 projeye yatırım lisansı vermiştir (Abdulkerim, 2008).

Ancak hayata geçirilen proje sayısı hakkında bilgi bulunmamaktadır Kürdistan Bölgesi'ndeki Yatırım Konseyi'nin Irak Kürdistan Bölgesi valiliklerinin her birinde Konsey'in faaliyetlerini yerel olarak destekleyen üç şubesi bulunmaktadır (Abdulkerim, 2008).

5.3. Irak'ta Yatırım Yasası

Devlet tarafından çıkarılan 2006 tarihli (13) sayılı yeni Yatırım Kanunu, 2002 tarihli (62) sayılı Yatırım Kanunu adı altında önceki kanunun yerini almıştır. Irak parlamentosu, Irak'taki yabancı yatırımı teşvik etme amacıyla, yatırımları teşvik etmeyi ve Irak'ın kalkınmasına katkıda bulunmak, üretim ve hizmet tabanını genişletmek ve çeşitlendirmek için modern teknolojileri transfer etmeyi amaçlayan (13) sayılı Kanun'u onaylamıştır.

Kanun, petrol ve gaz çıkarma ayrıca petrol ve gaz üretimi alanlarındaki yatırımların yanı sıra petrol ve gaz sektörlerindeki yatırımları hükümlerinin dışında bırakmıştır. (2007) Bankalar ve Sigorta Şirketleri) Bu, yasanın 29. maddesi gereğince yapılmıştır. (el-Vakâi el-Irakiyye Gazetesi) (Kemal, 2006).

5.3.1. Yatırım hukukunun özellikleri

Kanunun (2). maddesi, amaçlarının aşağıdakilere odaklanmasını şart koşmaktadır:

1) Irak'ın kalkınma sürecine katkıda bulunmak için yatırımları teşvik etmek ve modern teknolojileri aktarmak.
2) Yatırım projelerinin oluşturulması ve projelerin rekabet gücünün artırılması için gerekli kolaylıkları sağlayarak Irak ve yabancı özel sektörün Irak'ta yatırım yapmaya teşvik edilmesine katkıda bulunmak.
3) Piyasa ihtiyaçlarına göre insan kaynağı geliştirmek ve Iraklılara iş imkanları sağlamak.
4) Yatırımcıların hak ve mallarının korunması için çalışmak.

İhracatın genişletilmesi ve Irak'ın ödemeler dengesi ve ticaret dengesinin güçlendirilmesi (Kemal, 2006).

5.3.2. Yatırımcılara verilen teminatlar

1) Arsanın, Ulusal Yatırım Komisyonu ve Bakanlar Kurulu onayı ile arsa üzerinde mudarebe yapılmadan kendisi ile arsa sahibi arasında belirlenecek bir ücret karşılığında alıkonulması.

2) Konut projeleri için ihtiyaç duyulan arazilerin tahsisinin ve proje tamamlandıktan sonra Iraklıların konut sahibi olmasının kolaylaştırılması.

3) Kanun, yatırımcının Irak'a getirdiği sermayeyi ve getirilerini çıkarmasına izin vermektedir.

4) Yasaya göre yabancı yatırımcı, Irak pazarında hisse senetleri ve bonoları listelenmiş menkul kıymetler için ticaret yapma hakkına sahiptir.

5) Kanun, yatırımcıya bankacı kendisine projenin devam ettiği süre için arazi kiralamasını sağladıktan sonra, proje için gerekli araziye sahip olma (kanun değişikliği ile) hakkı verir. Bu süre en fazla (50) yıl olup komisyonun onayı ile yenilemeye tabidir.

6) Kanun, yatırımcıya gerekli niteliklere sahip ve aynı görevi yerine getirebilecek bir Iraklıyı çalıştırmanın mümkün olmaması durumunda, Iraklı olmayan işçi çalıştırma ve istihdam etme hakkını garanti eder.

7) Iraklı olmayan yabancı yatırımcılara ve yatırım projelerinde çalışanlara Irak'ta ikamet hakkı verilmesi, Irak'a giriş çıkışlarını kolaylaştırmak, maaşlarını ve tazminatlarını Irak dışına aktarabilme olanağı sağlar.

8) Bu kanun hükümlerine tabi yatırım projesinin kesinleşmiş yargı kararı dışında tamamen veya kısmen kamulaştırılmamasını ve haczedilmemesini de sağlar.

9) Kurumdan yatırım lisansı alan proje, projenin ithal edilen varlıkları için (3) yıl, ticari faaliyete geçtiği tarihten itibaren (10) yıl süreyle vergi muafiyeti kapsamında harçtan muaftır. Kanunun (15) numaralı maddesi, diğer muafiyetlerle birlikte bu yabancı yatırımcının Irak ile devleti arasındaki uluslararası anlaşmalar veya Irak'ın

katıldığı çok taraflı anlaşmalar uyarınca ek avantajlardan yararlandığını teyit etmiştir (Bakanlar Kurulu Başkanlığı, 2006).

5.3.3. Vergi muafiyetleri

Irak da dünyaya ve yabancı yatırımcı ile ulusal yatırımcı arasında muamelede eşitliği benimsenmiştir. Yatırımcının üzerindeki vergi yükünü hafiflettiği için vergi muafiyetinin yatırımı teşvik etmede etkili bir silah olduğu inancıyla çoğu Arap ülkesinin izlediği vergi muafiyeti politikasına ek olarak, yatırımı teşvik etmenin önündeki bu engellerin kaldırılmasının önemli bir adım olduğuna şüphe yoktur. Bu durum net kârı arttırır. Bu da kendisine daha fazla muafiyet veren ülkelerin tercih edilmesine neden olur. Bu politika birçok ülkede çeşitli nedenlerle başarılı olmamıştır (Aşur, 2007).

1) Geçici veya sınırlı süreli vergi muafiyetleri, sadece muafiyet dönemi olan kısa sürede sermayesini geri kazanmak ve kar elde etmek isteyen kısa vadeli yatırımları teşvik eder.

2) Yabancı yatırımcı, ev sahibi ülke tarafından tanınan muafiyetten faydalanmazken, yatırımcının evrensel gelir ilkesini uygulayan bir ülkeye ait olması, yani yatırımcının elde ettiği tüm gelirin kendi ülkesinde- kaynağı hangi ülke olursa olsun- vergiye tabi olduğu anlamına gelir. Gelişmekte olan ülkeler tarafından bu yatırımcıya tanınan vergi muafiyetlerini, vergi ülkelerinin vergideki paylarından feragat etmesi ve yatırımcınınmuafiyetlerden fiilen yararlanmasına gerek kalmadan ait olduğu ülke lehine uygulaması gerekir. Ülkeler tarafından çifte vergilendirmeyi önlemek için yapılan bazı anlaşmalar bu gerçeği bu nedenlerle hafifletmeye çalışsa da vergi politikasındaki modern eğilim, vergi muafiyetlerini rasyonelleştirmekte ve yatırımcı üzerindeki vergi yükünü azaltacak bir mekanizma arıyormuş gibi görünmektedir. Aşağıda beyan edilen yöntemlerle vergi yükü hafifletilebilir:

- Düşük bir vergi fiyatı: Arap ülkelerinde Irak'a eşdeğer düşük bir vergi fiyatlandırması yoktur ve bu da %15'e tekabül etmektedir.
- Yasa maddelerinin değiştirilmesiyle vergi reformu kampanyası, bu hedefi reformunun önceliklerinden biri olarak belirlemiştir.

Yatırımcı ile vergi dairesi arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için farklı hukuki mekanizmalar oluşturulması, uzlaştırma ve tahkim ilkesinin teşvik edilmesi gibi çözümler içerir. Yatırımcı genellikle tahkim sisteminin olduğu ülkeyi arar ve uyuşmazlıkların çıktığı yargı sistemini tercih etmez (Aşur, 2007).

5.3.4. Yabancı yatırımları çekme stratejisi

Irak ekonomisinin başarısı, esas olarak onu inşa etmeye ve özellikle de başta olmak üzere her düzeyde ilerlemesini sağlamaya bağlıdır. Ekonomik olanların sahip olduğu devasa rantiye zenginliği, büyük ölçekli bir pazarın mevcudiyeti ve nispeten büyük ve eğitimli bir genç nüfusun varlığı ile ön plana çıkan üç özelliği vardır. Bu özellikler Irak ekonomisinin öne çıkan özelliklerindendir. Çünkü Irak petrol alanında büyük bir servete sahip rantiye bir ülkedir. Irak, dünyadaki üçüncü ham petrol ve gaz rezervlerine sahiptir. Bu devasa zenginliği artıran diğer madenlerin varlığına ek olarak, Irak başta komşu ülkeler veya ihracat değerleri artan ülkeler olmak üzere tüm ülkelerden mal ve hizmet çeken büyük bir pazara sahip olduğundan, özellikle 2003'ten sonra Irak pazarının büyük ölçüde ithal mallara açık olduğunu görmekteyiz. Bu durum başlı başına yatırım çekmek için bir dayanak ve temel teşkil etmektedir (Miha, 2005).

Aşağıdakiler de dahil olmak üzere yatırım çekmek amacıyla bir dizi temele dayalı olarak bir strateji benimsenebilir (Miha, 2005).

1- Yatırım çekmek için ilk adım olarak korunan alanlar oluşturmaya odaklanarak, ülkedeki güvenlik durumunu iyileştirmek için ciddi çalışmalar yapılması gerekir.

2- Özellikle yerli yatırımı desteklemek, yatırım akışını artıran teşvik ve muafiyetler sağlamak, yabancı yatırımları yerli yatırımın ikamesi değil tamamlayıcısı olarak çekmeye çalışmak gerekir. Ayrıca özellikle küçük projeleri desteklemeye odaklanmak gerekir.

3-Ulusal kadroların yetiştirilmesi, işin niteliğini ve becerisini artıracak politikaların benimsenmesi, eğitim çıktıları ile ülkedeki ekonomik kalkınmanın ihtiyaçları arasındaki koordinasyonun sağlanması gerekir.

4-Yatırım kültürünün derinleştirilmesi gerekliliği ve toplum için önemi ayrıca ülke ekonomisinin gelişimi konusuna yoğunlaşmak gerekir.

5-Yatırım çekmek için herhangi bir ulusal stratejinin başarısını elde etmek en önemli faktörlerden biri olan ulusal yatırım çekme iradesinin mevcudiyeti sağlanmalıdır. Bu durum, bunların her düzeyde yasama ve yürütme tedbirlerine dönüştürülmesiyle yapılır.

6- Uluslararası standartlara uygun muhasebe standartları geliştirilmelidir.

7-Doğru ve sağlam iş esaslarını dikkate alan, yolsuzluğu engelleyen olgun, yetenekli idare anlamına gelen şirketlerin ve kurumların kamulaştırılması ilkesinin uygulanmasına yoğunlaşmak gerekir. Bir yanda bu şirketlerin yönetim kurulları ile sermayedarları arasında diğer yanda ise bu şirketler ile bankalar ve hissedarlar gibi müşterileri arasında dengeli ilişkiler kurmak önemlidir.

8- Projenin ekonomik ve sosyal refahın sağlanmasında büyük önemi vardır. Projenin ihtiyaçlarına göre uygun oranda arsa mülkiyet hakkının verilmesi sağlanmalıdır (Miha, 2005).

5.4. Irak'ta Yatırımın Önündeki Engeller

Genel olarak yatırım, kendisine çekici olarak nitelendirilen ve yatırımcıları yatırımlarını başka bir ülkeye değil de bu ülkeye yönlendirmeye iten birtakım özelliklerden yararlanan ekonomilere yönelir. Yatırımcıların yatırımlarını belirli bir ülkeye yönlendirme teşvikinin azalması, bu yatırımların karşılaştıkları, yabancı yatırımları çekmelerini engelleyen veya yerel yatırımcıların kaçmalarına neden olan birtakım belirleyicilere veya engellere bağlıdır. Irak ekonomisinin önündeki bu engeller şu şekildedir (Sami, 2008).

A- Siyasi ve Güvenlik İstikrarsızlığı:

Siyasi istikrar ve güvenlik istikrarı, yatırım kararı almanın ana belirleyici unsurlarından biridir. Ülkenin yönetim sistemi açısından siyasi istikrardan yararlanması, hükümetlerin istikrarı, siyasi partiler arasındaki ilişkilerin niteliği ve ülke içinde hâkim olan demokrasi durumu, yatırım çekmek için uygun ortamın sağlanmasına katkıda bulunduğundan bu siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı yatırımların önünde bir engel teşkil etmektedir. Özellikle yerli sermayenin kaçışına ve yabancı yatırımların girişten kısıtlanmasına neden olur. Güvensizlik, özel yatırımların ve özellikle yabancı özel yatırımların ilk düşmanıdır. Çünkü yatırım projelerinin güvenlik

ve koruma maliyetlerini arttırır. Aynı zamanda ulaşım maliyetini yükseltmekte, pazarı bölmekte ve enflasyonu artırmaktadır. Irak'ın güney ve kuzey bölgelerinin makul derecede istikrar ve güvenliğe sahip olmasına rağmen, mesele bundan daha fazlasını, yani Irak'ta bir bütün olarak güvenliğin sağlanmasını gerektirmektedir (Sami, 2008).

B- Özel Sektörün Zayıflığı:

Devletin Irak'ın ekonomik hayatındaki rolü, yabancı şirketlerle yapılan bir kar paylaşımı anlaşmasının ardından petrol gelirlerindeki artışın akabinde ellili yılların başından itibaren tedricen artmıştır. Bu rol, kamu yatırımlarının hacminde, eğitim, sağlık hizmetlerinin genişletilmesine yapılan harcamalarda ve Irak'taki ekonomik yönetim yüksek derecede merkezileşme özelliğine sahip olana dek çeşitli uzmanlıkları

olan genel hükümet idare sektörünün büyümesinde kendini göstermiştir. Sadece yasal açıdan değil, aynı zamanda kritik ve etkili ekonomik kararlar hazırlama ve alma inisiyatifi merkezidir (Sami, 2008).

C- Altyapı Verimliliğinin Azlığı

Irak ekonomisi; yollar, köprüler, havaalanları, ulaşım araçları, elektrik, iletişim ve diğer hizmetleri içeren altyapının açık bir şekilde az gelişmiş olmasından dolayı sorun yaşayan bir ülkedir. Çünkü altyapı, Irak'ın yaşadığı savaşlardan büyük ölçüde etkilenmiştir. Öncelikle İran-Irak savaşı, altyapıya büyük zarar verdi. Ardından altyapıyı hazırlamak amacıyla ikinci Körfez Savaşı geldi ve müteakip yıkım ve yağma operasyonları yaşandı. Ancak 2003'ten 2007'ye kadar olan son dönem Irak'ın bazı bölgelerinde, özellikle güneyde köprü inşa etme, kaldırım döşeme gibi bazı altyapılarda hafif bir iyileşmeye tanık oldu. Necef Uluslararası Havalimanı'nın açılması, Basra Uluslararası Havalimanı'nın rehabilite edilmesi ve açılması ayrıca diğer projeler gibi yollar ve havalimanları açıldı (Sami, 2008).

D- Yüksek Enflasyon Seviyesi:

Irak ekonomisinin önündeki sorunlardan biri de fiyatları bozan, mal ve hizmetlerin kıtlaşmasına neden olan, kaynak ayırma ve çeşitli ekonomik faaliyetlere dağıtım sürecini bozan en önemli ve önde gelen sorunlardan biri olan enflasyon. Yerel para biriminin ticaret ve tasarruf aracı olma işlevini ortadan kaldırmakta ve bundan dolayı

Irak ekonomisinin maruz kaldığı yüksek enflasyon oranları, şirketlerin ve yabancı yatırımların Irak ekonomisine girmesini engellemektedir (Sami, 2008).

E- Mali ve İdari Yolsuzluk:

Irak'taki yolsuzluğun kökleri Osmanlı işgali dönemine kadar uzanmaktadır. Ancak yolsuzluk, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Irak'a yaptırımlar uyguladığı 2003 yılında - geçen yüzyılın altmışlı yıllarında - açıkça ortaya çıkmış ve Irak ekonomisindeki yaygın yolsuzluk durumuna katkıda bulunan 1990 döneminde daha da derinleşmiştir. Petrol karşılığı gıda anlaşmasının ışığında yetkililer, şirketler ve kuruluşlar yolsuzluğa karıştığından sebep yolsuzluk uluslararası bir nitelikle karşımıza çıkmıştır. Yapılan soruşturmalar, Irak halkının maruz kaldığı büyük yolsuzluk operasyonlarında başka kişilerin rol oynadığını ortaya çıkarmıştır (Sami, 2008).

F- Para Politikası Tedbirleri:

2003 öncesi para politikası, maliye politikasına tabi olmasıyla bilinmekteydi. Merkez Bankası'nın otoritesinin zayıflığı ve bağımsızlık sorunu ışığında Merkez Bankası'nın kararlarına maliye politikası önlemlerinin hâkim olması, gayri safi milli hasıla büyüme oranından daha yüksek bir oranla para arzının artması nedeniyle enflasyon oranlarının yükselmesine neden olmuştur. Finansal ve parasal araçlarla kontrol edilemeyecek bir düzeye ulaşmış, bu durum borçlanma ve mevduata sabit faiz uygulanmasıyla aynı zamana denk gelmiş ve bu da mevduatın bankalardan kaçarak verimsiz alanlarda istihdam edilmesi olgusunu doğurmuştur (Sami, 2008).

5.5. Irak'taki Yatırımla İlgili Farklı Meseleler

5.5.1. Yatırım lisanslarının verilmesine ilişkin prosedürler

Avantajlardan yararlanan yabancı ve yerli yatırımcılara yatırım lisansı vermek, yatırım kanunu taslağında belirtildiği üzere Ulusal Yatırım Komisyonu'nun ve bölgesel yatırım ajanslarının temel faaliyetlerinden biridir. Irak'ta yatırım lisansı olmadan yatırım yapmak mümkün olsa da lisansı olmayan bir şirket, genellikle lisansın verildiğini varsayan Irak Hükümeti ile olan ilişkilerinde büyük olasılıkla zarar görecektir. Bir yatırım lisansı genel olarak yatırımcılara aşağıdakileri sağlar:

• On yıl süreyle vergi muafiyeti.

• Gerekli ekipman için ithalat vergilerinden üç yıllık muafiyet.

• Yatırımların sermayesini ve kârını iade etme hakkı.

• Yabancı işçi çalıştırma hakkı.

• Devletin yatırımları kamulaştırmamasını veya müsadere etmemesini sağlamak.

• Uluslararası tahkime erişim (Üçüncü Bölüm)

(Ali, 2009).

Yatırım lisansı başvurusu, işletme kayıt sürecinden farklıdır ve Irak'ta iş yapmak isteyen yerli veya yabancı tüm şirketler için gereklidir. Şirketler, Ticaret Bakanlığı'na kayıtlıdır ve Ulusal Yatırım Otoritesinin rolü süreci kolaylaştırmakla sınırlıdır (Ali, 2009).

Ulusal Yatırım Komisyonu, yatırım lisansı başvurusunu öncelikle iş modeline ve özellikle pazarlama planına sınırlı odaklanarak projenin teknik fizibilitesi ve finansmanı temelinde değerlendirir. Kapsamlı Hizmet Merkezi, gerektiğinde diğer ulusal yatırım heyeti departmanlarından, özellikle hukuk departmanından (düşman tarafından gündeme getirilen herhangi bir yasal sorunla ilgilenmek için) ve ekonomi Departmanından (Irak ekonomisi üzerinde gözlemlenen herhangi bir olumsuz etkiyle ilgilenmek için) girdilerle değerlendirmeyi yürütür. Başvuruya eklenecek belgeler aşağıdakileri içerir (Ali, 2009).

• Ekonomik ve teknik bir fizibilite çalışması.

• Mali plan- yabancı yatırımcılar ayrıca onaylı bir bankadan mesleki bir patent belgesi sunmalıdır-.

• Benzer projelerle ilgili önceki deneyimlerin beyanı.

• Proje için zaman çizelgesi.

• Ulusal Yatırım Otoritesinin isteyebileceği diğer belgeler.

Maliye Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı gibi önemli bakanlıklar ve doğrudan ilgili diğer bakanlıklar (örneğin bir tarımsal ticari proje için Tarım Bakanlığı) projeden haberdar edilir. Bir bakanlığın itiraz etmesi ve itirazın hızlı ve basit bir şekilde çözülememesi durumunda ruhsat başvurusu reddedilir. "İtiraz yok" veya "cevap yok" ifadeleri,

Bakanlığın herhangi bir itirazının olmadığını gösterir. Ayrıca proje büyük olduğunda yani sermaye yatırımı 250 milyon doları aştığında Bakanlar Kurulu'na danışılmalıdır. Stratejik olarak değerlendirilen projelerin ise sektörle ilgili bakanlık tarafından onaylanması gerekmektedir (Ali, 2009).

Projenin Ulusal Yatırım Komisyonu ve ilgili bakanlıkların değerlendirmesinden geçmesi durumunda herhangi bir itirazda bulunulmaz. Proje, onay için Ulusal Yatırım Komisyonu Başkanı'na sunulur. Başkan, onayı vermeden önce herhangi bir yasal sorun olmadığını doğrulamak için Ulusal Yatırım Komisyonu'ndaki hukuk departmanına danışır. Buna rağmen Cumhurbaşkanının onayı geçicidir ve onaylandığında yatırım projesine arsa tahsis edilene kadar yatırım ruhsatları geçersiz kalır. Bunun için yatırımcı, genellikle arazinin sahibi olan bakanlığa bağımsız bir başvuruda bulunmalıdır. Irak'taki şirketlerin %50'ye varan bir oranda arazi edinmenin ciddi bir sorun olduğunu belirtmektedir. (Yatırım Projeleri 2015, 27) Ancak tahminlere göre arazinin %80 ila %95'inden fazlasına sahip olan hükümetten arazi elde etmek isteyen ve bunu başaran yatırımcıların sayısı hakkında herhangi bir istatistik bulunmamaktadır. Buna rağmen, araziye erişim sorunlarının yatırım projelerini etkilediği açıktır. Örneğin, 2013 yılında 616 yatırım projesi, vakaların %57'sinde araziyle ilgili sorunlar nedeniyle ertelenmiştir. %3'ü geçmeyen bir oran, yatırımcının projeyi tamamlama konusundaki isteksizliğinden kaynaklanmaktadır (Ali, 2009).

5.5.2. Irak'ta yatırımların geliştirilmesine dair Ekonomik iş birliği ve kalkınma örgütü yönergeleri

Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü bölgesindeki Irak projesi, bu kuruluşların çeşitli kriterlerine dayalı olarak Irak yatırım teşvik ajanslarıyla ilgili beş iyi uygulama önlemi belirlemiştir (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), 2015) Ulusal Yatırım Komisyonu ve bölgesel yatırım komisyonları, performansını ölçmek ve buna göre gerekli ayarlamaları yapmak için kullanabilir.

A- Strateji ve Planlama

Yatırım teşvik stratejisi, genel olarak ülkenin kalkınma hedeflerini destekler. Yatırımları teşvik etmek ve kolaylaştırmak için tahsis edilen kaynakları mümkün olduğunca güvence altına almaya çalışır. Ama aynı zamanda kalkınma üzerindeki etkisinin artmasıyla bir stratejinin varlığı, yatırım için gerçekçi olanaklar sağlayan

öncelikli sektörlerin ve pazarların belirlenmesine yardımcı olur. Planlamaya gelince, yatırım stratejisinin sistematik ve koordineli bir şekilde geliştirilmesini ve uygulanmasını, faaliyet ve sonuçların açık ve objektif bir şekilde ölçülmesini ve değerlendirilmesini sağlar (Hilal, 2007).

B- Kurumların Programlarını Yönlendirmek

Ulusal ve bölgesel yatırım teşvik ajansları, ulusal yatırım stratejisini ve yatırımı kolaylaştırma, pazarlama ve hedefleme olarak bilinen temel işlevlerini yansıtan net bir yapıya sahip olmalıdır. Ulusal veya bölgesel olsun, farklı yönetişim düzeyleri arasındaki çalışma ilişkisini tanımlamak için etkili ve şeffaf koordinasyon mekanizmalarına sahip olmak da gereklidir (Hilal, 2007).

C- Yatırımı Kolaylaştırmak

Yatırımın kolaylaştırılması, yatırımcıların yatırımlarını kurma veya genişletme prosedürlerini kolaylaştırmak için tasarlanmış sistem ve süreçleri ifade eder. Kapsamlı (tek pencere) hizmet merkezlerine sahip olmak, karmaşık idari yükleri basitleştirmek ve yatırımcı işlem maliyetlerini azaltmak için hayati önem taşımaktadır. Yatırımı kolaylaştırmak, bilgi boşluğunu doldurmayı ve karar verme sürecindeki adımların sayısını azaltmayı içerir. Bu da yolsuzluk fırsatlarını azaltmaya yardımcı olur (Hilal, 2007).

D- Yatırım Pazarlama

Yatırım pazarlaması, ülkeyi cazip bir yatırım hedefi olarak sunmak için kullanılan süreçleri, sistemleri, araçları ve aktif malzemeleri ifade eder. Proje, Ulusal Yatırım Heyeti personeline yatırım pazarlamasının temel yönleri hakkında eğitim ve tavsiye sağlamıştır. Ulusal Yatırım Komisyonunun bu hedeflere ulaşmasına yardımcı olmak için bir pazarlama planının nasıl geliştirileceği, pazarlama malzemelerinin nasıl tasarlanacağı ve üretileceği ayrıca bir pazarlama kampanyasının nasıl uygulanacağı gibi konularda gerekli eğitim verilmiştir (Hilal, 2007).

E- Yatırımın Hedeflenmesi

Yatırım teşvik ajansları, en büyük fırsatları sunan sektör ve pazarlardaki yatırımcıları hedeflemelidir. Yatırımcı saha kampanyaları, hedefleme çabalarını tamamlamalıdır.

Ulusal Yatırım Komisyonu ve bölgesel yatırım komisyonlarının personeli de yatırım promosyonu ile ilgili uygulamalı örnek olay incelemelerinden yararlanmalıdırlar. Çatışma zamanlarında doğrudan yabancı yatırımın teşviki konusunda da özel rehberlik sağlanmaktadır. Özellikle gerçek ve algısal siyasi, güvenlik ve ekonomik risklerin olumsuz etkileriyle nasıl başa çıkılacağı ve bunların nasıl azaltılacağı konularında gerekli bilgilendirmeler yapılmalıdır (Hilal, 2007).

6. PRATİK VE UYGULAMA ALANI BİRİNCİ ARAŞTIRMA KONUSU

6.1. Samarra İlaç Ve Tıbbi Malzemeler Üretim Genel Şirketinin Durumu Hakkında Çalışma

6.1.1. Şirketle ilgili özet bilgi

Söz konusu şirket uluslararası standartlarda insan ilaçları ve tıbbi malzeme üreten en iyi ve en büyük ihracat yapan yerli fabrika olup büyüme sürecine devam ederek Irakta ileri gelen en belirgin şirketlerden biri olmaya çaba sarf etmektedir. Bu şirketin merkezi Samarra şehrinde olup başkent Bağdat'ın 120 km. kuzeyinde ve Selahaddin ilinin 50 KM güneyinde bulunmaktadır (Okla, 2017).

6.1.1.1. Şirketin kuruluşu

Samarra ilaç fabrikası genel şirketi 1965 yılında kurumuş ve fabrika Amerikalı getz, İsviçreli merk ve roche, İsveçli astra, İngiliz glaxo ve SKF, Amerikalı MSD, İtalyan lepetite gibi dünyaca tanınmış dev ilaç şirketlerinin imtiyaz ruhsatlarıyla 1970 yılında gerçek faaliyete başlayarak ilaç ve tıbbi malzemeler üretme sürecine girmiştir. Söz konusu şirket ilk anından itibaren Irak'ın ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyaçlarını karşılamaya katılmış, ürünlerine talep artarak piyasa ihtiyacının %16' sını karşılayabilmiştir. Bu oranın, Irak piyasalarına bilinmeyen şirketler tarafından üretilen ve yasa dışı yollarla giren ilaçlara sağlık bakanlığı tarafından uygulanacak ilaç denetimleri başladıktan sonra 2019 yılı sonu itibariyle %20' ye ulaşması beklenmektedir (Okla, 2017).

6.1.1.2. Şirketin hedefleri

1- Şirket güçlü bir atılımla tekrar piyasaya girmeyi ve sağlık, savunma, iç işleri bakanlıklarının yanı sıra özel ecza depoları ihtiyaçlarının büyük bir kısmını karşılamak, üretimde çeşit ve miktar bakımından yelpazesini genişletmeyi hedeflemektedir.

2- Şirket, pasif olan şimdiki durumunu kazançlı ve ekonomik olarak iyi getirisi olan bir firma durumuna getirmek için Arap ve yabancı firmalarla ortaklık sözleşmeleri

imzalayıp çeşitli yatırımlarla üretim hatlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır (Okla, 2017).

6.1.1.3. Şirketin görev ve misyonu

Şirket, insan derman ve ilaçlarını üreten en iyi, en büyük firma sayılmaktadır. Zira ilaçların (tablet, kapsül, şurup, merhem, arınık ve dezenfekte maddelerinin) tüm eczanelik ilaçların üretiminde (Amerikan ve İngiliz) yasal ilaç standartlarını uygulamaktadır (Okla, 2017).

6.1.1.4. Başarının temel faktörleri

1- Yerel ve bölgesel statüde şirket ürünlerinin başarılı ve iyi nam kazanması.
2- Yatırımcıların katkıda bulunacakları bütçe ve sermayelerle ekonomik getirisi yüksek olan projelerin yerine getirilmesi için çalışılması.
3- Şirkete hizmet edip geliştirilmesini sağlayacak şekilde üst mercilerle iyi ilişkilerin korunması.
4- Şirketin ilgilileri tarafından son derece özverili çalışarak uluslararası tanınmış güçlü firmalardan ham madde ithalatının sağlanması ile Amerikan, İngiliz ve Avrupa standartları gereğince analiz, tahlil ve üretimde gelişmiş uluslararası standartların uygulanması. Böylece, Ürünlerinin insan sağlığını ilgilendirdiğinden dolayı itibarını koruyarak yararlı ve olumlu izlenimlerini koruyacaktır (Okla, 2017).

6.1.2. İnsan kaynakları

Kurulduğu 1965 yılından itibaren genel şirketin nezdinde ilaç ve tıbbi malzemeler üretiminde çok deneyimli, yüksek derecede uzman kadrolar çalışmakta olup değişik uzmanlık alanlarında da asil kadrolara sahiptir. Bu nedenle şirket, üretimini yapmakta son derece uzmanlık ve yeterlilik sahibidir. Samarra ilaç ve tıbbi malzemeler üretim genel şirketinin tüm kadrolarında çalışan görevli sayısı (4355) olup (İdari, mühendislik, Kimyacı vb.) uzmanlık alanlarına göre departmanlara dağıtılmışlardır. Şirketin ayrıca idari ve yönetim kadrosu yeterli derecede eğitimli ve firmanın bütün bölümlerini yönetecek durumdadır. Anılan şimdiki çalışan kadro sayısı şirketin kurulduğu tarihten beri sağlanan en yüksek sayı olup tam teşekküllü bir yönetim, idari personel, arşiv, eğitim, terfi ve diğer bölümleri başarıyla yürütmektedir (Okla, 2017).

6.1.3. Piyasa ve satışlar

Şirketimiz şu anda devlete ait olan kurumların önceden beyan ettiği talepleri karşılamak ve soyut pazarlama ve satış sistemini aşıp dönüşüm sürecine odaklanarak uygun bir mekanizma izlemektedir. Söz konusu dönüşüm sürecine endeksli yeni mekanizmayla geleceğe yönelik stratejiler benimseyip gelecekte neler olabileceğini, ürünlerimizin karşılaştığı yerli ve ithal edilen ürünlere olan rekabetini göze alıp müşteri ve piyasanın gereksinimlerine uygun esaslı planlar yapmaktadır. Adı geçen özel fabrikaların bazıları (Aswar Alkhaleej, Dubai, Alhadeetha, Wadi Alrafideen, Alhayat vs.). şirket güçlü bir rekabetle yüz yüzedir. Buna rağmen şirketin aşağıda unvanları belirtilen değişik müşterileri bulunmaktadır;

1- Irak sağlık bakanlığı- şirketin %96,36 oranında ürünlerini almaktadır,
2- Özel sektör (Ecza depoları)- şirketin %22,62 oranında ürünlerini almaktadır,
3- Devlet kurumları - %0,8 oranında alır

Üretilen Samarra ilaçları Irak'ın %16 oranında ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Özel sektör fabrikaları ise piyasa ihtiyacının sadece %2' sini karşılayıp geri kalan %82 oranındaki ilaç ve tıbbi malzeme gereksinimleri Sağlık bakanlığı ve özel sektör tarafından yurt dışından ithal edilmektedir (Okla, 2017).

6.1.4. Proje sistemi ve uygulama planı

Şirkete ait yurt içi ve yurt dışında yatırımlar var. Bu yatırımlardaki katılım oranı %4 - %24 oranları arasında değişmektedir. Söz konusu yatırımlardan elde ettiği yıllık gelir yaklaşık (1000300000) Irak dinarı veya eşdeğeri (1,183 $) kadardır, şöyle ki:

Yurt dışı yatırım merkezleri

Arap ilaç merkezi, Amman/ Ürdün. Katılım oranı (%17,5)
Jalfar ilaç şirketi / Birleşik Arap Emirlikleri. Katılım oranı (%3,77)
Arap antibiyotik üretim şirketi. Bu firmaya ait hisse oranı yaklaşık (%24,33)

(Okla, 2017).

Yurt içi yatırım merkezleri

Al Hukama ilaç şirketi, Musul ili. Şirketin katılım payı (%22)

Al Mansur ilaç şirketi, başkent Bağdat. Şirketin katılım payı (%0,32660) ve bu iki firma marka ile üretim yapmaktadır.

Al Atheer şirketi tarafında Babil ilaç firmasına yapılan yatırımla ek ürünlerden %7 tasarım kapasitesi ve %5 ek ürün üretim artışı sağlanmıştır.

Özellikle bu yıl bulunan ilaç fabrikalarının yeterliliğini artırıp çalıştırılması konusunda aşağıda belirtildiği gibi bir sürü yatırım fırsatları mevcuttur;

- Bağdat ilaç fabrikası yatırımı. Bu yatırım fırsatı olarak ilan aşamasındadır,
- Samarra ilaç fabrikası yatırım fırsatı olarak ilan edilmiş ve şu anda başvuran yatırımcı şirketlerle müzakere aşamasındadır,
- Al Yusifiyye arazi yatırımı,
- Bağdat – Al Karrada da arazi ve apartman yatırımı.

(Okla, 2017).

6.1.5. Fırsatlar ve Riskler

İlaç fabrikası genel şirketinin çok güzel bir namı var ve uluslararası standartlar sertifikası (ISO) sahibi olarak uluslararası yasal standartlar kalitesinde ilaç ve eczanelik ürünler ürettiğinden dolayı kendisini bu alanda en iyi üretici ve en büyük yerli ihracatçı olarak saymaktadır. Bu nedenlerden dolayı imkân ve kapasite açısından yatırım yapıldığı takdirde gelirlerinde büyük bir büyüme kaydetmesi beklenmektedir. Büyümesine olanak sağlayacak fırsatlar aşağıdaki gibidir (Okla, 2017).

1- Ürünlerini Irak'ın her tarafına ulaştıracak imkânları vardır. Söz konusu imkânlar arasında:

- Şirket ve fabrika merkezi,
- Başkent Bağdat (Al Amiriyye pazarlama merkezi),
- Kerkük pazarlama merkezi.

Yukarıda belirtilen olanakların yanı sıra şirketin uluslararası standartlarda frigolu nakliye filosu bulunmakta olup ilaç ürünlerini ülkenin her tarafına taşımaktadır. Ayrıca, şirket merkezinin ülkenin ortasının kuzeyinde (Irak'ın üçte biri olan bölgede) olup başkent ile ana yollara yakın konumda.

2- Antibiyotik ve kronik hastalıklar için kullanılan, yüksek ekonomik getirisi ve yoğun talebi olan önemli sarf ilaçlarını üretebilme olanağı vardır, zira son dönemde firma kendi bünyesindeki araştırma ve geliştirme bölümünün çalışmalarıyla yeni karışımlar yaparak yeni ilaçlar yapmaya hazırlanmış ve güçlü tıbbi araştırma merkezlerinden yeni ilaç karışımları elde etmiştir (Okla, 2017).

3- Yeni antibiyotikler için yapılan binanın son aşamasına gelinmiştir. Tamamlandığında şirketin (Kapsül ve pestil türü) antibiyotiklerle üretimi daha güçlenecektir(Okla, 2017).

4- Ürettiği ilaç ve bakım kazançlarını koruma hususunda resmi karar almıştır. Üreticiyi koruma kanunu ciddi bir şekilde uygulandığı takdirde ilaç üretimi daha da güç kazanacaktır(Okla, 2017).

5- Al Atheer tıbbi malzeme üretim şirketi tarafından Babil ilaç fabrikasına yapılan yatırım sayesinde anılan fabrikanın şırınga ve diğer tıbbi malzemelerini üretme gücü ve kapasitesi artacaktır(Okla, 2017).

6- Kaliteli ilaç üretimi için mevcut binalara gereken iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır.

7- Mega Watt'lık elektrik üretim istasyonunun tamamlanması için çalışmalar sürmekte olup bittiğinde şirketin elektrik enerji akımının devamını sağlayacaktır (Okla, 2017).

Riskler ve zorluklar

Ürünlerimizin pazarda ulunmasını tehdit eden en önemli risk ve zorluklar aşağıda belirtilmiştir:

1- İşletme riskleri;

A. Elektrik enerjisinin sürekli kesilmesi ve bazen yeterli elektrik akımının sağlanmaması, elektrik üretim istasyonu tamamlana dek, şirketin üretimini direk olarak etkilemektedir.

B. Ham madde alışının komplike edilmesi, zira uygulanan mevzuat ve talimatlar nedeniyle ham madde alımı en az sekiz ay ile bir yıl arasında süre gelmiştir.

C. Üretim bant ve hatlarının eskimesi.

2- Kötü kalitede olan ve ucuz fiyatlarla satılan ilaçları çarpık ithalat sürecinin iç piyasadaki pazarlama konusunda yarattığı adaletsiz rekabet ile düşük kaliteli ve ucuz ürünleri imal edip satan yerli fabrikalarla rekabet edilmesi.

3- Mali risk kanadını oluşturan düşük finansın neden olduğu yeni üretim hatlarının temin edilmemesi.

4- Üreticinin korunması kanununun ciddi bir şekilde etkinleştirilmemesi.

Şirkete başvuru yapılıp müdür ve yardımcılarıyla iletişime geçilerek şirketle ilgili aşağıda belirtilen bilgi ve veriler temin edilmiştir (Okla, 2017).

1- Miktarların artırılması konusu şirket yetkilileriyle görüşüldü. Şirketin 2027 yılına kadar uygulanması beklenen miktarı 140 milyar Irak dinarına çıkarma planı var.

2- Ayrıca, şirketin genişleme projesini aşağıdaki iki yöntemle finanse etme fırsatları vardır:

A. Her yılsonunda kredi anaparasının %10' unu ödemek üzere Al Rafideen bankasından %3 faizle kredi temin etmek.

B. Katılım şeklinde Irak İslami Bankasından finans temin etmek. Bu meyanda, beklenen genişlemeden kaynaklı kazancın %16 olup ama üçüncü yıldan itibaren başlayacak olup kazanç her yıl %1 oranında artacaktır. Katılım payı ise beklenen yıllık kazancın %50'sini oluşturacaktır. Söz konusu katılım onuncu yılın sonunda bitecek ve toplam kredi tutarı ödenmiş olacaktır.

Birinci: Al Rafideen bankasının kredi hesaplaması;

Tablo 6.1'de göründüğü gibi Al Rafideen bankasından kredi çekme kararı alındığı takdirde şirketin bankaya ödemesi gereken faiz ve taksitlerin toplamını açıklamaktadır.

Gördüğümüz üzere adı geçen kredinin geri ödemesi şirkete toplam 163,10 (yüzal tmışüç mil yar ve on mil yon) Irak Dinarına mal olacaktır.

Tablo 6.2'de şirketin katılım şartlarını kabul etmesi durumunda İslami bankaya ödeme planını özetlemektedir.

Tablo 6.1: Al Rafideen Bankası kredisinin geri ödeme

Yıl	Ana Para	Faiz	Ödeme	
		0.03	**0.1**	
Birinci	140	4,20	14	
İkinci	126	3,78	14	
Üçüncü	112	3,36	14	
Dördüncü	98	2,94	14	
Beşinci	84	2,52	14	
Altıncı	70	2,1	14	
Yedinci	56	1,68	14	
Sekizinci	42	1,26	14	
Dokuzuncu	28	0,84	14	
Onuncu	14	0,42	14	
Toplam	**0**	**23,10**	**140**	
Ödenecek toplam tutar (kredi + Faizi)				**163,10**

Tablo 6.2: İslami Bankası Katılımının geri ödeme planı

Yıl	Katılım	Beklenen	Ödeme	
	Tutarı	Kazançlar	0,5	
		%16 +		
Birinci	140		0	
İkinci	140		0	
Üçüncü	140		0	
Dördüncü	140	22,4	11,2	
Beşinci	140	23,8	11,9	
Altıncı	140	25,2	12,6	
Yedinci	140	26,6	13,3	
Sekizinci	140	28	14	
Dokuzuncu	140	29,4	14,7	
Onuncu	140	30,8	15,4	
Toplam			**93,1**	
		Katılım tutarı ödemesi	**140**	
Ödenecek toplam tutar (Kredi + Faiz)				**233,10**

Yukarıda belirtilen tablodan anlaşıldığı gibi sözü geçen İslami bankası katılımı şirkete toplam 233,10 (ikiyüzotuzüç mil yar ve on mil yon) Irak Dinarına mal olacaktır.

Her iki tablo incelenip sonuçları dikkate alındığında iki finans arasındaki maliyet farkının 70 milyar Irak Dinarı olduğundan Al Rafideen Bankasının kredisinin İslami Bankasının katılımından daha iyi olduğu saptanmaktadır. Eğer şirket 2027 yılına dek planlanması yapılan genişleme projesini gerçekleştirmek isterse bu husus geçerli olur.

7. IRAK SİGORTA ŞİRKETİNE İLİŞKİN YATIRIM ARAŞTIRMASI

Tamamen Maliye Bakanlığının mülkiyeti ve resmi bir kurum olan (Irak Genel Sigorta) şirketinin yatırım ile ilgili kısmını ele almak için önce yatırımın teorik bölümü irdelenecektir.

7.1. Şirketin Tanımlanması

7.1.1. Şirketin çalışmasına ilişkin özet bilgi

Irak Genel Sigorta şirketi Maliye Bakanlığına bağlı döner sermayeli şirketlerinden biri olup 1959 yılında kurulmuş ve her türlü sigorta hizmetlerini sunan devletin resmi sigorta firmalarının en büyüğü sayılmaktadır. Hizmetlerinin (yangın, hırsızlık, bütün kaza çeşitleri ister deniz ister mühendislik ve isterse araçların her türlüsü ile bireysel ve toplu hayat ve sağlık) gibi bütün sigorta alanlarını kapsamaktadır. Irak genel sigorta şirketi seçkin idari, teknik ve finans ile sigorta mevzuatı konularında uzman görevliler tarafından yönetilmekte olup Bağdat'ın tüm bölgeleri ile bütün illerde acente ve satış ofisleri bulunmakta ve ülke insanlarına bu çerçevede belge ve sertifikalı olarak ayrıcalıklı hizmet sunmaktadır (Al-Saifi,2006).

Şirket, sigorta poliçelerini bankalara kanalıyla satmaya özen göstermektedir ve buna örnek olarak bankalardan kredi alan şahıslara hayat sigortası poliçesi hazırlanmaktadır. Şirket ayrıca, mali hacmine göre küçük ve büyük projeleri sigorta kapsamına alıp sigorta iadesi için Çin, Fransız Scour, İsviçre ve Münih Ray gibi uluslararası büyük sigorta şirketleriyle sözleşmeler düzenlemiştir. Bu bağlamda şirket sosyal medya aracıyla vatandaşları sigortanın önemi açısından bilinçlendirmeye odaklanmış ve pazarlama yelpazesini genişleterek internet ortamında satış projesine de başlamıştır. İşaret edilmesi gereken önemli konulardan biri de ödenen sigorta primlerinin hesaplamalarda vergiden muaf tutulması ve görevli maaşlarını kapsamayan vergide de hesaplanmaması noktasıdır (Al-Saifi, 2006).

Son olarak, şirket her daim işlerine odaklanarak güncellemeye ve vatandaşa ayrıcalıklı hizmet sunmaya, aynı zamanda ekonomiyi genel anlamda ve sigorta sektörünü özel bir şekilde korumaya çalışmaktadır (Al-Saifi, 2006).

7.1.2. Şirketin temin ettiği belgeler

- Hayat sigortası: her yaşa uygun olarak normal ölüm, terör olayları ve kazalara karşı bireysel sigorta poliçeleri temini,

- Araç satın almak için vatandaşlara verilen kredi sigortaları veya yüz maaş kredi sigortası,

- Toplu sağlık sigortası,

- Yangın ve hırsızlık tehlikelere karşı ev, devlet daireleri, ticari kuruluşlar, fabrika ve depolara verilen sigorta poliçeleri,

- Çarpışma, devrilme, çalıntı ve hırsızlık, yangın ve başka araçlara zarar verme gibi tehlikelere karşı binekler dâhil her çeşit araç ve iş makinalarına kapsamlı sigorta (kasko) poliçeleri,

- Yurt dışından veya içinden ithal edilen veya yurt dışına ihraç edilen malların hava, deniz ve kara yoluyla taşınma (Lloyd) sigortası

- Her türlü müteahhitlik projelerine mühendislik sigortası (Marza, 2006).

7.1.3. Şirketin kuruluşu

Irak genel sigorta şirketi, 1957 yılı ve (31) sayılı ticari kuruluşlar kanunu gereğince 14.10.1959 yılında Bağdat'ta (Irak Sigorta Şirketi) adında özel bir şirket olarak kurulmuş ve her türlü sigorta ile sigorta iadesi işlerine başlamıştır. Ancak, şirketlerin devletleştirilmesi kararının çıktığı 1964 yılında söz konusu şirket devletleştirilmiş, hayat sigortasının yanı sıra o süreçte Irak'ın piyasasında çalışan bütün Arap ve yabancı şirketlerin güvenlik sigortaları kendisine aktarılarak anılan konularda uzman konumuna gelmiştir (Marza, 2006).

1988 yılında çıkan (392) sayılı karar gereğince uzmanlık konusu iptal edildiğinden dolayı şirkete her çeşit sigorta işini yapmasına izin verilmiştir. Bu karara göre şirket yeniden yazışmalara başlamış ve araçların kaskosu, hava, kara ve deniz taşımacılıklarında mal sigortası ile mühendislik, yangın ve çeşitli kaza sigortaları hususlarında çalışma başlatmıştır. 1997 yılında genel şirketler kanunu yayımlanarak rekabet ve geliştirme alanlarında şirketin önü geniş bir şekilde açılmıştır. Ayrıca, 2005

yılı geldiğinde sigorta çalışmaları mevzuatının düzenlenmesi ile ilgili (10) sayılı kanun çıkarılmış ve ona göre sigorta şirketlerinin rekabet ve serbest ekonomi anlayışıyla işlerine düzenleme getirilmiştir. Şirket halen ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmayı hedef edinmiş ve bu amaçla toplum bireyleri arasında sigorta bilincini yaymakta olup gerçekleştirdiği kalkınmayı ve sağladığı getiriyi pazarlanan sigorta belge ve poliçelerinde açıklamaktadır (Marza, 2006).

7.1.4. Şirketin Sermayesi

2005 yılında yayınlanan (10) sayılı sigorta mevzuatı kanunu gereğince şirketin ödenmiş sermayesi iki milyar Irak Dinarıdır. Ancak şirket, söz konusu sermayeyi (7,500,000,000) - yedi Milyar ve beşyüz Milyon – Irak Dinarına yükseltmek için maliye bakanlığı / muhasebe dairesi, sermayeler komisyonunun onayını almış ve şu anda Bakanlar Kurulu Genel Sekreterliğinin onayını beklemektedir.

7.1.5. Yakın gelecek için genişlemeler

- Al Şeeb bölgesindeki sınır kapısında şirketin sınır ofisi açılmasını sayın maliye bakanı onaylamıştır. Söz konusu ofis Misan şehri sigorta şubesine bağlı olarak ülkeye gelen ziyaretçilere hayat sigortası ve ithal edilen malların sigortasını yapmak için açılacaktır. Şirket şu anda anılan ofisin açılış işlemlerini bitirmek üzeredir. Bu çerçevede şirketin yönetim kurulunun 01.07.2012 ve 27.12.2012 tarihli ve (95 ve 101) sayılı oturumlarında aldığı (1 ve 2) sayılı kararları ışığında Basra ve Vasıt (Kut) illerinde de başka sınır ofisleri açmak niyetinde olup Al Şeeb ofisi deneyimi başarılı olduktan sonra açmaya kalkışacaktır.

Şirketin karşılaştığı engel ve sorunlar konusuna gelince, şöyle ki;

- Deaş terör gerillalarına karşı açılan savaş ve bu savaş yüzünden Ninawa, Anbar, Selahaddin illeri ile Kerkük ve Diyala illerinin bir kısmında meydana gelen her türlü yıkım nedeniyle şirkete iyi kazanç sağlayan birçok iş ve proje kaybedilmiştir.

7.2. Şirketin Mali Durumunun Analiz Çalışması

7.2.1. Gerekli ilk konu: finans konusunun analizi

Sigorta şirketleri – genel olarak – ve Irak sigorta şirketi değişik kaynaklardan elde edebildiği bütün meblağları toplamaya çalışırlar. Döner sermayeli öz finansmanını kendi projelerinin ana finans kaynağı saymaktadır.

1) Şirketin finansman oranları

Finans merkezinin belirlenmesi ve işleyen sermayenin gelişmesi ile finansman oranları kurumun politikasını gösterir. Tablo 7.1'de 2018–2020 yıllar arasındaki kıyaslanmış finansman oran verileri bulunmaktadır.

Tablo 7.1: Irak sigorta şirketinin kıyaslanmış finansman oran verileri

Oran	Hesplama türü	2018	2019	2020
Daim finansman	Daim meblağlar/ sabit varlıklar	0,99	0,94	1,11
Öz finansman	Özel meblağlar/ sabit varlıklar	0,87	0,83	0,97
Ödeme kabiliyeti	Borçlar toplamı/ varlıkların toplamı	0,62	0,59	0,59
Mali bağımsızlık	Özel meblağlar/ kesintiler toplamı	0,37	0,40	0,40

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablodan görüldüğü üzere daim ile öz finansmanlar oranlarının yansıttığı gibi, şirket yatırımlarının finansında büyük derecede öz meblağlarına dayanmaktadır. Ancak, anlaşılıyor ki şirket meblağlarının çalışmasını yıldan yıla artırmış ve bu nedenle de ödeme kabiliyet oranı düşmüştür. Ayrıca, özel meblağların hacminde olan sürekli yükselme sonucu olarak şirketin mali bağımsızlığı artmaktadır.

2) Irak sigorta şirketinin üretim süreci

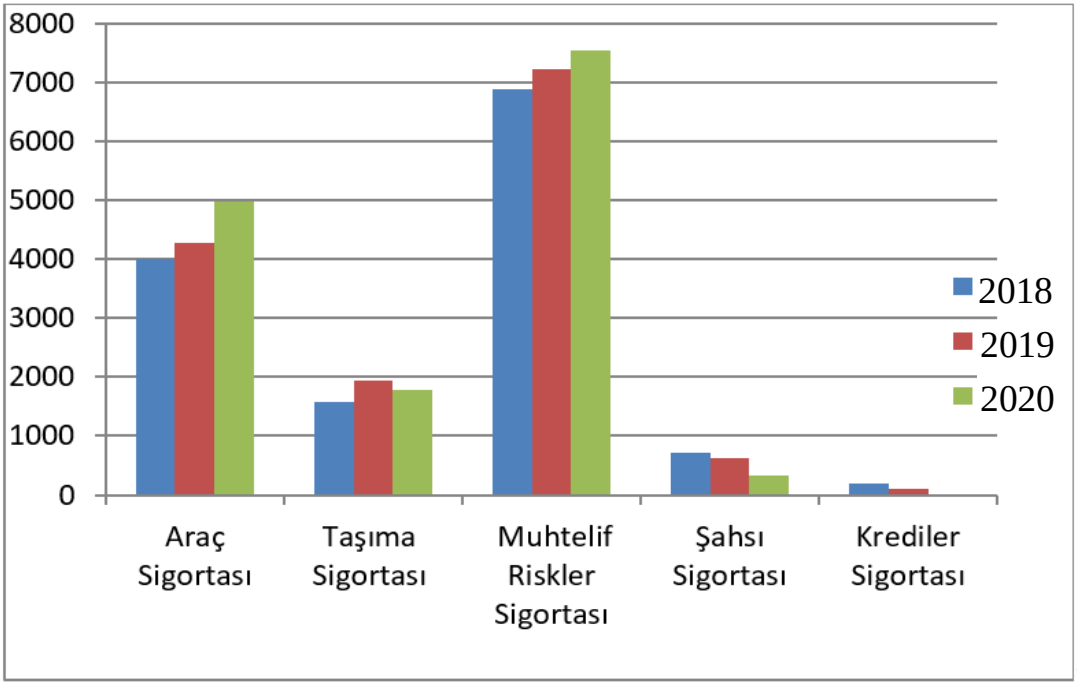
2019 yılında 14,083 milyar Irak Dinarı olan toplam üretim meblağı 2020 yılında 14,636 milyar Irak Dinarı olduğu değerlendirilmiştir. Böylece şirket 2019 yılına kıyasla %4 oranında büyüme gerçekleştirmiştir. Bu gerçeği de aşağıdaki tablo açıklamaktadır:

Tablo 7.2: Irak sigorta şirketinin çalışma alanlarına göre gelişen üretim işlerinin rakamları.

Yıllar	2018		2019		2020		2019/ 2020 Yıllarının gelişme oranı
Sigorta alanları	Meblağ	Oran	Meblağ	Oran	Meblağ	Oran	
Muhtelif riskler sigortası	6890,474	%52	7211,077	%51	7538,888	%52	%5
Taşıma sigortası	1573,974	%12	1939,696	%14	1774,822	%12	- %8
Araçlar sigortası	3992,580	%30	4266,883	%30	4986,124	%34	%17
Şahıs sigortası	705,461	%5	626,208	%4	324,553	%5	-%48
Krediler sigortası	182,988	%1	93,370	%0	12,151	%0	-%69
Toplam	13345,477	%100	14083,234	%100	14636,538	%100	%4

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Şekil 7.1: 2018 – 2020 yılları arasında şirketin üretimindeki gelişme rakamı

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Şekil 7.1'den özellikle araç ve muhtelif riskler alanlarında sigorta öneminin yıl be yıl arttığı ve rakamların sürekli yükseldiği anlaşılmaktadır.

Anılan grafikte belirtildiği gibi üretimin gelişmesi ve artmasını sağlayan sigorta alanlarını göz önüne alacağız

- Muhtelif riskler sigortası

- Sivil sorumluluk alanı: sözleşme ve poliçeler getirisi 765 Milyon Irak Dinarına ulaşmasıyla geçen yıla kıyasla %18 büyümeye eş değerdir. Bu büyüme yeni müşterilerle yatırım cüzdanın canlandığını anlatıyor.
- Taşınmazlara gelen diğer zararlar: verilen taksitlerde %12 büyüme kaydedilmiş olup bu oran bina ve tesislerin sigortalamasında gerçekleşen işlemler miktarının soncudur.
- Yangın ve diğer riskler alanı: bu alan %1'lik hafif bir gerileme kaydetmiştir. Söz konusu gerileme sanayi riskleri alanındaki bazı sigorta yenileme işlemlerinde sigorta bedelini iade edenler tarafından sunulan şartlardan kaynaklanmıştır.

- Taşıma sigortası alanı: taşıma sigortasında meydana gelen risklerin işlem hacmi 1,775 milyar Irak dinarı olup %8 oranında düşüş kaydetmiştir. Ancak, mal taşıma sigortalarından kaynaklanan getiriler %28 oranında iyi bir büyüme kaydedilmiştir.
- Araç sigortası alanı: verilen taksitler 4,267 milyon Irak dinarından 4,986 milyon dinara yükselerek gelişme kaydetmiş olup %17 oranında büyüme anlamına geliyor. Bunun nedeni de opsiyonel garanti ve teminatta sözleşmelerin gelişmesi ve bu büyümeye katkıda bulunan müşterilerden kaynaklanıyor.

- Şahıs sigortası alanı: şahıs sigorta işlemlerinden kaydedilen getiri 325 milyon Irak dinarı kadar tutar olmuş ve bu miktar 2020 yılının ilk 6 aylık yarısını bile kapatmamıştır.

Kredi sigortası alanı: Bu alan %69 oranında bir düşüş kaydetmiş ve bunun tüketici kredilerinin iptal edilmesiyle düşüş sürecine girdiğini saptamıştır.

7.2.2. İkinci gerekli konu: Projenin finansman yapısının analizi

Sigorta şirketleri hesaplarında toplanan paraların beklememesi ve gelir kazandırması için ellerinde tutmayıp sürekli çalıştırırlar ve genel harcamalarının karşılanması, malvarlığının artırılması ve çalışma alanlarını genişletmek için kullanıp rekabet güçlerini artırarak mali getirilerinin artışını sağlarlar. Özellikle proje sahipleri için kâr

elde edilebilecek mali ve idari kuruluşlar için fon kullanımı ve finansman kaynaklarının ve hacminin belirlenmesi gereklidir.

1) Şirketlerin birbirine katılım sağlayarak yatırım yapması:

Tablo 7.3 Irak genel sigorta şirketinin sermaye ile katılım sağladığı bazı şirketler;

Tablo 7.3: Irak sigorta şirketinin sermaye katılımı sağladığı diğer şirketler

Şirket	Sermaye	Katılım tutarı	Katılım oranı %
Al Hadba yatırım şirketi	2000000	200000	10
Gazlı içecekler şirketi	416000	35000	8,41
Elektronik sanayi şirketi	60000	15340	25,57
Al Mansur gayri menkul şirketi	4165000	130000	3,12
Al Tayf döviz şirketi	12842000	696000	5,42
Bağdat Bankası	2000000	41800	2,09
Al Medina ticaret şirketi	30000	1200	4
Milli kuzey bankası	50000	16500	33
Al Thiqa döviz şirketi	330000	110000	33,33
Al Shark Al Awsat bankası	8000	1360	17
Baba gayri menkul şirketi	14546260	449812	3.09
Al Alemiyye ticaret şirketi	28000	2000	7.14
Al Nujoum gıda şirketi	1000000	550000	55
Toplam		**2249012**	

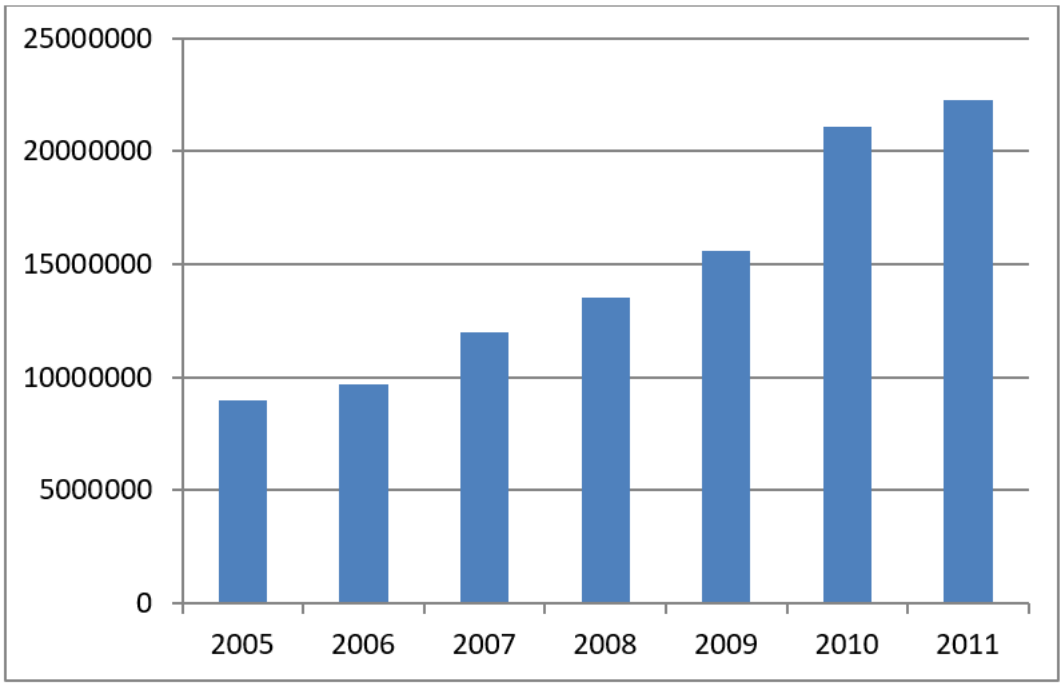
Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

2) Para işletmesinin gelişimi

Şirket 2020 yılında değişik para işletme kaynaklarını artırmış ve toplam mali bütçe 22284 milyon Irak dinarı olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu bütçe aşağıdaki şekilde dağıtılmıştır:

- Hazine (merkez bankası) tahvilleri 14,094 milyon Irak dinarı değerinde,
- Vadeli hesaplar 4,072 milyon Irak dinarı değerinde,
- Diğer şirketlere olan yatırımı 2249 milyon Irak dinarı değerinde,
- Hisse senetleri 927 milyon Irak dinarı,
- Gayrimenkul yatırımlar değeri 942 milyon Irak dinarı.

Şekil 7.2: Irak sigorta şirketinin 2005–2011 yılları arasında gerçekleşen para işletme gelişimi

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır

Yukarıdaki grafikten anlaşılıyor ki Irak sigorta şirketinin para işletme hacmi 2005 yılından 2020 yılına kadar sürekli büyümüş ve artışa yön tutmuştur. Zira 2014 yılında 9,003,333 Irak dinarı seviyesindeyken bu büyümeyi koruyup 2018 yılında 15,593,249 Irak dinarına yükselmiştir. Aynı şekilde büyüyen söz konusu işletme hacmi 2020 yılında da 22,283,743 Irak dinarı olarak gelişme kaydetmiştir. Bu büyüme ve gelişmenin sebebi para işletmesinin öneminden kaynaklanmakta ve şirketin büyüme ve gelişmesine katkıda bulunan sigorta hizmetleri ve ürünlerinin daha iyileşmesi ve ayrıcalıklı olmasına yardımcı olan yedek mali bütçelerin oluşturulmasından kaynaklanmaktadır.

3) Mali sonuçlar

Tablo 7.4 Irak sigorta şirketinin para işletme bütçesinin getirilerini göstermektedir.

Tablo 7.4: Şirketin para politikasının gelişmesi

	2018		2019		2020	
Sonuç türleri	**Tutar**	**Oran**	**Tutar**	**Oran**	**Tutar**	**Oran**
Katılım sonuçları	11441	%1,8	7961	%1,05	8174	%1,4
Parasal değer faizi	152908	%24,5	34039	%6,3	17628	%3,1
Vadeli mevduat getirisi	60597	%9,7	86618	%16	112106	%19,7
Resmi değer getirisi	327576	%52,5	328138	%61	347434	%61
Hisse senet getirisi	46837	%7,5	49138	%9	54150	%9,5
Komisyonlar	1257	%0,2	1094	%0,2	660	%0,1
Gayri menkul	22943	%3,7	31463	%6	29080	%5,1
Toplam	**623559**	**%100**	**538489**	**%100**	**569432**	**%100**

Kaynak: yazar tarafından hesaplanmıştır.

Mali sonuç değerleri 2020 yılında yükselerek 569 milyon Irak dinarı olmuş ve geçen yıllara kıyasla %6 bir artış anlamına geliyor.

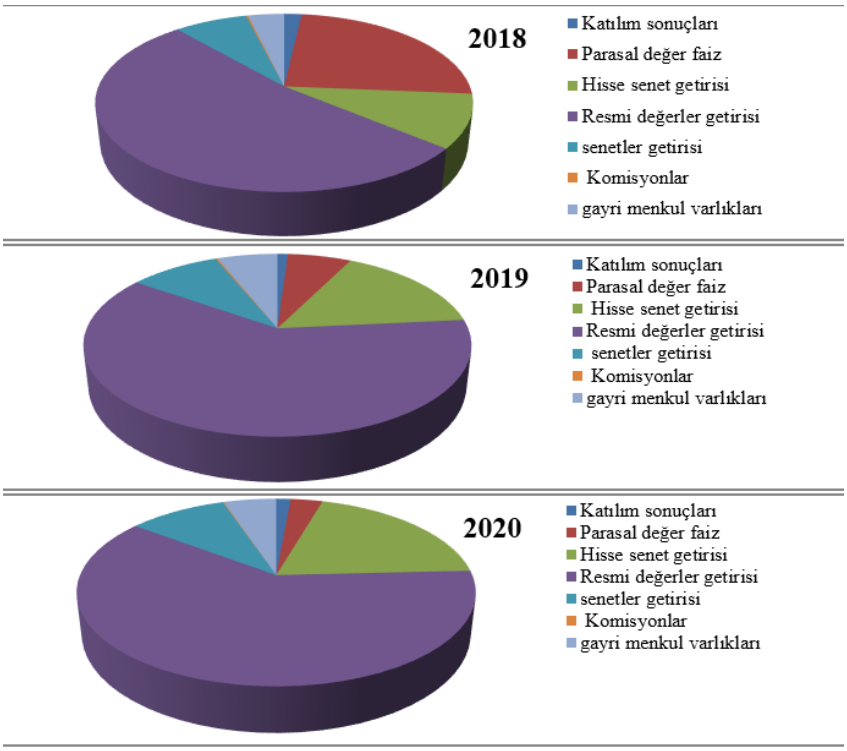
Buradan anlaşılıyor ki resmi değer sonuçları toplam para işletme getirisinin %61'ini temsil ediyor, zira %60'an fazla bir oranla mali sonuçlar toplamını geliştirmek için şirket katkıda bulunmuştur.

Öte yandan, bu sonuçlar şirketin temel piyasa düzeyindeki anlaşma hacimlerini iyileştirmesine olanak sağlamıştır. Bu çerçevede vadeli mevduat miktarı da 11206 milyon değerinde arttı ve 2019 yılına kıyasla %29'luk bir oranda büyüme kaydetti.

Hisse senet konusuna gelince el edilen 54150 milyon Irak dinarı getirisiyle 2019 yılına kıyasla %10'luk bir büyüme sağlandığı görülmektedir. Ardına gayrimenkul bölümünde yine 2019 yılına kıyasla %8'lik bir gerileme meydana gelmiştir. Keza parasal değer faizi de aynı 2019 yılına kıyasla %48 oranında büyük bir gerileme gerçekleşmiştir. Fakat katılım sonuçları değer itibariyle 8174 milyon Irak dinarı ile yükselme kaydetmiş ve böylece 2019 yılına kıyasla %3 oranında bir büyüme başarmıştır.

Son olarak da komisyon işlemleri 2019 yılına nazaran %40'lık bir gerileme kaydetmiştir. Şekil 7.3 2019–2020 yılları arasında ki mali sonuçların hareketi ve gelişimini göstermektedir.

Şekil 7.3 Şirketin mali sonuçları

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

7.2.3. Üçüncü gerekli konu: şirketin mali tarafının değerlendirilmesi

Şirketin finans merkezini mercek altına almaya çalıştığımızda, bütün bütçeler ile hesaplama sonuçlarının olduğu muhasebe bilgilerini kullanarak nakit oranlarına ilişkin kullanılan mali oranlar, kazanç yüzdeleri ve getiri oranları gibi maliye konularıyla ilgilendik.

1) Nakit oranları

Nakit oranları, şirketin elinde bulunan nakit paranın ne kadar olduğunu ölçer. Tablo 7.5'de 2018 – 2020 yılları arasındaki nakit oranı kıyaslama çizelgesi bulunmaktadır;

Tablo 7.5: Irak sigorta şirketinin nakit oranı kıyaslama çizelgesi

Oran	Hesaplama şekli	2018	2019	2020
Teknik donanımlar ve nakit varlıklar	Teknik donanımlar/ nakit varlıklar	0,5700	0,6300	0,5500
Şimdiki kasa	Nakit varlıklar/ kısa vadeli borçlar	0,5086	0,4600	0,5683
Kanuni nakit	Döner varlıklar/ kısa vadeli borçlar	0,9918	0,9519	0,0910

Kaynak: yazar tarafından hesaplanmıştır.

Şirketin yukarıdaki çizelgesinden yola çıkarak esas olarak tazminata bağlı ve mali yükümlülüklerini yerine getirmek için elinde gereken nakit miktarı mevcuttur. Dolayısıyla şirket periyodik gereksinimlerini yeteri kadar karşılayacak nakde sahiptir anlamına geliyor. Ayrıca, borç ödemeleri için döner varlık yeterliliği az bir değişim görmüş ve miktarı 2018 yılında %99,18 iken 2020 yılında %109,1 seviyesine gelmiştir. Aynı zamanda da şirketin kısa vadeli borçların miktarını ve kapattığını temsil etmektedir.

2)Kazanç oranları

Irak sigorta şirketinin yetenek ve aktifliği ölçülerek kazanç oranları finans kaynaklarını kullanarak kazanç yaratmasından yola çıkarak Tablo 7.6'da hesaplanmıştır.

Tablo 7.6 Irak sigorta şirketinin kıyaslama kazanç oranları

Yıl	net kazanç	toplam varlıklar	Oran
2018	888.800	15.361.104	%57
2019	945.359	16,474,201	%57
2020	2.793.873	20.336.925	%137
ortalama			%83

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablodan anlaşılıyor ki Irak sigorta şirketi özel paralarına bir yılda %12,01 gibi iyi bir ortalama getirisi gerçekleştirmiş ve olumlu bir dönüm yapmıştır. Ancak bu ortalama 2019 ve 2020 yıllarında sırasıyla %9,30 ve %7,51 oranlarında düşüş görmüştür çünkü aynı dönemlerde özel para değeri yükselmiş ve zamanlama olarak da değer düşmüştür. Bunun sonucunda da tutulan kazançların azalmasına neden

3) Getiri oranı

Bu Irak sigorta şirketinin özel para dönüşüyle elde ettiği getiri oranlarını ölçer. Mal varlığı ve sonuçlarının kullanılmasını belirler.

Tablo 7.7: Irak sigorta şirketinin getiri oranlarının kıyaslanması

Oran	Hesaplama şekli	2018	2019	2020
Ekonomik getiri	Dönem sonucu / varlık toplamı	0,4520	0,377	0,3030
Parasal getiri	Dönem sonucu / özel para	0,1201	0,0939	0,0751
Kullanma getirisi	Kullanma sonucu / toplam işlem sayısı	0,0913	0,0920	0,0693

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 7.7'den görüldüğü kadarıyla şirketin ekonomik getirisi araştırma süresi içerisinde düşüşe yön tutmuştur. Bunun nedeni de 2018 yılına nazaran 2019 ve 2020 yıllarında net dönem sonucu düşmüştür.

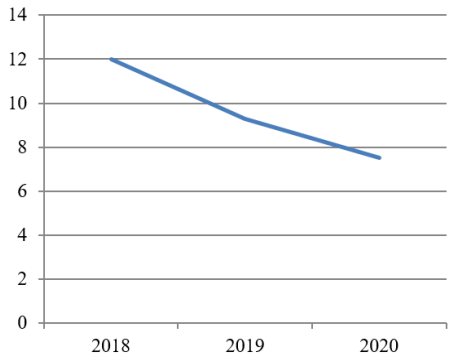
Ayrıca, ticari getirisi de diğer yıllara nazaran 2020 yılında düşüş kaydetmiştir. Bunun nedeni de toplam işlem sayısındaki yükselişe karşı kullanma sonucunun düşmesinden meydana gelmiştir.

Son olarak da şirketin mali getirisi işbu araştırma sırasında sürekli düşüşte olmuş ve bunun nedeni de özel paraların artışına karşın net dönem sonucundan kaynaklanmıştır.

Bu nokta denebilir ki Irak sigorta şirketinin mali getiri bir nebze makbuldür zira araştırma süresince ortalama %9,63 oranında olduğu değerlendirilmiştir.

Şirketinin mali getirisinin gelişmesini Şekil 7.4'de gösterilebilir;

Şekil 7.4: Şirketin mali getirisinin gelişimi

Kaynak: yazar tarafından hesaplanmıştır.

7.3. Şirket Getirisinin Düşüş Nedenleri

Şirketin elinde para bulunmasına rağmen, özellikle özel paralar ve muhtelif para işletmesiyle faaliyetlerin artmasına karşın getirisinde meydana gelen düşüşün nedeni etken başka faktörlerin olduğunu göstermektedir.

7.3.1. Şirketin temel faaliyeti (Afetler ve tazminatlar)

Şirketin çalışmaları 2020 yılında ister üretim isterse faaliyet yönetimi açısından düzelmeye yön tuttuğu görülmüştür. Tedbirlerin yoğunlaşması nedeniyle şirket yürütülen işlemlerin kolaylaştırılmasına ve vadeleri düşürmeye karar vererek 154000 dosyadan fazla işlemi 2020 yılı içerisinde düzenlemeye çalıştı.

- Düzeltilmiş afetler ve kazalar: şirketin sigortalılara 2020 yılında 6523 milyon Irak dinarından fazla tazminat hacmiyle karşılaşmıştır, hâlbuki 2019 yılında ödediği tazminat miktarı 7121 milyon dinardı. Bu da %9'luk bir gelişme oranı sayılmaktadır. Bunun nedeni aşağıda belirtilen nedenlerdir;

  - Araç sigortalarında tazminat hacmi yükselmiştir, zira 2019 yılında 4190 milyon dinar olan tazminat hacmi 2020 yılında 3833 milyon bir rakam olmuştur. Bu gelişme şubelerin çoğalması ve satış artışı için yapılan devamlı çalışmalardır.
  - Taşıma sigortası adına sigortalılara 735 milyon dinar tazminat ödenerek %28'lik bir düşüş kaydedilmiştir ve bu 2020 yılında deniz kazalarında bir azalma olduğundan dolayı değerlendirilmektedir.
  - Hayat sigortası konusundaki düzeltilen dosyalarda 2020 yılında tazminat ödemesi %49'luk bir artış göstermiştir, çünkü 2019 yılında söz konusu tazminat 1918 milyon dinar olarak kayıtlara geçmiştir.
  - Sadece Yangın ve risklere 2020 yılında 1518 milyon dinar tahsis edilmiş ve sigorta düzeltmeleriyle %4 oranı aşmıştır.
  - Diğer zararlar konusunda da artan araç kazaları nedeniyle düzeltmeler yapılmış ve iyileşmeye başlamıştır.

- Ödenen afet ve kaza tazminatları kapsamında 2019 yılında 11647 milyon dinara karşın Aralık 2020 tarihinde 12173 milyon dinar olarak kayıtlara

geçmiştir. Bu gelişme %5 oranında kaza ve afetlerin arttığından dolayı olmuştur.

- Hayat sigortasına tahsis edilen miktar 2019 yılına nazaran %13 oranından fazla bir artışla 6709 milyon Irak dinarı olarak kayıtlara geçmiştir.

- Taşıma sigortası bölümünde kaydedilen değerlendirme 2020 yılında 956 milyon dinar olarak kaydedilmiş ve 2019 yılında 1217 milyon dinara karşı %21'lik bir düşüş kaydedilmiştir ve bu deniz taşımacılığında kazaların azaldığını göstermektedir.
- Araba sigortası konusunda da kazalar nedeniyle kaydedilen ödemeler 2020 yılında 4172 milyon dinar olmuş ve 2019 yılında yapılan 3928 milyon dinarlık ödemeye karşı %6 oranında bir artış olduğu gözlemlenmiş olup bu konudaki kazaların arttığını göstermektedir.

- Bireysel sigorta tedbirleri kapsamında şirket kayıt yapmamaktadır çünkü bu bölüm hayat sigortası olarak değiştirilmiştir. Bu değişim kanuni düzenlemeler nedeniyle değiştirildi ve şirket ile şahıslar arasında içerikleri değişebilir.

7.3.2. Şirketin yatırım politikası

- Yatırımın yükü: şirketin yatırım yükü artarak 2019 yılına kıyasla 2020 yılında %13'lük bir gelişme olduğu kaydedilmiştir. Şahısların masrafları da standart noktaların tekrar değerlendirilmesi nedeniyle %19 oranında bir artış göstermiştir.

- Şirketin çalışma seviyesi arttığından alım satım ve dış hizmetlerde yükseliş kaydedilmiştir.

- Keza işlevsel yükün artması, zira 2019 yılına nazaran bu yükte 2020 yılında %41 oranında bir artış kaydedilmiştir.

8. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Sigorta şirketleri, temel olarak farklı teknikler kullanılarak elde edilen sigorta primlerini yöneten ve tahsilatlarından tazminatın ödendiği tarihe kadar geçen süreye yatırım yapan finans kuruluşlarıdır.

• Sigorta şirketlerinin işlevlerini verimli ve etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için rekabet ortamında ticari temelde faaliyet göstermeleri, hizmet sunumunda daha dinamik bir politika belirleyerek ve kaynaklarını riskler karşısında önemli gelirler sağlayacak şekilde değerlendirerek güçlü bir iç yönetime sahip olmaları gerekmektedir.

• Sigorta şirketleri, geleceğe yönelik faaliyetlerle ilgili kararların alındığı kriterlerden biri olan kârlılığı sağlamak için her zaman çaba gösterirler.

• Finansman ve kârlılık arasındaki örtüşme sigorta şirketlerinde belirgindir, zira finansman oranı ne kadar yüksek olursa, şirket sahipleri kendi fonlarının boyutunu küçültmeye ve şirketin faaliyetlerini finanse etmek için başkalarının fonlarına olan güveni artırmaya çalıştıkça o kadar iyidir. Ayrıca, kendi mallarından en yüksek getiriyi elde etmek için şirketin mallarını yüksek getirili yatırımlara yatırmak isterler.

• Şirket, üretim ve finansal yatırımlar açısından önemli bir büyüme oranı yakalayarak cirosunda dikkat çekici bir gelişme kaydetmektedir. Ayrıca yatırımlarını finanse etmek için büyük ölçüde kendi fonlarına bağımlıdır, yani diğer yöntemlerden daha fazla kendi kendini finanse etme yöntemini takip eder.

• Finansman ve fon yatırımlarının şirketin kârlılığı ile ilişkisi bir etki ve etki ilişkisi değildir ve bu düşük kârlılık yüzdesine yansır. Yüksek finansman ve fon yatırım oranlarına rağmen, felaketlerin yüzdesi ve tazminat da dahil olmak üzere şirketin karlılığını kontrol eden başka faktörler de var.

• Belirli bir projeyi finanse etmek için çeşitli yollar arasından bir yöntem seçerken, her bir yönteme bağlı olan giriş ve çıkışlar dikkate alınmalı ve karar net girişlere göre verilmelidir.

Öneriler

• Reklam, tanıtım, seminerler, yayınlar ve diğer medya aracılığıyla vatandaşlar arasında sigorta bilincinin yaygınlaştırılmasının artırılması.

• Sigorta şirketleri, müşterilere pazarlanabilecek yeni ürünler yaratmak için otomatik medya kullanımının yaygınlaştırılması yoluyla kabul yapılarını ve yöntemlerini iyileştirmeye çalışmalıdır.

• Sigorta şirketleri, becerilerini geliştirerek, uluslararası düzeyde sigorta çerçeveleri hazırlayarak ve ileri eğitim kursları ile yönetim sistemlerini organize ederek insan kaynağına önem vermelidir.

• Üniversitelerin mali analiz ölçütlerini öğretirken sigorta faaliyetinin özgünlüğünü dikkate almalarını tavsiye etmek.

• Şirket, başta sigorta ve yatırım risklerine ilişkin genel risklerin tahmin edilmesiyle ilgili olanlar olmak üzere, çeşitli tahmin alanlarında ileri matematiksel ve istatistiksel yöntemler benimsemelidir.

• Şirket, yatırımlarını, getirisi yüksek ve hesaplanmış riskleri kontrol edilebilir yeni alanlara yönlendirmelidir.

• Teşvik politikası izlenerek, çalışanların şirkete bağlılık derecesini yükselterek, mevcut kaynaklarını en iyi şekilde kullanmak için daha etkin araçlar kullanmalıdır.

• Ülkede faiz oranlarının düşmesi durumunda yatırım işlemlerinde ve projelerin genişletilmesinde yabancı fonlara güvenilmesi tercih edilir ve tersine de doğrudur.

• Beklenen kar, faiz ödemelerine eşitse (yatırım genişlemesi ile ilgili olarak), şirket yeni müşteriler kazanacağı için genişlemeleri benimsemelidir.

Araştırmanın çalışmaları ve gelecekteki beklentiler

Bu araştırmanın, aşağıdakiler de dahil olmak üzere daha ileri araştırmalara bir başlangıç ve temel olacağını umuyoruz:

• Sigorta şirketlerinin varlık ve indirmelerini yönetmeye yönelik çeşitli tekniklerin ayrıntılı bir incelemesi.

• Uluslararası muhasebe standartları ışığında finansal muhasebe sisteminin sigorta şirketleri üzerindeki etkinliği.
• Sigorta şirketlerinin gelirini değerlendirmek için benimsenen çeşitli yöntemler.

KAYNAKÇA

Abdulkerim, C. A. (2008). *Kürdistan Bölgesi- Irak odaklı gelişmekte olan ekonomilerde doğrudan yabancı yatırımın rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleymaniye Üniversitesi, Süleymaniye.

Afif, A. (2007, 4 Mayıs). Doğrudan Yabancı Yatırımları Çekme Gereklilikler. *El-Sabah Irak gazetesi*, s. 4.

Akçay, B. (2014, Aralık). *Altyapı Yatırımlarının Finansmanında Kamu Sektörü* [Öz]. SPK 7. Arama Konferansında sunulan bildiri, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara. Erişim adresi: http://www.spk.gov.tr/filesys/kaf/sunumlar/BelginAkcay.pdf

Ali, A. S. H. (2012). Irak'ta Etkili Bir Ekonomik Kalkınma Stratejisine Doğru. *Anbar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 9, 10-20.

Ali, B. (2009, 20 Şubat). Faiz oranlarını düşürmek, yatırımcı çekmeyi kolaylaştırıyor. *El-Menara Gazetesi*, s. 20.

Al-Saifi, B. A. (2006). *Sigortada genişleme, bilimde, hukukta ve uygulamada reasürans*. Bağdat: Al-Diwan Printing Company.

Altaş, G. (2012). Altyapı Yatırımlarının Finansmanı. *Sermaye Piyasalarında Gündem Dergisi*, 117, 15-25.

Arman, T. T. (2012). *Yatırım Projeleri*, İstanbul: Literatür Yayınları.

Aşıkoğlu, R ve Büker, S. (1997). *Yatırım ve Proje Değerlendirmesi*, 2. Fasikül, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Aşur, İ. C. (2007). *Doğrudan yabancı yatırımın ekonomik kalkınma sürecindeki rolü, Irak özelinde seçilmiş ülkelerin deneyimleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bağdat Üniversitesi, Yönetim ve Ekonomi Koleji, Irak.

Ayanoğlu, K. (1996). *Kamu Yatırım Projelerinin Planlanması ve Analizi*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Aydın, N. (2012). *Finansal Yönetim I,* Ünite 1, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.

Bakanlar Kurulu Başkanlığı. (2006). *2009 Sayılı 13. Yatırım Kanunu.* Basra: Basra Yatırım Komisyonu.

Balasim, J. A. (2010). *Irak ekonomisinin karşı karşıya olduğu en önemli zorluklar ve bunları çözmenin yolları*, Bağdat: Bağdat Üniversitesi Ekonomik ve İdari Araştırma Birimi.

Balçık, B. (1992). *Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi*, Konya: Mimoza Yayınları.

Benoit, P. (1996). *Project Finance at the World Bank*, Washington: World Bank.

Berk, N. (2010). *Finansal Yönetim*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Cebeci, A. (1970). *Kuruluş Yeri Seçimi, Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi*. Ankara: Devlet Yatırım Bankası.

Corbel, J. C. (2003). *Management de projet fondamentaux stanbu outils*. Paris: Éditons d'organisation.

Djuatio, E. (2004). *Management des Projets Technique d'évaluation: analyse choix et planification*, Paris: Harmattan innoval.

Emiroğlu, A. (2002). *Ticari Açıdan Yatırım Projeleri*, İstanbul: Ekin Kitabevi.

Esty, B. ve Sesia, A. Jr. (2005). *An Overview of Project Finance – 2004 Update*, Cambridge: Harvard Business School Case.

Fairchild, R. J. (2012). From behavioural to emotional corporate finance: A new research direction. *International Journal of Behavioural Accounting and Finance*, 3(3-4): 221-243.

Fight, A. (2006). *Introduction to Project Finance: Essential Capital Markets*. 1st Edition. U.S.: Elsevier.

Gazi, R. A. (2008). *Irak'ta yatırım yaratmak için rekabetçi bir pazarlama stratejisi tasarlama*. Yayımlanmamış metin. Erişim adresi: http://hamoudi.org/arabic/dialogue-of-intellect/05/09-1.htm

Gervais, S. (2010). *Behavioral Finance: Capital Budgeting and Other Investment Decisions.* H. K. Baker ve J. R. Nofsinger (Ed.), Behavioral Finance: Investors, Corporations, and Markets (s. 413-434) içinde. Hoboken: New Jersey.

Göker, O. (1996). *Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi: Teori ve Uygulama*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.

Güvemli, O. (2001). *Yatırım Projelerinin Düzenlenmesi Değerlendirilmesi ve İzlenmesi*, İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım.

Haider, A. S. A. (2015, Eylül). Ekonomik reform ve yabancı yatırım çekmedeki rolü (Irak vaka çalışması). *Al-Ghariyal Magazine*, 10, 43-45.

Heaton, J. B. (2002). Managerial optimism and corporate finance. *Financial management*, 31(2): 33-45.

Hilal, E. (2007, 14 Ağustos). Irak ekonomisinin yabancı yatırım ihtiyacı ve bunun önündeki engeller. *El-Sabah Gazetesi*, s. 15.

İnankur, C. (1989). *İşletme Sermayesi: Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi*, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Yayını.

Karalar, R. (1996). *Yatırım Projeleri Değerlendirmeleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Karan, M. B. (2013). *Finansal Yönetim*, Ünite 1, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.

Kazem, J. A. (2002). *Ekonomik Fizibilite Çalışması ve Proje Değerlendirmesi*, Ürdün: Dar Al-Manhaj.

Kemal, B. (2006, 4 Kasım). Yatırım yasası taslağının okunması. *El-Sabah gazetesi*, s. 5.

Kıvanç, T. (1985). *Yatırım Projesinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi*, Ankara: Devlet Yatırım Bankası Yayınları.

Kızılyallı, H. (1970). *İşletmelerde Kapasite Seçimi, Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi*, Ankara: Devlet Yatırım Bankası Yayını.

Marrison, C. (2001). Risk Measurement for Project Finance Guarantees. *The Journal of Project Finance Summer*, 7(2), 43-53.

Marza, S. A. (2006). *Sigorta teorisi ve pratiği*, 1. baskı, Bağdat: Irak Reasürans Şirketi.

Mawutor, J. K. M. (2014). The failure of Lehman Brothers: causes, preventive measures and recommendations. *Research Journal of Finance and Accounting*, 5(4), 85-91.

Miha, L. T. (2005). *Çağdaş Arap Deneyimleri Işığında Irak'ta Yabancı Yatırımın Geleceği*, Irak: Al-Mustansıriye Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Koleji.

Muhammed A. (2010). *Dış Finansman Kaynakları ve Arap Ülkelerinde Ekonomik Kalkınmanın Finansmanındaki Rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Basra Üniversitesi, Basra.

Munns, A. K. ve Bjeirmi, B. F. (1996). The role of project management in achieving project success. *International journal of project management*, 14(2): 81-87.

Müftüoğlu, T. (1989). *Sanayi İşletmelerinde Kapasitenin Ekonomik Yönden İncelenmesi*: *Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi*, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası.

Okka, O. (1982). *Riskli Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Yayını.

Okla, W. M. (2017). *Lean manufacturing requirements and their role in enhancing financial performance, an exploratory study in the State Company for Industry*, Bağdat: Bağdat Üniversitesi Ekonomik ve İdari Araştırma Birimi.

Sami, U. E. (2008). Irak'ta Doğrudan Yabancı Yatırım; Gerçeklikler ve Zorluklar. *El-Gari İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2), 45-53.

Seyidoğlu, H. (1998). *Uluslararası Finans*, 2. Baskı, İstanbul: Güzem Yayınları.

Sykes. A. (1965). *The Finance and Analysis of Capital Projects*, London: Longmans Green & Co. Ltd.

Sylvie, C. (1984). *Autofinancement*, Paris: première stanbu.

Şamiloğlu. F. (2008). *Factoring ve Forfaiting Finansman Teknikleri*, Çetin, B. ve Canıtez, M. (Ed.) içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.

Tinsley, C. R. (2000). *Advanced Project Financing–Structuring Risk*, U.K.: Euromoney Books.

Usta, Ö. (2003). *Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi*, İzmir: Anadolu Matbaacılık.

Yahya, H. H. (2015). Features of Oil Policy in Irak. *Journal of Economics and Administrative Sciences Faculty*, 9(2), 994-1013.

Yescombe, E. R. (2002). *Principles of Project Finance*, U.K.: Elsevier.

Yılmaz, H. U. (2009). *Kamu Projelerine Dış Finansman Temini ve Kredi Anlaşmalarının Hukuki Boyutu* (Yayımlanmamış hazine uzmanlık tezi). Hazine Bakanlığı, Ankara.

Yülek, E. (1983). *Yatırım Projeleri Hazırlama El Kitabı*, İstanbul: İ.T.Ü. Sakarya Mühendislik Fakültesi Matbaası.

Zeydan, M. (2004). Geçiş Halindeki Ülkelerde Doğrudan Yabancı Yatırım. *Kuzey Afrika Ekonomi Dergisi*, 1(2), 172-180.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	
Adı Soyadı	KHUDHUR ZUBIAR HAMZA ABRU
Doğum Yeri	IRAK- MUSUL
Doğum Tarihi	1980-7-1

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	MUSUL
Fakülte	İDARE VE İKTSAT
Bölüm	İŞLETME

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	ÇANKIRI KARATEKİN
Enstitü	SOSYAL BİLİMLER
Anabilim Dalı	Işletme

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	YDS (…..) YÖKDİL (….) TOEFL (….) EILTS (….)
	Arapça

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Telafer Üniversitesi
Görevi/Pozisyonu	Üniversite yönetiminde
Tecrübe Süresi	15 yıl

KATILDIĞI

Kurslar	1- Lider geliştirme becerileri ve değerleri kursu 2- Etkileme ve iletişim sanatları kursu

	3- Kişisel mühendislik kursu 4- Korona krizinde mali plan kursu 5- Kurs (serbest meslek) 6- Kurs (Kendi kendine pazarlama becerileri ve kazanan yarışmalar)
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	Ankara-Altındağ Baraj mah. Süleyman Şah Caddesi Etap 11 d. no.7
E-mail	Kaderzzz1980@gmail.com